

1946 yılı Millî Korunma Bilânçosu ile buna ait Umumi Murakabe Heyeti raporu ve ilgili Bakanlıkların mütalâası hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Sayıştay Komisyonu raporu (3/45)

T. C.

21. III. 1950

Başbakanlık
Muamelât Genel Müdürlüğü
Tetkik Müdürlüğü
Sayı : 32 - 40, 6/1211

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

1946 yılı Millî Korunma Bilânçosu ile buna ait Umumi Mürakabe Heyeti raporunun ve ilgili bakanların mütalâalarının 3780 sayılı Kanunun 51 nci maddesi gereğince, ilişik olarak sunulduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan
Ş. Günaltay

I - Genel durum

Millî Korunma Kanununun muaddel 51 nci maddesi gereğince 1946 yılı Umumi Bilânçosu ile kâr ve zarar hesapları üzerinde Heyetimiz tarafından yapılan tetkik ve murakabe neticelerini ihtiva eden raporumuzu saygı ile takdim ediyoruz:

Geçen seneki raporumuzda tafsilânen arzettiğimiz veçhile Millî Korunma Kanunu tatbik mevkiine konulduğu tarihte her takvim senesine ait bilânço taallük ettiği yılın hitamından itibaren altı ay içinde Umumi Murakabe Heyeti raporiyle Başbakanlık tarafından Büyük Millet Meclisine takdim edilmekte iken bu müddet az görülmüş ve 4945 sayılı Kanunla, altı aydan bir seneye çıkarılmıştır. Müddetin uzatılmasına rağmen Ziraat Bankası nezdindeki Millî Korunma Muhasebe Bürosu, mütedavil sermaye tahsis mahallerinin bilânçolarını geç alması hasebiyle, 1946 yılı Bilânçosunu ancak 1949 yılı Eylül ayında Heyetimize verebilmiştir. Mamafih Heyetimiz, Umumi Bilânçonun tevhidini beklemeyen Şubat 1949 dan itibaren bilânçolarını Millî Korunma Muhasebe Bürosuna vermiş olan bazı mütedavil sermaye tahsis mahalleri nezdine ilgili ekibini göndererek bu müesseselerin evrakı müsbitelerini sondaj suretiyle incelemiş ve muamelâtını kısmen kontrol ettirerek bilânço ve kâr ve zarar hesaplarının sıhhatini tetkik ettirmiş ve raporun takdimine imkân bulmuştur. Bu vesile ile mütedavil sermaye tahsis mahallerinin bilânçolarını kısa bir zamanda Millî Korunma Muhasebe Bürosuna göndermelerini ve Muhasebe Bürosunun da tevhit vazifesini daha süratle neticelendirmesinin lüzumuna işaret etmek isteriz.

1946 umumî bilânçosuna nazaran:

a) 1946 sonuna kadar Millî Korunma umumî sermayesinden, muhtelif tahsis mahallerine koordinasyon kararlarıyla sâbit, mütedavil sermaye, ikraz ve idare masrafları olarak ceman 74.210.354,64 lira tahsis edildiği;

b) Bu paralardan 61.103.569,87 lirasının tahsis mahallerince Ziraat Bankasından çekildiği;

c) Ziraat Bankası yaptığı 61.103.569,87 liralık tediyeinin 14.103.569,87 lirasını kendi kaynaklarından 47.000.000,- lirasını da Hazine kefaletini haiz bonolarını reeskont ettirmek suretiyle Merkez Bankasından temin ettiği;

d) Tahsis mahallerinin, Ziraat Bankasından çektikleri 61.103.569,87 liranın 19.892.496,39 lirasına ait hesapları Millî Korunma Muhasebe Bürosuna vermemiş oldukları;

e) Millî Korunma camiasının 1946 yılı sonunda:

76.212.815,40	lira	alacakları,
37.286.490,12	>	borçları,
46.115.176,36		liralık stokları,
16.504.326,84	>	brüt sâbit kıymetleri,
4.640.070,09	lira	sâbit kıymet birikmiş amortismanları ve
29.244.250,73	>	karşılıkları,

Bulunduğu;

f) Millî Korunma camiasının 1946 yılı sonundaki kârının:

	Lira
1940 ve 1941 yılları zararını teşkil eden	826.115,84
Zirai Donatım Kurumunun 1943 yılı kârı olup 4604 sayılı Kanun gereğince tenzile edilen	98.733,80
Teşkilât ve idare masraflarından hesapları verilmemiş olduğu için karşılık ayrılan	322.171,63
	<hr/>
Olmak üzere ceman	1.247.021,27

liranın tenzilinden sonra 40.405.149,88 lira olduğu ve bunun 8.210.571,04 lirasını 1946 yılı sâfi kârı teşkil ettiği,

Anlaşılmıştır.

26 . I . 1940 tarihinde yürürlüğe giren ve 3954, 4156, 4180 sayılı kanunlarla tådile uğrayan 3780 sayılı Millî Korunma Kanuniyle «Fevkalâde hallerde Devletin bünyesini iktisadi ve millî müdafaa bakımından takviye maksadiyle» İcra Vekilleri Heyetince gösterilen şekil ve şartlar dairesinde vazife ve salâhiyetler verilmiş ve bu kanunun derpiş ettiği işlerin icabettirdiği tediyeler için de Hükümet emrine Hazinece yüz milyon liralık bir sermaye temin olunmuştu. Bu sermayenin 1946 yılı sonundaki durumu ile tahsis mahallerince çekilen kısmını, tahsis mahallerini, tahsis nevini ayrı ayrı gösterir bir cetvel, umumi bir fikir vermek için, aşağıya çıkarılmıştır: (4. Sayfayı teşkil eden bu cetvel raporun sonundadır.)

II - İşletme faaliyetleri

A - Ticaret Ofisi:

a) Tüzel kişiliği ve imtiyazları:

Millî Korunma Kanununun muaddel 6 ncı madesine müsteniden ve Bakanlar Kurulunun 14 . II . 1941 tarih ve 104 sayılı kararıyla kurulmuş olan Ticaret Ofisi, tüzel kişiliği haiz ve hususi hukuk hükümlerine göre idare edilen ve mesuliyeti sermayesiyle mahdut bulunan Ticaret Bakanlığına bağlı malî ve idari, muhtariyeti haiz bir müessesedir. Kazanç ve taahhüt vergilerine tâbi olmıyan Ticaret Ofisi, Arttırma, Eksiltme ve İhale kanunlarıyla Muhasebe Umumiye Kanununun hükümlerine de tâbi değildir.

b) İstigal sahası:

1. Halk ve millî savunma ihtiyaçları için her türlü işe madde ve malzemesi satınalmak, satmak ve bu hususta icabeden ithalât ve ihracatı yapmak ve memleketin muhtelif mahallerinde stoklar vücuda getirmek veya bu işleri mevcut ve yahut kuracağı teşekküller vasıtasıyla gördürmek,

2. İstigal mevzuuna giren maddelerin fiyatlarının tesbiti ve bu maddelerin tevzii işlerinin tanzimi hususunda Ticaret Bakanlığına teklif yapmak ve gerek bu maddelerin sevki ve gerekse bu

sevkiyatın icap ettirdiği nakliyat işleriyle meşgul olmak,

3. İlaş maddelerinin iddihar ve nakline mahsus her türlü depo, kab, zarf ve nakil vasıtalarını inşa, mübayaa icar ve isticar etmek ve icabında satmak,

4. Resmî daire ve müesseselerle halk ve millî savunma için lüzumlu her türlü emtianın memleket dışı ve içi nakliyatını kendi kuracağı teşkilâtıyla veya mevcut resmî veya hususi teşekküller vasıtasıyla yapmak, alım, satım, nakil, muhafaza veya devrini deruhde ettiği emtia veya malzemenin denizde ve karada her türlü risklerini kısmen veya tamamen temin etmek,

5. Bakanlığın muvafakat veya emriyle alâkalı ticari ve malî müesseseleri iştirak ettirerek muayyen maddelerin istihsal veya ithal, işletme, ihraç veya tevzii için hükmi şahıslar kurmak veya bu işleri mevcut müesseselere yaptırmak yetkisiyle görevlendirilmiş bulunmaktadır .

c) Malî bünyesi ve finansman durumu:

Millî Korunma Kanununun 43 ncü maddesinde zikredilen sermayeden 1946 yılı nihayetine kadar, muhtelif Koordinasyon kararlarıyla Ticaret Ofisine kredi suretiyle 17 milyon lira tahsis edilmişse de bu sermaye 31 . XII . 1946 tarihinde yürürlüğe giren 672 sayılı Koordinasyon kararyle 16 milyon liraya indirilmiştir.

Bundan maada, Ticaret Ofisi statüsünün 15 nci maddesi hükmüne göre; Ticaret Bakanlığının tasvibiyle, beş milyon liraya kadar istikraz akdedebilir. Ayrıca muhtelif bankalardan emtia mukabili avans almaya ve akreditif kredisi de kullanmaya yetkili bulunmaktadır.

d) İdari bünye:

Faaliyet merkezi İstanbul'da olan ve ayrıca İzmir, Mersin, İskenderun'da repo şeflikleri bulunan Ticaret Ofisi bir umum müdürlük halinde idare edilmektedir.

İdari ve kazai makamlar nezdinde ve üçüncü şahıslara karşı Ofisi, umum müdürlük temsil etmektedir. Ofis işlerinin tedviri hususunda ve Ofise taallük eden bilûmum mevzularda Ticaret Bakanlığı Ofise gerekli direktifi vermektedir.

e) Kadro:

Ofise 1946 yılı nihayetine kadar 123, 174 ve 308 ve 480 sayılı koordinasyon kararlarıyla muhtelif derecelerden ceman 177 aded memur kadrosu verilmiş bulunmaktadır.

Ticaret Ofisinin 1946 yılında fiilî kadrosunda vukubulan harekâtını ve fiilî kadro ile nazari kadronun mukayesesini gösterir bir tablo aşağıya dercedilmiştir:

	1946 bidaye- tinde memur mevcudu	1946 yılında		1946 sonu memur mevcudu	1946 nazari kadrosu	Fiilî kadronun nazari kadroya nispeti %
		Girenler	Çıkanlar			
Barem içi	66	8	13	61	72	84,72
Barem dışı	99	12	18	93	103	90,29
Yekûn	165	20	31	154	177	87,—
Yevmiyeliler	75	54	74	35	—	—
Yekûn	75	34	74	35	—	—

Bu tablonun tetkikında; fiilî kadro nazari kadronun % 87 sini teşkil ettiği anlaşılmakta ve 1946 yılı içinde Ticaret Ofisinin nazari kadro üzerinden % 13 nispetinde bir tasarruf sağladığı görülmektedir.

Ofisin geçmiş senelerde olduğu gibi bu sene de, umum müdürlükteki muhtelif servisler ile depolarında yevmiye ile memur kullandığı görülmüştür.

Yıl başında 75 den ibaret bulunan yevmiyeliler sayısının sene sonunda 35 e indiği ve bunlara 1946 yılında 102.536,99 lira yevmiye verildiği ve bu meblâğın 87.205,22 liralık kısmının idare masrafları ve 15.337,77 liralık kısmının da emtia masrafları meyanına intikal ettirildiği müşahade edilmiştir.

Bu durum karşısında; muhtelif koordinasyon kararlarıyla Ofise verilen kadrolarda, münhaller bulunduğu halde, yevmiye ile memur istihdam edilmesini, senesi içinde fevkalâde bir vaziyet olmadığına göre, Ofis kadrosunun tevsiî mahiyetinde telâkki etmemek **güçtür**.

Geçmiş yıllara ait raporlarımızda bu konu münasebetiyle yer alan tenkitlerimize verilen cevaplarda yevmiyeli memur kullanma zaruretinin Ofise muvakkaten tevcih edilen görevlerden ileri geldiği zikredilmekte ise de; Millî Korunma Kanunu gereğince, Ofis kadrosunun Koordinasyon Heyetinin tasdiğine iktiran etmesi icabettiğinden bu tarz hareketin mevzuat bakımından yerinde olmadığını bir defa daha belirtmek isteriz.

1. Bütçe :

Ticaret Bakanlığı tarafından tasdik edilmiş bulunan 1946 yılı masraf Bütçesi 670.530, liradan ibaret bulunmaktadır. Bütçe Yekûnunun % 63 nü personel masrafları ve geri kalan kısmını da diğer masraflar teşkil etmektedir.

Ofisin 1946 yılındaki masraf yekûnu 568.555,19 liraya ulaşmıştır. Bütçede derpiş olunan ödeneklere nazaran yapılan masraflarda % 15 nisbetinde bir tasarruf sağlandığı görülmüştür.

g) İşletme faaliyetleri:

Fevkalâde halin devam ettiği müddetçe, halk ve millî savunma ihtiyaçlarını tedarik etmek gayesiyle kurulmuş olan Ticaret Ofisinin, 3460 sayılı Kanuna tâbi teşekkül ve müesseseler gibi muayyen bir iş programı mevcut değildir.

Gerek işgal sahası ve gerekse idari bünye konuları vesilesiyle de temas ettiğimiz veçhile Ofis, Ticaret Bakanlığının verdiği emir ve direktifler dâhilinde yurt içinden veya yurt dışından mal mübayaa etmektedir. Satındığı malları yine Bakanlığın tayin ettiği müesseselerle sair ihtiyaç erbabına, tesbit edilen fiyatlar üzerinden, satmakla görevlendirilmiş bulunmaktadır.

Tetkik mevzuumuzu teşkil eden 1946 yılında, Ticaret Ofisi, faaliyetini aşağıda bahsi geçen mevzularda teksif etmiş bulunmaktadır:

1. Yurda ithalinde müşkülât çekilen çuval, kanaviçe ve jüt mamulâtı, nakil vasıtalarıyla yedekleri, muhtelif cins madenî eşya ve alât, kauçuk, pamuklu mensucat ve saire gibi muhtelif emtia'nın memlekete getirilmesi ile satışları,

2. Yurt içinde zeytintanesi, pamuk, palamut ve saire gibi nebatî maddelerle Varlık Vergisi emtiasının alım ve satışı,

3. Devlet tarafından el konan bilûmum nebatî yağların mübayaa stok ve satışlarının tavassut işleri.

Ofis, 1946 yılında yerli ve yabancı emtia ve Devlet namına yaptığı nebatî yağ alımları ile ceman 18.373.899,48 liralık mübayaatta bulunmuş ve geçen seneden müdevver muhtelif cins emtia stoku ile birlikte 32.032.845,32 lira değerindeki emtiadan 16.571.861,39 liralık satış yapmış ve 8.699.397,27 liralık sair çıkışlardan sonra mütaakıp yıla 6.719.693,81 liralık stok devretmiş bulunmaktadır.

Bu faaliyeti neticesinde Ofis, 1946 yılı hesaplarını 896.610,40 liralık safi bir kârla kapattığı anlaşılmıştır.

h) Mübayaa ve satışlar :

Geçen seneye nazaran 1946 yılında Ticaret Ofisinin mübayaalarında 4.063.502,69 lira ve satışlarında da 496.671,64 lira bir fazlalık görülmektedir.

Ofisin 1946 yılı mübayaa ve satışlarıyla emtia noksan ve fazlalıklarını ve yıl sonu stokunu gösterir müfredatlı bir tablo aşağıya dercedilmiş bulunmaktadır.

Emtianın adı	1945 yılından devir	1946 yılı mubayaatı	Emtia fazlası	Yekûn
Yerli emtia	1.336.206,24	404.050,57	10.879,60	1.751.136,41
Yabancı emtia	10.269.307,99	5.465.822,53	14.505,54	15.749.636,06
Devlet yağları	1.379.191,70	10.565.469,23	3.165,72	11.947.826,65
Varlık vergi emtiası	—	664.028,11	—	664.028,11
Gümrükte el konan	176,73	—	4,44	181,17
Birlikte ısmarlanan emtia	620.253,48	—	—	620.253,48
Nezdimizdeki emanet emtia	—	1.254.485,01	—	1.254.485,01
Müteferrik emtia	25.239,53	20.044,03	14,87	45.298,43
Yekûn	13.630.375,67	18.373.899,48	28.570,17	32.032.845,32

Cetvelin devamıdır

1946 yılı satışları	Emtia noksanları	Sair çıkışlar	Yekûn	1945 yılı stoku
527.042,97	20.044,39	175.835,38	722.922,74	1.029.213,67
11.025.768,21	14.303,02	285.080,11	11.325.151,34	4.424.484,72
4.237.371,37	4.482,68	7.079.171,65	11.321.025,70	625.800,95
—	—	664.028,11	664.028,11	—
181,17	—	—	181,17	—
781.211,73	3.048,52	470.224,76	1.254.485,01	—
—	—	—	—	620.253,43
285,94	14,24	25.057,26	25.357,44	19.940,99
16.571.861,39	41.892,85	8.699.397,27	25.313.151,51	6.719.693,81

Bu tablonun tetkikinde; mubayaa edilen 404.050,57 liralık yerli emtia, palamut ve palamut hulâsası, pamuk, zeytin tanesi, gravyer peyniri ve saire gibi emtiadan ibaret bulunmaktadır.

Yabancı emtia, bilûmum mubayaatın % 29,74 ünü ve satışların da % 66, 53 ünü teşkil etmektedir.

Bu emtianın neveleri itibariyle müfredatını ve 1946 yılı harekâtını gösterir tablo aşağıya çıkarılmıştır:

Yabancı emtianın nev'i	1945 yılından devir T. L.	1946 yılı mubayaatı T. L.	Emtia fazlası T. L.	Yekûn T. L.
Cam ve züccaciye	1.502,87	—	—	1.502,87
Çuval, kanaviçe ve jüt mâmulâtı	400.741,60	2.561.722,55	44,01	2.962.508,16
Deri, kösele ve kundura levazımı	18.491,98	—	28,12	18.520,10
Kâğıt ve mukavva ve tatbikatı	88.579,35	—	4.481,76	93.061,11
Madenî eşya ve alât	2 590.101,12	1.019.959,08	3.412,12	3.613.472,32
Mensucat ve iplik	5.552.049,05	203.390,93	4.934,50	5.760.374,48
Nakil vasıtaları ve yedekleri	527.614,80	1.219.736,07	38,37	1.747.389,24
Sair nebati maddeler	1.090.227,22	461.013,90	1.566,66	1.552.807,78
Yekûn	10.269.307,99	5.465.822,53	14.505,54	15.749.636,06

Bu tablo 5 nci sayfadaki tablonun devamıdır.

1946 yılı satışları	Emtia noksanları	Sair çıkışlar	Yekûn	1946 yılı sonu stoku
1.502,87	—	—	1.502,87	—
2.527.764,58	70,47	23.090,98	2.550.926,03	411.582,13
18.520,10	—	—	18.520,10	—
91.621,01	—	1.440,10	93.061,11	—
1.871.180,48	3.885,79	93.220,52	1.968.286,79	1.645.185,53
4.477.411,79	5.580,76	154.437,66	4.637.430,21	1.122.944,27
1.246.308,24	335,24	8.061,67	1.254.705,15	492.684,09
791.459,14	4.430,76	4.829,18	800.719,08	752.088,70
11.025.768,21	14.303,02	285.080,11	11.325.151,34	4.424.484,72

Bu tabloda görüldüğü veçhile, mubayaa olunan yabancı emtianin belli başlılarını çuval, kanaviçe ve jüt mamulâtı, madenî eşya ve âlât ile nakil vasıtaları ve yedekleri teşkil etmekte ve satılanlardan ise, mensucat ve iplik başta gelmekte ve bunu sıra ile çuval, kanaviçe ve jüt ipliği, madenî eşya ve alât ve nakil vasıtaları takip etmektedir.

Buna ilâveten, Varlık Vergisi emtiası, vergi mükellefleri tarafından satılan ve piyasayı korumak gayesiyle Ofişçe satın alınmış olan muhtelif cins mallara ve (nezdimizdeki) emanet emtia mübayaaları da, Devlet yağları alımları kabîlinden olup muameleleri henüz katiyet kesbetmemiş bulunmaları hasebiyle ayrı bir hesaba alınmış olanları teşkil etmektedir.

1946 yılında Ofisin satmış olduğu 16.571.861,39 lira maliyetindeki muhtelif cins emtianın nevi-leri itibariyle müfredatını, maliyet ve satış tutarlarıyla satış neticesinde hâsıl olan kâr ve zararlarını gösterir tablo aşağıda yer almış bulunmaktadır.

	Maliyet tutarı TL.	Satış tutarı TL.	Satış kârları TL.	Kâr nispeti	Satış zararları TL.	Zarar nispeti
Yerli emtia	183.417,35	89.768,83	—	—	93.648,52	51
Yerli emtia takası	343.625,62	357.041,46	13.415,84	4	—	—
Yabancı emtia	9.034.536,—	10.417.618,87	1.382.831,07	15	—	—
Yabancı emtia	1.862.195,29	1.661.403,81	251,80	—	200.791,48	11
Yabancı emtia	129.036,92	295.645,02	166.608,10	129	—	—
Devlet yağları	4.177.986,45	4.620.732,72	442.746,27	11	—	—
Devlet yağları	59.384,92	42.648,57	—	—	16.736,35	28
Gümrükte el konan emtia	181,17	181,17	—	—	—	—
Nezdimizdeki emanet emtia	781.211,73	781.211,73	—	—	—	—
Müteferrik emtia	285,94	17.026,47	16.740,53	585	—	—
Yekûn	16.571.861,39	18.283.278,65	2.022.593,61		311.176,35	

Yukardaki tabloda, (gümrükte el konan emtia) ile (nezdimizdeki emanet emtia) satışlarının maliyet bedelleri üzerinden yer aldığı görülmektedir. Bunlar haddi zatında yabancı emtia ile Devlet yağları hesaplarına intikal ettirilmiş olmaları, münasebetiyle, tablonun muvazenesini teminen gösterilmiş bulunmaktadır.

Yabancı emtiada mubayaa bedeline nazaran görülen % 129 nispetindeki 166.608,10 liralık satış

kârı, yeni lâstik alabilmek için, kendilerine lâstik tahsis olunan alıcıların Ofise parasız olarak teslim ettikleri eski lâstiklerin bu defa Ofişçe satılmasından ileri gelmektedir.

Bu meblâğ ile 1945 yılında aynı menabiden hâsıl olan 5.286,65 liralık lâstik satış geliri ve 1941 yılında Brezilya'dan getirtilip Ticaret Ofisine devrolunan kahvelerin maliyetine intikal ettirilen tahminî nakliye masrafı karşılığı ile hakikî nakliye masrafı arasındaki 402.994,08 lira nakliye farkı ki, ceman 574.888,83 lira 5 . 3 . 1947 gün ve 3/5569 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla Darüş-şefaka'ya tahsis edilmiş ve sözü geçen meblâğ Ofişçe 15 . 3 . 1947 tarihinde Türk Okutma Kurumuna tediye edilmiştir.

Ticaret Ofisinin 1946 yılında satmış olduğu muhtelif cins yerli emtiadan hâsıl olan 93.648,52 lira satış zararının, bir kısmı Romanya'ya akaryakıt mübayaatı olarak ihraç edilmek üzere satınalınan tiftiklerin siyasi münasebet dolayısıyla, ihraç edilememesi neticesinde Sümer Banka, maliyetinden daha dûn fiyatla satılabilmiş olmasından ileri gelmektedir.

Diğer kısmı da, Filistin'e ihraç edilmek üzere Kars ve havalisinden satınalınmış bulunan gravyer peynirlerinin, adı geçen memlekete ihraç edilememesine binaen memleket dahilindeki satışlar neticesinde hâsıl olan menfi fiyat farkından hâsıl olmaktadır.

Ticaret Ofisi tarafından, fevkalâde ahvalin devam ettiği harb yılları zarfında fiyat gözetilmiyerek halk ve millî müdafaa ihtiyaçlarını karşılamak üzere, elde stok bulundurmamak gayesiyle muhtelif cins yabancı emtia satınalınmıştır. 1946 yılında fevkalâde ahvalin kısmen kalkması üzerine bir kısım dünya piyasalarının açılmış olması neticesinde dahilî piyasada vukubulan fiyat tedennileri dolayısıyla maliyetten düşük fiyatla satmak mecburiyetinde kalınan bir kısım yabancı emtiadan bu yıl zarfında 200.791,48 lira zarar edildiği görülmüştür.

Satışların üçte ikisini teşkil eden yabancı emtianın neveleri itibariyle müfredatını maliyet ve satış tutarlarıyla satış neticelerini gösterir tablo aşağıya dercedilmiş bulunmaktadır.

Yabancı emtianın adı	1946	1946	1946 satış kârları	Kâr nisbeti %	Satış zararları	Zarar nispeti
	satışlarının maliyet tutarı TL.	satışlarının satış tutarı TL.				
Cam ve zücahiye	1.502,87	1.645,99	143,12	9,52	—	—
Çuval, kanaviçe ve jüt mamulleri	2.527.764,58	2.650.841,71	160.192,93	6,33	37.115,80	1,47
Deri kösele ve kundura levazımatı	18.520,10	3.761,10	—	—	14.759,—	79,69
Kâğıt mukavva ve tatbikatı	91.621,01	96.043,24	4.422,23	4,82	—	—
Madenî eşya ve alât	1.871.180,48	2.021.255,22	184.376,21	9,85	34.301,47	1,83
Mensucat ve iplik	4.477.411,79	5.017.258,78	598.483,25	13,36	58.636,26	1,30
Nakil vasıtaları ve yedekleri	1.246.308,24	1.677.495,57	279.221,33	22,40	14.642,10	1,30
Sair nebati madeler	791.459,14	906.366,09	155.992,—	19,70	41.336,85	5,22
Yekûn	11.025.768.21	12.374.667,70	1.382.831,07	12,54	200.791,48	1,82

Bu tabloya göre, 1946 yılı yabancı emtia satışlarından en yüksek kâr nispetinin nakil vasıtaları ve yedeklerinden ve asgari kârın da kâğıt, mukavva ve tatbikatından elde edildiği görülmektedir.

Zararların ise, en fazla deri, kösele ve kundura levazımatından, en az da mensucat, iplik ve bâzı nakil vasıtaları ve yedekleri gibi malzemedenden olduğu anlaşılmaktadır.

Bu yıl yabancı emtianın muhtelif nevelerinden elde edilen vasati kârın % 12,54 nispetinde

olmasına mukabil 1945 yılındaki kârın % 26,85 nispetinde bulunması, 1946 yılı kâr nispetinin azaldığını ifade etmektedir.

1. Stoklar :

Ticaret Ofisinin 1946 yılı sonundaki emtia stoklarının neveleri itibariyle müfredatı aşağıdaki gibidir :

Yerli emtia	1.028.213,67
Yabancı emtia	4.424.484,72
Devlet yağları	626.800,95
Birlikte ismarlanan emtia	620.253,48
Müteferrik emtia	19.940,99

Yekûn 6.719.693,81

1.028.213,67 lira kıymetindeki yerli emtianın beş yüz bin liraya yakın kısmını muhtelif cins pamuk, beş yüz küsur bin liralık kısmını palamut hulâsası ve geri kalan kısmını da sair emtia teşkil etmektedir.

Yabancı emtia stokunun müfredatı, yabancı emtia satış tablosunda görülmektedir.

Devlet yağları stoku, yağ işlerine tavassut eden Ofisin nezdinde bulunan yıl sonu stokuna ve birlikte ismarlanan emtiada ortak sipariş edilen muhtelif cins mensücata taallûk etmektedir.

Yıl sonunda mevcut stokların, sene sonu sayımları yapılarak zabıtların tanzim ve zabıtlarla muhasebe kayıtlarında yer alan miktarlar arasında zuhur eden farklar da tesbit edildiği halde, bunların senelerden beri muhasebe kayıtlarına intikal ettirilmemiş olması, 1945 yılından evvelki senelere ait raporlarımızda açıklanmış bulunmakta idi.

Geçen seneki raporumuzda, 1945 yılı sonuna kadar sayım neticelerinde zuhur eden farklarını Ofişçe kayıtlara intikal ettirildiği belirtilmiş bulunmakta idi.

Halbuki tetkik konumuzu teşkil eden 1946 yılı sonunda ise; sayımlarda zuhur eden farkların Ofişçe muhasebe kayıtlarına intikali cihetine gidilmediği ve bâzı depolarda fiilî sayımlar yapılmıyarak depo kayıtlarında yer alan miktarların zabıtlara geçirilmesiyle iktifa edildiği görülmüştür.

Bilânçonun sıhhati bakımından, sene sonu sayımlarının fiilen yapılması ve leh ve aleyhte zuhur edecek farkların da behemehal muhasebe kayıtlarına intikal ettirilmesi zaruretine işaret etmek isteriz.

j) Taahhüt vergisi:

Geçmiş yıllara ait raporlarımızda, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 16 . VI . 1942 tarih ve 1306 sayılı kararı gereğince, taahhüt vergisine tâbi bulunmaması dolayısıyla ofisin resmî devaire satmış olduğu mallar bedeli üzerinden kesilmiş olan taahhüt vergilerinin istirdadı cihetine gidilmesinin icap ettiği müteaddit defalar belirtilmiş bulunmakta idi.

Fuzulen ödenmiş olan taahhüt vergilerinin istirdadı zımında Ofisin nihayet 1949 yılı bidayetinde teşebbüse geçtiği görülmekte ise de; senelerden beri bir neticeye bağlanamamış olan bu mevzuun biran evvel intacı zaruretine işaret etmek isteriz.

k) Bilânço:

Ticaret Ofisinin 1946 yılı bilânçosunun bir hulâsas: aşağıya çıkarılmıştır:

Aktif	T. L.		Pasif	T. L.	
Sermaye taahhüt hesabı	16.000.000,00		Sermaye	16.000.000,00	
Demirbaş eşya ve tesisat	58.869,28		İhtiyat akçası	12.919,58	
Kasa	8.942,80		Alacaklı hesaplar	18.903.730,33	
Emtia	6.719.693,81		Kâr	15.903.717,30	
Borçlu hesaplar	28.032.867,32				
	<hr/>			<hr/>	
	50.820.373,21			50.820.373,21	
Nâzım hesaplar	1.769.164,24		Nâzım hesaplar	1.769.164,24	
	<hr/>			<hr/>	
	52.589.537,45			51.589.537,45	
	<hr/>			<hr/>	

Ofisin 1946 yılı bilânçosunun yekûnu, nâzım hesaplar hariç, 1945 yılına nazaran 6.329.524,39 lira bir fazlalık kaydederek 50.820.373,21 liraya ulaşmış bulunmaktadır.

Ofisin, 1946 yılı hesaplarının muntazam yürütüldüğü, bilânço ile eklerinin de muhasebe kayıtlarına tetabuk ettiği, incelemelerimiz neticesinde, anlaşılmış bulunmaktadır.

Bilânçoda Ofis tarafından ayrıldığı görülen 12.919,58 lira ihtiyat akçasının, millî korunma mevzuatı bakımından tefrikine lüzum hâsıl olmadığını, geçen seneki raporumuzda da belirtilmiş olduğu veçhile, bu sene de tekrarlanmakta fayda mülâhaza etmekteyiz.

Ticaret Ofisinin Bakanlar nezdindeki cari hesaplarında mevcut parası bulunduğu halde, bankalardan borç almaya Ofis lehine faiz farkından istifade etmek imkânlarını araştırmamış olması yerinde görülmemiştir.

Bu raporumuzda etraflıca incelediğimiz Ticaret Ofisinin 1946 yılı finansman ve işletme durumunun bir özeti, 1945 yılı ile mukayeseli olarak aşağıya çıkarılmıştır:

	1945	1946	Fark
	T. L.	T. L.	T. L.
Sermaye taahhüt hesabı	17.000.000,—	16.000.000,—	1.000.000,—
Sabit kıymetler	75.853,95	98.877,49	+ 23.023,54
Birikmiş amortismanlar	32.870,01	40.008,21	+ 7.138,20
Mubayaa yekûnu	14.310.396,79	18.373.899,48	+ 4.063.502,69
Satış yekûnu	16.081.189,75	16.571.861,39	+ 490.671,64
Memur sayısı :			
a) Barem içi	66	61	— 5
b) Barem dışı	99	93	— 6
Sâfi kâr	3.201.626,45	896.610,40	— 2.305.016,05

B - Petrol ofisi:

a) Toplu bakış:

Halk ve millî savunma ihtiyaçları için lüzumlu her türlü petrol ve müstaklarını satın almak ve satmak ve memleketin muhtelif mahallerine de stoklar vücuda getirmek, bunların memleket içindeki fiyatlarını tesbit, tevziyatını tanzim ve akar yakıtın cins, miktar ve mahallinin tâyini hususunda Ticaret Bakanlığına teklif yapmak ve lüzumunda bunların sevkiyat işleriyle meşgul olmak üzere 18 . II . 1941 tarihli ve 103 sayılı Koordinasyon kararıyla kurulmuş bulunan 2,5 milyon lira sermayeli Petrol Ofisi

sinin 1946 yılı muamele ve hesapları üzerinde yapılan tetkik neticesi aşağıda arz edilmiş bulunmaktadır.

Daha evvelki yıllarda olduğu gibi, 1946 yılında da memleketin petrol ve müstaklariyle, madeni yağlar ithal, tevzi ve satış işleri Petrol Ofisi ile Türkiye'de çalışmakta bulunan Sokoni Vakum Co., Shell Comp., Steaua Romania ve Türk Petrol ve Madeni Yağlar Anonim şirketleri tarafından evvelce yapılan anlaşma nispetleri dâhilinde cereyan etmiş bulunmaktadır.

Anlaşmaya göre tesbit edilmiş bulunan muhtelif cins akar yakıt ile madeni yağlar üzerinden şirketlerin hisseleri aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir:

Şirketin adı	Benzin	Petrol	Motorin	Madenî yağ
Petrol ofisi	% 23	% 23	% 23	% 16,50
Sokoni Vakum Oil Comp.	% 46,23	% 43,31	% 50,61	% 51,50
Shell Comp.	% 12,17	% 16,55	% 12,17	% 16,—
Steaua Romana	% 14,60	% 13,14	% 10,22	% 12,—
Türk Petrol A. Ş.	% 4,00	% 4,—	% 4,—	% 4,—
	100,—	100,00	100,00	100,00

İdare ve Teşkilât :

Ekonomi ve Ticaret Bakanlığına bağlı, hükmi şahsiyeti haiz bir genel müdürlük olarak çalışan Petrol Ofisinin merkezi Ankara'dadır.

Raporumuzun inceleme konusunu teşkil eden 1946 yılında Ofisin İstanbul ile İskenderun'da birer şubesi ve yurdun muhtelif bölgelerinde de 40 kadar acentası bulunmakta idi.

Halbuki tetkikatımızın yapıldığı 1949 yılında Ofisin İstanbul ve İskenderun'dan maada İzmir ve İzmit'te de birer şube açtığı ve acenta sayısının da 125 e yükseltildiği müşahede edilmiştir.

1946 yılında Ofisin İskenderun'daki tesislerinde 5656 m3 hacmında 4 adet tankı ve İstanbul'da da 5950 m3 istiaabında 15 adet tankı ki ceman 11.606 m3 mayii alabilecek kapları bulunmakta idi.

1949 yılında ise, Ofisin İzmit şubesinde 71.000 m3 hk, İzmir şubesinde 32.428 m3, İskenderun şubesinde 29.256 m3 ve İstanbul şubesinde 6.700 m3 ve yurdun muhtelif bölgelerinde kurulmuş olan yedi depoda da 6.200 m3 ki ceman Ofisin bilûmum tesislerinde 145.584 m3 mayi mahrukat istiap edebilecek ve tekniğin en son yenilikleri göz önünde bulundurularak, modern bir şekilde kurulmuş ve teçhiz edilmiş tankları bulunmaktadır.

Mukayeseye imkân vermek üzere, Türk piyasalarında çalışmakta olan ecnebi şirketlerin muhtelif depolarında mevcut akaryakıt tankları hakkında kısaca malûmat serdetmekte fayda görmekteyiz.

Socon Vakum Oil Comp. 80.852 m3, Shell Comp. 30.438 m3 ve Steaua Romana (Anglo İraniyen) de 11.016 m3 yani bütün şirketler 122.306 m3 mayi mahruku istiap edebilecek tanklara sahiptir.

Halbuki aynı yılda yalnız Petrol Ofisi 145,584 m3 hacmında tanklara mâliktir.

Günden güne makinelerle teçhiz edilmekte olan ordumuzun, artmakta olan hava kuvvetlerimizin, inkişaf halinde bulunan sanayimizin ve makineleştirilmesi hususunda hummalı faaliyette bulunan memleket ziraatinin en mübrem ihtiyaç maddelerinden olan akaryakıt ile madeni yağların işgal ettiği mevkiin önemi yüksek malûmlarıdır.

Bu itibarla Petrol Ofisi de, yurdun bu sahadaki ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak gerek stoklar vücuda getirmek ve gerekse bunların tevziyatını kolaylaştıracak tedbirleri almak hususunda gereken gayreti göstermiştir.

Bu durum karşısında, Ofis idarecilerinin sarfetmiş ve etmekte oldukları başarılı gayretlerin takdire lâyık olduğunu belirtmek isteriz.

Geçmiş senelerde olduğu gibi bu sene de Ofis iş programı tanzim etmeyip sadece Ticaret Bakan-

lîğının tasdikına sunmuş olduğu masraf bütçesini hazırlamış bulunmaktadır.

1946 yılı masraf bütçesi 648.652,00 liradır. Bütçe yekûnunda bir evvelki seneye nisbeten % 33,76 tekabül eden 163.751,00 lira bir fazlalık görülmektedir.

1946 yılı sonunda fiili masraf yekûnu, bütçeye nazaran, 272.052,88 lira bir fazlalık kaydederek 920.704,88 liraya baliğ olmaktadır.

Bu bütçe tecavüzünün 150.000,00 liraya yakın kısmının personel ve 120 000,00 liraya yakın kısmının da sair masraflarda vukubulan artışlardan tahassül ettiği görülmüştür.

Masraf bölümlerinde görülen bu artışların, sene bidayetindeki tahmine nazaran Ofis işlerinin 1946 yılı içinde bir hayli genişlemiş olmasından ileri geldiği müşahade edilmiştir.

Kadro :

Petrol Ofisine 1946 yılı için 617 sayılı koordinasyon kararıyle ödenek yekûnu 207.480 liraya ulaşan 145 memuriyet kadrosu verilmiştir. Ofis kadrosundaki memur hareketini gösterir tablo aşağıya dercedilmiş bulunmaktadır :

	1946 yılı nazari kadrosu	1946 yılında Girenler	1946 yılında Çıkanlar	1946 yılı fiili kadro	1946 yılı nazari kadroya göre açık
Büro memurları :					
Barem içi	44	4	4	39	5
Barem dışı	33	6	6	28	5
İşletme depoları memurları :					
Barem içi	6	3	2	6	—
Barem dışı	62	2	4	57	5
Yekûn	145	15	16	130	15

Bu tabloya göre, nazari kadro ile fiili kadro arasında % 10 a tekabül eden 15 memurun tasarruf edildiği ve 1945 yılı sonunda 131 memurdan ibaret bulunan fiili kadro mevcudunun 1946 nihayetinde 130 a inhisar ettiği görülmüştür.

Ofis memurlarına ait sicil dosyalarının incelenmesinde, sicil ile ilgisi bulunmayan bazı vesaikın dosyalar meyanında yer aldığı ve lüzumlu evrakın da gayrimuntazam bir şekilde bulunduğu görülmüştür. Bunların usulü dairesinde tanzimi zaruretine işaret etmek isteriz.

Muhasebe ve muamelât :

Petrol Ofisinde öz ve yabancı kaynaklarının mevcudat ve matlubuna dağılışı hakkında bir fikir vermek üzere 1946 yılı bilançonun kısaltılmış şekli aşağıya dercedilmiştir :

Aktif		Pasif	
Muhassas sermaye	2.500.000,—	Sermaye	2.500.000,—
Mütedavil kıymetler	12.713.989,21	Karşılıklar	2.662.681,48
Sâbit kıymetler	3.155.236,96	Alacaklılar	1.470.820,76
Sair aktifler	462.483,33	Emanet paralar	119.053,68
		Sair pasifler	2.348.218,47
		Geçen yıllar kârları	7.521.023,60
		Kâr	2.209.911,51
	18.831.709,50		18.831.709,50
Nâzım hesaplar	1.387.772,79	Nâzım hesaplar	1.387.772,79
Yekûn	20.219.482,29	Yekûn	20.219.482,29

Ofisin 1946 yılı bilançosunun yekûnu, nazım hesaplar hariç, bir evvelki seneye nazaran 3.885.238,30 ve 1944 yılına kıyasen de 8.036.807,32 lira bir fazlalık kaydederek 18.831.709,50 liraya yükseldiği görülmüştür.

Bilhassa son iki sene zarfında görülen bu mühim artışların başlıca sebebi, Ofis faaliyetinin geçmiş senelere nispeten genişlemiş olmasından ileri geldiği anlaşılmıştır.

Tetkik mevzuumuzu teşkil eden 1946 yılı Ofis faaliyetine dair hesapların incelenmesinde; bu yıl geçmiş senelerden farklı olarak şubeler ile merkez hesapları ayrı ayrı yürütülmüştür.

Şubelerin yıl sonu itibariyle hesap bakıyeleri üzerinden tanzim edip gönderdikleri mizanlar merkezde bâzı tadilâta tâbi tutulmuş ve merkez hesaplarıyla tevhit edilerek Ofisin 1946 yılı bilançosuyla kâr ve zarar hesabının çıkarıldığı görülmüştür.

Hesap vaziyetlerinin, sene sonunda bilûmum Ofis faaliyetini göstermesi gerekli bulunduğundan yukarıda belirtildiği veçhile şubeler hesaplarının merkez hesaplarına yalnız bakıyeler üzerinden intikal ettirmeyip bu hesapların yıl içinde gördükleri harekâtı aksettirecek şekilde yani zimmetli ve matluplu olarak merkez hesaplarına alınması suretiyle bilançonun çıkarılması icap ettiğine işaret etmek isteriz.

1946 yılında Petrol Ofisinde tatbik edilen hesap plânında yer alan mubayaa tashihleri hesaplarına taallük eden işlemlerin başka hesaplara intikal ettirildiği görülmüştür.

Bu durum binnetice Ofis hesaplarının hakikî mubayaa ve satış miktarlarını göstermesine imkân vermediğinden badema mubayaa ve tashihlere ait muameletin bu hesaplardan dolaştırılmak suretiyle kayıtların yürütülmesi zaruretine işaret etmek isteriz.

Stok hesabında görülen acentalar nezdindeki akar yakıtın sene sonu sayım zabıtlarıyla muhasebe kayıtları arasında bâzı farklara tesadüf edilmiştir. Stok hesabının sıhhatini ihlâl eden bu gibi farklar mutevassıt bir hesapla izalesi cihetine gidilmesi zaruretini belirtmek isteriz.

Petrol Ofisi merkezinin 1946 yılı sonunda Ziraat ve İş Bankalarıyla ve diğer bankalardan 1.321.134,14 lira alacağı bulunduğu halde Ziraat Bankası nezdinde bir borçlu hesap açtırarak bu hesaptan 477.123,84 lira borç para aldığı görülmüştür. Borç para almak suretiyle Ofise faiz külfetinin tahmil edilmesi müessesenin menfaati bakımında yerinde görülemediğini tebarüz ettirmek isteriz.

1946 yılı sonuna kadar fiyat farkları karşılığı, olarak fon hesabına 2.637.008,63 lira tefrik edildiği görülmüştür. Fon hesabının muhammen ve muhtemel masraflar ve sair muhtelif maliyet unsurları karşılığı olarak akar yakıt fiyatlarına ithal edilen mebalîğ ile yapılan hakiki masrafların kıyaslanması neticesinde elde edilen farktan husule gelmiş olması icabetmekte ve ileride zaruret halinde maliyetten aşağı bedelle satılacak akaryakıt menfi fiyat farklarının bu hesaptan mahsup edilmek suretiyle bu meblâğın müstehlike iadesi gerekmektedir.

Binaenaleyh senelerdenberi sene sonunda bir kaleme kâr ve zarar hesaplarından fona tefrik edilen ve 1946 yılı sonunda 2.637.008,63 liraya ulaşmış bulunan bu meblâğ yukarıda tesis şekli hakkında gereken izahat verilmiş bulunan fon hesabının hakiki durumunu göstermekten uzak bulunmaktadır.

Bu itibarla fon hesabının sahih bir durum arzedebilmesi için 1946 yılı sonuna kadar vâki muameletin yeniden tetkika tâbi tutulması suretiyle hakiki fiyat farkları karşılıklarının tesbiti icabetmektedir.

Sabit kıymetler hesabının kara nakil vasıtaları bölümünde İskenderun şubesine ait 928.014,08 lira üzerinden yer alan ve kullanılmakta bulunan 53 adet sarnıçlı vagon için 1946 yılı sonunda amortisman tefrik edildiği görülmüştür.

Yıl sonlarında mevcut bilûmum sâbit kıymetler bedelleri üzerinden amortisman tefrik edilmesi zaruretine işaret etmek isteriz.

İşletme faaliyeti :

Mubayaa ve satışlar :

Petrol Ofisi 1945 yılının 1946 yılına 1.200.547,87 lira tutarında 6.514.713 kilo muhtelif eins akar-yakıt ve madenî yağ devretmiş bulunmaktadır.

Ofis, 1946 yılı zarfında 14.606.067,93 liralık 55.621.538 kilo petrol ve petrol müştakları satılmış

maliyet bedeli üzerinden 13.095.129,66 lira değerinde 50.949.745 kilo muhtelif cins akaryakıt ve madenî yağ satmış, aynı yıl zarfında Ofis emrinde bulunan depolarda 91.324,94 lira kıymetinde 312.146 kilo fire zuhur etmiş ve bu suretle 1947 yılına 2.620.161,20 lira değerinde 10.874.360 kilo stok devretmiş olduğu görülmüştür.

1947 yılına devrolunan muhtelif cins akar yakıt ve madenî yağların kıymet ve miktar itibariyle müfredatı aşağıdaki gibidir :

	Kilo	Lira
Benzin	3.579.368	1.220.461,57
Gazyağı	2.824.119	351.844,80
Motorin	3.474.075	469.244,18
Madenî yağ	940.311	530.750,74
Mazôt	5.541	1.542,24
Parafin	49.956	45.769,21
Vazelin	990	548,46
	<hr/>	<hr/>
	10.874.360	2.620.161,20

Petrol Ofisinin 1946 yılı zarfındaki mayi mahrukat ile madeni yağlar hareketi müfredatlı olarak aşağıdaki cetvelde gösterilmiş bulunmaktadır:

Akar yakıtın cinsi	1945 yılından devreden stok Lira	1946 yılı mubayaaları Lira	Yekûn Lira	1946 yılı satışları (maliyet bedeli üzerinden) Lira	1946 fireleri Lira	1946 yılı sonu stoku Lira	Yekûn Lira
Benzin	445.444,30	7.792.892,32	8.238.336,62	6.958.357,63	59.517,42	1.220.461,57	8.238.336,62
Gazyağı	250.739,37	2.127.258,21	2.377.997,58	2.003.402,77	22.750,01	351.844,80	2.377.997,58
Motorin	156.043,23	2.323.355,07	2.479.398,30	2.001.096,61	9.057,51	469.244,18	2.479.398,30
Madeni yağ	342.858,20	1.627.208,44	1.970.066,64	1.439.315,90	—	530.750,74	1.970.066,64
Mazot	313,34	688.779,45	689.092,79	687.550,55	—	1.542,24	689.092,79
Parafin	5.149,43	45.383,28	50.532,71	4.763,50	—	45.769,21	50.532,71
Vazelin	—	1.191,16	1.191,16	642,70	—	548,46	1.191,16
Yekûn	1.200.547,87	14.606.067,93	15.806.615,80	13.095.129,66	91.324,94	2.620.161,20	15.806.615,80

Yukardaki tabloda görüldüğü veçhile 1946 yılı satışları yekûnunun 13.095.129,66 liraya baliğ olduğu ve akar yakıt ve madenî yağlar freleri tutarının da 91.324,94 liradan ibaret bulunduğu anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan Ofisin 1946 yılı zarfında satmış olduğu mayi mahrukat ile, madenî yağların maliyet ve satış bedelleriyle satış masraflarını ve tahassül eden satış kârlarını ve bunların % nispetlerini gösterir müfredatlı bir cetvel aşağıya dercedilmiş bulunmaktadır :

Malın cinsi	Maliyet bedeli Lira	Satış bedeli Lira	Satış masrafları Lira	Satış kârları Lira	Kâr nispeti Lira
Benzin	6.958.357,63	8.352.594,05	257.414,56	1.394.236,42	20,03
Gazyağı	2.003.402,77	2.785.146,12	144.331,42	781.743,35	39,02
Motorin	2.001.096,61	2.611.728,07	112.739,44	610.631,46	30,51
Mazot	687.550,55	1.082.729,51	72.960,96	395.178,96	57,47
Madenî yağlar, parafin ve vazolin	1.444.722,10	2.077.208,88	116.774,53	632.486,78	43,77
	13.095.129,66	16.909.406,63	704.220,91	3.814.376,97	29,12

Yukardaki tabloda görüldüğü veçhile Ofisin 1946 yılı satışlarından 3.814.276,97 lira kâr sağlanmıştır. Bu faaliyet devresine ait 704.220,91 lira satış masraflarının tenzilinden sonra safi satış kârının 3.110.056,06 liraya inhisar ettiği anlaşılmıştır.

Ayrıca Ofis 1946 yılında faiz ve komisyonlardan 98.368,03 lira, müteferrik gelirlerden de 111.315,67 lira varidat temin etmiş ve binnetice yukarda sözü geçen satış kârı ile birlikte umumi gelir yekûnu 3.334.552,87 liraya ulaşmış bulunmaktadır.

Diğer taraftan, Ofisin bu yıl zarfında 619.844,22 lira personel masrafları, 30.173,92 lira tutarındaki vergi ve resim için tediyeleri, 270.686,74 lira sair masrafları, 11.370,31 lira verilen faizleri, 191.318,22 lira amortisman ve imha payları ve 1.247,95 lira muhtelif zararları ile giderler yekûnu 1.124.641,36 lirayı bulmuş ve bunların muhassasları olarak 1946 yılı Ofis faaliyetinin 2.209.911,51 lira sâfi kârla kapandığı görülmüştür.

C - Mahrukat Ofisi:

21 . V . 1942 tarihli 332 sayılı Koordinasyon kararı ile «İstanbul şehrinin mahrukatını tedarik ve iddihar ve bunların satış ve dağıtılması işlerini görmek üzere» İstanbul Mahrukat Ofisi kurulmuş ve Mayıs 1942 de faaliyete başlamıştır. Bu Ofis 1948 yılında K/742 sayılı Koordinasyon kararıyla lâğvedilmiş ve 24 . VII . 1948 tarihindeki K. 755 sayılı Koordinasyon kararıyla İstanbul Valiliği tasfiyeye memur edilmiştir.

Geçmiş yıllar raporlarımızda tafsilen belirtilmiş olduğu gibi mezkûr Ofisin kuruluşundan beri incelenen bütün bilânçoları, murakabeye salih olmaması hasebiyle heyetimiz tarafından reddedilmiş ve 1942, 1943 ve 1944 yılları bilânçolarının reddi keyfiyeti 5034, 5193 ve 5356 sayılı kanunlarla kesbi katiyet etmiştir.

Hali hazırda tasfiye edilmekte olan mahrukat Ofisinin tasfiyeye esas olan hesap vaziyetleri bugüne değin heyete tevdi edilmemiş olduğundan raporumuzda yer alamamıştır.

Ziraat Bankası pamuk hesabı:

Millî Korunma Kanununun 26 ncı maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak çıkarılan 26.IX.1940 tarih ve 59 sayılı Koordinasyon kararıyla doğrudan doğruya müstahsilinden pamuk mübayaası için Millî Korunma sermayesinden Ticaret Bakanlığı emrine, altı milyon liralık bir mütedavil sermaye tahsis edilmiştir.

27 . XII . 1940 tarihinde yürürlüğe giren 87 sayılı kararla Millî Korunma kredisıyla normal masrafları ve % 5 ihracatçı kâr ilâvesi suretiyle müstahsilinden gayri kimselerden pamuk mübayaasına müsaade olunmakla beraber mübaya ve ihrac işlerini ifaya T. C. Ziraat Bankası memur edilmiş ve tevdi olunan vazifenin ifası için de, hizmet karşılığı olarak masraflarından başka, mü-

bayaa bedeli tutarı üzerinden % 1 nispetinde bir komisyon verilmesi eşası da bu kararlar kabul edilmiştir. Bilâhare meriyet mevkiine konan 127 ve 21 . IX . 1943 tarihinde yürürlüğe giren 469 sayılı Koordinasyon kararlarıyla de yurdun muhtelif mahallerindeki 1942 ve 1943 yılları pamuklarına Hükümetçe el konmuştur.

Geçmiş yıllarda olduğu gibi, 1946 yılında da Ziraat Bankasının Ceyhan, Adana ve Tarsus şubeleri vasıtasıyla Çukurova Pamuk Tarım Satış Kooperatifleri Birliğinden mubayaa olunan Koordinasyon pamuklarıyla satışlarına ait hesap ve kuyudatın mahallerinde tutulduğu ve merkeze gönderilen mizan ve mutabakat cetvellerinin tevhibi suretiyle, bu yıla ait, Millî Korunma pamuk bilançosuyle kâr ve zarar hesabının çıkarıldığı görülmüştür.

Pamuk mubayaası için Millî Korunma sermayesinden T. C. Ziraat Bankası emrine tahsis olunan altı milyon liralık mütedavil sermayeye ilâveten Ticaret Bakanlığının emriyle, pamuk müdahale mubayaatında kullanılmak üzere, Ticaret Ofisince Ziraat Bankasına devredilen 3.068.137,14 liralık pamuk fonu ile 1943 ve 1944 yıllarında Banka tarafından satılmış olan pamuklardan tahassül eden beş buçuk milyon lirayı müteceviz kârın da müdahale mubayaatına tahsis edilmiş olduğu görülmüştür.

Diğer taraftan, 1946 yılında yapılan mubayaatta kâfi miktarda para bulunmaması hasebiyle Çukurova Pamuk Tarım Satış Kooperatifleri Birliğinden satın alınan pamuklar için faiz dahi ödemek zaruretinde kalındığı müşahede olunmuştur.

Müdahale suretiyle mubayaa olunan pamukların 1946 yılı harekâtını gösterir tablo aşağıdaki gibidir:

	Miktar Kilo	Bedel Lira
1945 yılından devredilen pamuklar	14.613.638	18.660.876,86
1946 yılı mubayaatı (mubayaa bedeliyle)	1.039.870	1.137.500,19
1946 yılı masrafları		602.200,83
Zuhulen 1945 yılı kayıtlarına miktar üzerine intikal edip bu defa bedelinin kayda alınmasından		3.252,33
1946 yılında zuhur eden depo fazlası	26.726	—
Yekûn	15.682.234	20.403.830,21
1946 yılı satışları (malîyet bedeli üzerinden)	4.554.059	6.119.896,24
Zuhulen 1945 yılı kayıtlarına intikal eden pamuk miktarı olup bu defa tashihen çıkarılan	13.056	—
1946 yılı depo noksanı	26.635	—
1945 yılında fuzulen tahakkuk ettirilen faiz olup bu defa tashihen hesaplardan çıkarılan	4.595.750	6.119.896,24
1946 yılı sonu stoku	11.088.484	79.508,60
Yekûn	15.682.234	14.204.425,27
		20.403.830,21

1946 yılında pamuk mubayaatı, Millî Korunma Kanununun 14 ncü maddesindeki salâhiyete müsteniden meriyet mevkiine girmiş bulunan K/469 sayılı karara ve K/510 sayılı Koordinasyon kararının 12 ncü maddesinin (b) bendiyle verilmiş olan yetkiye dayanılarak, Ticaret, Ekonomi ve Tarım Bakanlıklarınca tesbit edilmiş olan fiyat baremi üzerinden yapılmıştır.

Mubayaa olunan pamukların alım fiyatları, pamuk cinslerine ve kalite farklarına göre 87, 80 - 118,54 kuruş arasında tehalûf etmiş bulunmaktadır.

1946 yılı mübayaatının 1.122.642,61 lira tutarındaki 1.030.155 kiloluk kısmını yerli ve 8.875,80 lira tutarındaki 5.881 kiloluk kısmını klevland ve 5.981,78 lira tutarındaki 3.834 kiloluk kısmını da akala pamukları teşkil ettiği görülmüş ve bu itibarla bu yıl zarfında ceman 1.137.500,19 lira kıymetinde 1.039.870 kilo muhtelif cins ve kaliteli pamuk mübayaatında bulunulduğu anlaşılmıştır.

1946 yılı içinde mübayaaya olunan pamuklar maliyet bedellerine intikal ettirilen 602.200,83 lira alım masrafları meyanında, geçmiş yıllarda olduğu gibi bu yıl da satın alınan pamukların mübayaaya tutarı üzerinden Ziraat Bankasının almış olduğu % 1 hizmet komisyonları ile sermaye faizleri, muhabere ve memur maaşlarının yer aldıkları görülmüştür.

Bu suretle kâr ve zarar hesabına intikal ettirilmeyen bu kabil masrafların, geçmiş yıllarda olduğu gibi bu yıl da, tenkidi mucip görülmekte ise de, 1947 yılında yürürlüğe girmiş bulunan 1942 yılı Millî Korunma bilançosunun tasdikına mütedair 5034 sayılı Kanunun gerekçesinde, Sayıştay Komisyonu kararı olarak yer alan bu hususun mezkûr tarihten sonra tanzim olunacak bilançolarda nazarı itibara alınacağı anlaşılmıştır.

Ziraat Bankasına Millî Korunma sermayesiyle satın alınan pamuklardan 1946 yılı içinde satılanların satış neticelerini gösterir tablo aşağıda yer almış bulunmaktadır :

		TL.	%
1946 yılı satışlarının maliyet bedeli		6.119.896,24	100
1946 satış zararları	673.261,37		
» » kârları	8.151,91		
Zarar	665.109,46	665.109,46	10

1946 yılında satılan pamukların satış bedeli 5.454.786,78 90

1946 yılında dış ülkelere pamuk ihracı hususunda muhtelif firmalar tarafından müracaat vâkı olmuşsa da; Ticaret Bakanlığınca ihraç ve satış müsaadesi verilmediğinden vukubulan taleplerin yerine getirilmediği ve sadece satışların Sümer Bank ve Adana Levazım Âmirliği gibi resmî daire ile millî müesseseye inhisar etmek suretiyle memleket dâhilinde yapıldığı görülmüştür.

Bu vesile ile miktarı 4.554.059 kiloya baliğ olan satışların % 99,72 sine tekabül eden 4.541.293 kiloluk kısmının, 606 sayılı Koordinasyon kararının 8 nci maddesi hükmüne göre, Ekonomi Bakanlığı tarafından teşbit edilmiş olan satış fiyatları üzerinden, Sümer Banka devredildiği ve geri kalan 12.766 kiloluk kısmının da, Ticaret Bakanlığının bu husustaki tebligatına binaen Adana Levazım Âmirliğine yapıldığı anlaşılmıştır.

Satış fiyatlarının teşbitinde alım fiyatları esas ittihaz edilmiş ise de, pamukların preseli olarak Sümer Banka teslimi kararlaştırılmış olduğundan satışların satış fiyatlarına ambalâj ve prese masrafları ilâve edilmek suretiyle yapıldığı ve kanaviçe ambalâjı pamukların beher kilosunun satış fiyatlarınının 101 ilâ 131 kuruş arasında tehalûf ettiği müşahade edilmiştir.

Filhakika, 1945 yılında olduğu gibi bu yıl da mübayaaya bedellerinin geçmiş senelerinkine nispeten daha düşük olduğu görülmekte ise de, evvelki yıllarda mübayaaya olunan pamuklara depo, sigorta ve saire gibi bakım masrafları ihtiyar edilmiş olduğu cihetle geçmiş yıllara ait pamuk maliyet bedellerinin, 1946 yılı satış fiyatlarından daha üstün bir rakama baliğ olduğu teşbit edilmiştir.

Bu itibarla tetkik mevzuumuzu teşkil eden 1946 yılı satışlarının 665.109,46 liralık bir zararla kapanmasındaki esaslî saikin bu yıl zarfında sağlanmış olan pamukların kısmı mühimminin daha evvelki yıllarda mübayaaya olunan pamuk stoklarından tereküp etmesi keyfiyetiyle izahı kabil görülmektedir.

Bir taraftan, 1946 yılında Koordinasyon pamukları satışlarından tahakkuk ettirilmiş olan 8.151,91 liralık kâra sair suretle elde edilen 486,22 lira ilâve edildikte ceman 8.638,13 liralık umumi bir gelir sağlandığı müşahade olunmuştur.

Diğer taraftan, Çukurova Pamuk Tarım Satış Kooperatifleri Birliğinden mubayaa olunan pamuklar için 55.325,30 lira faiz ödendiği ve 1946 yılı pamuk satışlarından 673.261,37 liralık bir zarar kaydedilmekle beraber pamuk balyalarının bez kaneviçe ve çenberlerin dara farklariyle yanan kalas bedeli ve demirbaş amortismanları gibi miktarı 8.030,47 liraya baliğ olan sair zararlarla birlikte umumi gider yekûnunun 736.617,14 liraya ulaştığı tesbit edilmiş ve bu suretle 1946 yılı (Koordinasyon pamukları) faaliyeti neticesinin 727.979,01 liralık bir zararla kapandığı görülmüştür.

Tetkikatımıza son verirken şu noktaya da temas etmeyi yerinde görmekteyiz. Ticaret Kanununun bilâncoların tanzimine dair 328 nci maddesi; sabit kıymetlere, işira bedellerinden amortisman paylarının tenzilinden sonra bakiye kalan sâfi kıymetler üzerinden, aktifte yer verilmesini âmir bulunmaktadır. Kanunun mutlak olan hükmünün yerine getirilmesini tavsiyeye şayan buluruz.

I. - İzmir İncir ve Üzüm Tarım Satış Kooperatifleri Birliği (Devlet Yağları) :

1. Nebati Yağlar :

Millî Korunma Kanununun 14 ncü maddesinin (3) ncü bendindeki yetkiye istinaden alınıp 14 . XI . 1942 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunan 393 sayılı Koordinasyon kararıyla, ordunun ve zaruri ihtiyaç maddeleri Hükümet tarafından temin ve tevzi edilecek halkın ihtiyacını karşılamak için istihsal veya imal olunacak nebati yağlardan Devlet hissesi olarak % 15 ine değer fiyatı peşinen ödenip satın alınmak üzere Hükümetçe el konmuş ve bahis mevzuu kararın sureti tatbiki için de, Ticaret Bakanlığı nam ve hesabına İzmir İncir ve Üzüm Tarım Satış Kooperatifleri Birliği emrine Millî Korunma sermayesinden 6 milyon liraya kadar bir mütedavil sermaye tahsis edilmiş ve bilâhara yürürlüğe giren K/564 sayılı karar gereğince işbu sermayenin 3 milyon liralık kısmı iptal edilmiş bulunmaktadır.

Sözü geçen üç milyon liralık döner sermayenin 1945 yılında nebati yağ mübayaatına hasredilmek suretiyle tamamen kullanılması üzerine, Ticaret Ofisi emrinde bulunan 9 milyon liranın üç ay müddetle Tarım Devlet Yağlarına tahsisi Ticaret Bakanlığının 4 . X . 1945 tarih ve 212/89 sayılı yazılarıyla uygun görülmüş ve bilâhara bu müddetin 1948 yılı nihayetine kadar temdit edildiği anlaşılmıştır. 25 . VI . 1947 tarihinde mahsubunun yapılarak bu hesabın kapatıldığı görülmüştür.

Nebati yağ işlerinin tedviri hususunda tahsis olunan sermayelerin kifayetsizliği yüzünden, Ticaret Bakanlığının emriyle, el konan nebati yağ mübayaatında kullanılmak üzere, Giresun Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği namına Millî Korunma sermayesinden K/359 sayılı Kararla verilmiş olan krediden ilk defa 500.000,-, bilâhara da 1,5 milyon liralık kısmı ki, ceman 2 milyon lira incir ve üzüm müdahale mübayaatı için, Tarım namına K/360 sayılı Kararla açılmış olan krediden 1.715.000,- liranın geçen sene olduğu gibi bu sene de aynı gayelerde kullanılmış olduğu görülmüştür.

Tetkik mevzuumuzu teşkil eden 1946 yılı hesap devresi zarfında İzmir İncir ve Üzüm Tarım Satış Kooperatifleri Birliğince ve gerekse yardımcı teşekküller tarafından Devlet Yağları namına mübayaa edilmiş olan zeytin yağı, rafine pamuk yağı, rafine susam yağı ve pirina yağı gibi nebati yağları başlıca hangi kaynaklardan elde edilmiş oldukları aşağıda kısaca arz edilmiş bulunmaktadır.

Geçen seneki raporumuzda da belirtilmiş olduğu veçhile, 4307 sayılı Muamele Vergisi Kanununun birinci maddesinin, verdiği yetkiye müsteniden, Maliye Bakanlığınca yukarıda zırrolan her türlü nebati yağlara munhasır olmak üzere, Muamele vergilerinin aynen yağ olarak alınması uygun görülmüş ve 20 . VIII . 1945 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunan 604 sayılı Koordinasyon Kararıyla de alınmakta olan % 15 nispetindeki Devlet hissesinin % 25 e çıkarılmış ve K/572 sayılı Kararla Devlet hissesinin alınmasına dair de Ticaret Bakanlığınca ayrıca gerekli salâhiyet verilmiştir.

5453 sayılı Kanunla tadil olunan 4429 sayılı Kanun hükmüne göre, zeytin tanelerinden alınması gereken Toprak Mahsulleri Vergisi nispeti % 8 den % 10 a çıkarılmıştır.

Bahis mevzuu kanunlarla tâyin ve tesbit edilmiş olan miktarlar üzerinden vâkı tahsilât gö-

revinin, İzmir, İncir ve Üzum Tarım Satış Kooperatifleri Birliği uhdesine tevdi kararlaştırılmış olmakla beraber Adana'da Çukurova, İstanbul'da yaş meyve, Bursa'da koza, Gaziantep'de Fıstık birlikleri aynı işleri mahallerinde yapmak suretiyle Birliğe yardımcı olarak tanzim edilmiş bulunmaktadır.

Bu itibarla, nebati yağların hesap ve muamelelerini vaktü zamanında ifa ederek gerekli işlemlerin yapılması ve devre nihayetinde bilanço kâr ve zarar hesaplarının çıkarılması geçmiş senelerde olduğu gibi bu sene de birlik bünyesinde dâhilinde bulunan Devlet Yağları Servisi tarafından yapılmıştır.

a) İdare ve teşkilât:

İzmir'de İncir ve Üzum Tarım Satış Kooperatifleri Birliği nezdinde kurulmuş olan Devlet Yağları Servisinin 1946 yılı zarfındaki nazari ve fiili kadroları aşağıda gösterildiği gibidir:

Memuriyet mahalli	1946 yılı kadrosu		Fark
	Nazari	Fiili	
Merkezde maaşlı	127	90	— 37
» % 25 ler	16	13	— 13
» yevmiyeli	—	50	+ 50
Yekûn	143	153	+ 10
Müessilliklerde maaşlı	25	27	+ 2
» yevmiyeli	2	—	— 2
Yekûn	27	27	—
Kooperatiflerde maaşlı	52	32	— 20
» % 25 ler	173	184	+ 11
» yevmiyeli	1	2	+ 1
Yekûn	226	218	— 8
Kuşat fabrikası	4	5	+ 1
Çuko - birlik maaşlı	46	56	+ 10
İstanbul yaş meyve maaşlı	34	34	—
» » » % 25 ler	2	5	+ 3
Bursa Koza Birliği maaşlı	37	41	+ 4
» » » % 25 ler	2	2	—
Birlikler yekûnu	121	138	+ 17
Umumi yekûn	521	541	+ 20

1946 yılında istihdam olunan personel için ödenen % 15 munzam ücret miktarının 43.001,16 lira olduğu ve daimî olarak nebati yağ işlerinde kullanılan memurlara tediye olunan bir yıllık tahsisat miktarının 343.384,24 liradan ibaret bulunduğu ve yevmiyelilere verilen mebalığın de 70.237,35 liraya baliğ olmak suretiyle memur masraflarının ceman 456.622,75 liraya ulaştığı müşahede edilmiştir.

b) İşletme faaliyeti :

393 sayılı Koordinasyon kararıyla Birliğe tevdi edilmiş olan görevleri :

1. Nebati yağ mubayaatı,
2. Rafine yağ imalatı,
3. Sabun imalatı,
4. Bilûmum satışlar,

Olmak üzere, başlıca dört grupta toplamak mümkündür.

Mubayaat :

393 sayılı Koordinasyon kararıyla nebati yağlardan alınmakta olan % 15 Devlet hissesi, 31 . VIII . 1945 tarihinde yürürlüğe giren K/604 sayılı kararla % 25 e çıkarılmıştır.

Bu itibarla geçen sene mubayaa olunan nebati yağlardan :

% 25 Devlet hissesi,

% 15 Muamele Vergisi,

% 10 Toprak Mahsulleri Vergisi (zeytin tanesi olup normal olarak 10 kilodan iki kilo yağ elde edilmektedir).

Olmak suretiyle el koyma bu nispetlere inhisar etmiş bulunmakta idi.

İstihsal olunan nebati yağların % 25 i Devlet hissesi ve % 15 i Muamele vergisi olarak ceman % 40 a el konmuş bulunması itibariyle bakiyesini teşkil eden % 60 nisbetinin de K/510 sayılı kararın 18 nci maddesinin vermiş olduğu yetkiye istinaden, Ticaret Bakanlığınca yayınlanmış bulunan 14 . IV . 1945 tarih ve 14 sayılı sirküler ile toptancıların ellerinde bulunan bülümüm nebati yağların birliğe devrini sağlamıştır.

Bundan başka, ticaretin tanzimine ve ihtikârla mücadeleye dair yayınlanan 7 . IX . 1945 tarih ve 23 sayılı sirkülerle de 1945 - 1946 yılı mahsulü giğitlerin tohumluk haricinde kalan kısmının, Bakanlıkça gösterilecek pamuk yağı imalâthanelerine veya Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerine satılması mecburiyeti müstahsıla tahmil edilmiş bulunmaktadır.

Bu esas ve nispetler dairesinde geçen sene olduğu gibi bu sene de Birlikçe nebati yağ mübayaatına devam edilirken 11 . X . 1946 tarihinde yayınlanan 665 sayılı Koordinasyon kararıyla nebati yağlardan alınmakta olan Devlet hissesinin yürürlükten kaldırıldığı anlaşılmıştır.

1945 yılı mübayaatı 12.271.576.124 kiloya inhisar etmişken bu yıl 3.240.290,501 kilo fazlasiyle mübayaatın 15.511.866,625 kiloya ulaştığı görülmüştür.

1946 yılı mübayaatı, geçen seneki mübayaatla birlikte, mukayeseye imkân vermek üzere, miktar ve kıymet itibariyle aşağıya dercedilmiş bulunmaktadır :

Yılı	Mübayaat miktarı Kilo	Mübayaat bedeli TL	Vasati Kilo fiyatı Kuruş
1946	15.511.867	29.029.546,—	187,15
1945	12.271.576	16.923.898,—	137,91
Fark	3.240.291	12.105.648,—	49,24

Bu tablonun tetkikından anlaşılacağı ve hile, 1946 yılında vasati kilo mubayaa fiyatı geçen seneye nazaran 49,24 kuruş fazlasiyle 187,15 kuruşa yükselmiştir.

Bu yükselişe 393, 546, 572 sayılı kararlara ek olarak yayınlanan 31 . VIII . 1945 tarih ve 604 sayılı Koordinasyon kararının yürürlüğe girmesi neticesinde alım fiyatlarının bir hayli artmış olması, sebep olmuştur.

Tetkik mevzuumuzu teşkil eden bu devre zarfında satın alınan nebati yağların mubayaa kaynaklarının dağılışı şöyledir :

	Kilo	T. L.
1 - Devlet hissesi	6.934.816,679	12.955.467,18
2 - Muamele Vergisi	3.986.328,026	7.468.700,92
3 - Toprak Mahsulleri Vergisi	1.595.795,925	3.022.628,41
4 - Serbest mubayaa	2.994.925,995	5.582.749,85
Yekûn	15.511.866,625	29.029.546,36

Bu suretle muhtelif kaynaklardan elde edilmiş olan 29.029.546,36 lira tutarındaki 15,511.866,625 kiloluk nebati yağın, bu konuda görevlendirilmiş bulunan birliklerce cins, miktar ve kıymet itibariyle tesellümünü gösterir cetvel aşağıdaki gibidir:

Birliğin adı	Zeytinyağı		Pirina yağı		Pamuk yağı	
	Kilo	Lira	Kilo	Lira	Kilo	Lira
İzmir Birliği	8.373.019,267	16.345.032,35	1.012.668,703	1.367.102,73	2.207.945,845	4.128.858,72'
Adana Birliği	944.635,088	1.798.805,94	104.866,322	141.569,53	2.149.712,250	4.019.961,91
Bursa Birliği	138.672,800	258.722,07	164.896,500	222.610,27	—	—
İstanbul Birliği	230.301,600	428.812,68	—	—	—	—
Yekûn	9.686.628,755	18.821.373,04	1.282.431,525	1.731.282,55	4.357.658,095	8.148.820,63

Birliğin adı	Susam yağı		S o b i ş t o k		Y e k û n	
	Kilo	Lira	Kilo	Lira	Kilo	Lira
İzmir Birliği	23.233,250	47.833,16	44.788,—	44.788,—	11.661.755,065	21.933.614,98
Adana Birliği	117.027,—	235.448,98	—	—	3.316.240,660	6.190.786,36
Bursa Birliği	—	—	—	—	303.569,300	481.332,34
İstanbul Birliği	—	—	—	—	230.301,600	428.812,68
Yekûn	140.360,250	283.282,14	44.788,—	44.788,—	15.511.866,625	29.029.546,36

2. Yağ hareketleri :

1945 - 1946 kampanyasında muhtelif kaynaklardan mubayaa suretiyle elde edilen nebatî yağların hareketini gösterir müfredatlı bir liste aşağıya dercedilmiş bulunmaktadır :

Girişler :	Kilo	TL.
1944 - 1945 yılından devir	686.143,354	1.023.798,23
Rafine ithalâtından elde edilen	1.022.386,697	2.153.977,73
Turyağ imalâtından elde edilen	1.242.608,405	2.460.366,10
% 10 toprak mahsulleri	1.595.795,925	3.022.628,41
% 15 Muamele Vergisi	3.986.328,026	7.468.700,92
% 25 Devlet mubayaa hissesi	6.934.816,697	12.955.467,18
% 60 serbest mubayaa	2.994.925,995	5.582.749,85
	<u>18.463.005,081</u>	<u>34.667.688,42</u>
Çıkışlar :		
Rafine imaline verilen	1.064.560, —	2.041.761,22
Turyağ » »	1.242.608,405	2.323.677,91
Sabun » »	3.255.413,349	5.179.920,78
Satışlar	8.485.036,080	16.588.356,81
Müteferrik çıkışlar	276.230,191	461.461,74
1947 satışlarına giren	204.623,800	404.291,75
1945 yılında satılan	107.435,000	212.721,30
Rafine imalinde husule gelen fire	21.482,303	,—
» » ödenen Muamele Vergisi	20.691, —	,—
Asit tehalüfleri ve fireler	116.142,077	285.589,90
İ. S. B. nin asit tehalüfü		9.933,09
Muhasebe kayıtları ile merkez deposu arasında husule gelen asit tehalüfü		34.897,02
1947 yılına müdevver stok	3.668.782,870	7.125.076,90
Yekûn	<u>18.463.005,081</u>	<u>34.667.688,42</u>

Yukardaki cetvelin tetkikinde; 1.023.798,23 liralık geçen senenin devrinden 4.614.343,83 liralık rafine ve turyağ imalâtından ve 29.029.546,36 liralık da mubayaattan olmak üzere, 1946 yılında yağ ambar girişlerinin, ceman 34.667.688,42 liraya ulaştığı görülmüştür.

Diğer taraftan, bu miktara ulaşan nebatî yağ girişlerinden 9.545.359,91 liralık kısmının rafine, turyağ ve sabun imalâtına verildiği ve 17.205.369,86 liralık kısmının satıldığı ve 791.881,75 liralık kısmının da fire ile asit farkı ve müteferrik çıkışlardan mütevellit olduğu anlaşılmıştır. Bu suretle müteakıp yıla 7.125.076,90 lira kıymetinde 3.668.782,870 kiloluk yağ devredildiği müşahade edilmiştir. 1946 satışlarından bir kısmının 1947 yılı hesaplarına intikal ettirilmiş bulunması ve 1945 yılında yapılan bazı satışlara ait çıkışların da stok hesabından 1946 yılında tenzil edilmiş olmasına biraen tedahüle sebebiyet verildiği görülmüştür.

2. Rafine yağ imalâtı :

1945/1946 kampanyasında elde edilen asit derecesi yüksek ham yağlardan, Tariş'e ait küşat, Adana'da Çukobirlik vasıtasıyla Sihal ve İzmir'de Turan Fabrikalarına verilip inâl ettirilen rafine ve turyağlarına ait kıymet ve miktar itibariyle müfredatlı bir cetvel aşağıya dercedilmiş bulunmaktadır:

[1] 1945 - 1946 yılı mubayaaatı

Fabrikanın adı	Verilen hamyağ		İmaliye	Rafina yağ	Alınan rafina yağı		Tâli hasılat	
	Kg.	TL.	TL.	TL.	Kg.	TL.	Kg.	TL.
Kuşat Fabrikası (Rafina zeytin-yağı)	976.915	1.866.471	104.530	1.971.001	841.420	1.862.306	94.781	108.695
İskenderun Sihal Fabrikası (Rafina susamyacı)	87.645	175.290	7.686	182.976	82.408	180.787	3.778	2.189
Rafina yağı yekûnu	1.064.560	2.041.761	112.216	2.153.977	923.828	2.043.093	98.559	110.884
Turan Fab. imal olunan (Turyağ)	1.242.608	2.323.678	136.688	2.460.366	1.242.608	2.460.366		
Umumi imalât yekûnu	2.307.168	4.365.439	248.904	4.614.343	2.166.436	4.503.459	98.559	110.884

(Tablonun devamıdır)

Fabrikanın adı	Muamele Vergisi zayıat		Y e k û n		Kilo maliyeti	Randıman
	Kilo	Kilo	Kilo	TL.	Kr. S.	%
Kuşat Fabrikası (Rafina zeytin-yağı)	20.691	20.023	976.915	1.971.001	221,32	86,13
İskenderun Sihal Fabrikası (Rafina susame yağı)	—	1.459	87.645	182.976	219,38	94,01
Rafina yağı yekûnu	20.691	21.482	1.064.560	2.153.977		
Turan Fab. imal olunan (Turyağ)			1.242.608	2.460.366	198,—	100,—
Umumi imalât yekûnu	20.691	21.482	2.307.168	4.614.343		

Bu cetvele nazaran, Küşat ve Sihal tasfiyehanelerine verilmiş olan ceman 1.064.560 kilo ham yağa mukabil 923.828 kilo rafine yağ, 98.559 kilo tâli hasılat elde edilmiş ve 21.482 kilo zayıat tahassül etmekle beraber 20.691 kilo da aynı Muamele Vergisi ödendiği görülmüştür.

Diğer taraftan, İzmir Turan Fabrikasına verilmiş olan 1.242.608 kilo ham yağdan aynı miktarda turyağ elde edilmiş olup beher kilo için 11 kuruş hesabıyla 136.688 lira imaliye ücreti ödenmiştir.

Küşat Fabrikasına rafine yağ imâl edilmek üzere verilmiş olan ham maddenin beher kilosuna imaliye ücreti olarak 10,70 kuruş ödenmiş ve yüz kilo ham yağdan 86,13 kilo rafine yağ elde edilmiş olduğundan bir kilo rafine yağını 221,32 kuruşa maledildiği görülmüştür.

Halbuki Adana Çukobirlik delâletiyle Sihal Fabrikasına verilmiş olan ham maddenin beher kilosuna 8,77 kuruş imaliye ücreti verilmiş ve yüz kilo ham yağdan 94,01 kilo rafine yağ elde edilmiş ve beher kilosunun 219,38 kuruşa maledildiği müşahade edilmiştir.

Filhakika, Adana Çukobirliğince Sihal Tasfiye Fabrikasında imal ettirilmiş olan rafine yağlar için beher kilosuna 8,77 kuruş imaliye ücreti ödenmiş olmasına mukabil Birlikçe Küşat Fabrikasında tasfiye ettirilen beher kilo yağ için, 1,93 kuruş fazlasıyla 10,70 kuruş tediye edilmiş olduğu ve Sihal Fabrikasına nazaran randmanın % 8 nispetinde düşük bulunduğu görülmüştür.

Küşat Fabrikası imalâtında gerek randmanın düşüklüğüne ve gerekse maliyet fiyatının yüksek oluşuna, Sihal Fabrikasına zeytinyağına mukabil susam yağı verilmesinin ve Muamele Vergisinin de nakden ödenmiş olmasının başlıca âmîl olduğu söylenebilir.

Rafinaj neticesinde zuhur eden 98.559 kilo tâli hâsılatın 73.274 kilosunun Sobiştok ve 12.133 kilosunun toprak polim ve 13.152 kilosunun da nötr yağ olduğu anlaşılmıştır.

3 - Sabun imalâtı :

1945/46 kampanyasında çeşitli kaynaklardan elde edilmiş olan ve asit dereceleri yüksek bulunan nebati yağlardan, Birlikçe mütaaddit fabrikalarda imal ettirilen muhtelif eins sabunlar için 5.179.920,78 lira kıymetinde 3.255.413,349 kilo ham yağ verilmiş 332.796,55 lira imaliye ücretiyle birlikte yekûnu 5.512.717,33 liraya balığ olan 4.769.876,671 kilo sabun elde edilmiş bulunmaktadır.

Sabun imalâtı için muhtelif fabrikalara verilen ham yağın beher kilosuna, ortalama olarak, çamaşır sabununda 9,5 kuruş, pirina sabunu ile sobiştokta 11 kuruş ve posa sabununda ise 9 kuruş imaliye ücreti ödenmiştir.

Bu maksatla imalâta verilen ham yağın miktar ve bedelleriyle imaliye ücretlerini ve elde edilen muhtelif eins sabunların miktarlarıyla maliyet bedellerini ve vasati fiyatla randımanlarını gösterir tablô aşağıdaki gibidir:

Sabun nevi	Sabun imalâtına verilen ham yağ		Verilen ima- liye ücreti TL.	Elde edilen sabun		Vasati kilo maliyeti Krs. S.	Vasati ran- dımın % Kg.
	Kg.	TL.		Kg.	TL.		
Çamaşır sabunu	1.962.443,048	3.562.261,73	198.340,—	2.946.948,428	3.760.601,73	125,89	149,85
Pirina >	1.134.022,716	1.498.498,66	110.932,91	1.609.925,895	1.609.431,57	114,52	128,43
>	109.213,585	109.213,59	17.597,71	163.840,045	126.811,30	71,40	163,—
Posa	49.734,—	9.946,80	5.925,93	49.158,303	15.872,73	31,17	99,23
Yekûn ...	3.255.413,349	5.179.920,78	332.796,55	4.769.876,671	5.512.717,33		

Sabun deposu :

Geçen seneden devreden 425.042,810 kilo sabun stokuna, 1946 yılı imalâtı olan 4.770.278,202 kilonun ilâvesi suretiyle depo mevcudunun 5.195.321,012 kiloya bâliğ olduğu görülmüştür.

İşbu miktardan 3.869.072,630 kilonun satılmış olduğu, 148.404,481 kilonun fire olarak tesbit edildiği ve netayıcı 1946 yılına ait olmaması hasebiyle muvakkat hesaplarda mütalâa olunan 233.112,210 kilo satış tenzil edildiği takdirde mütaakıp yıla 1.082.011,48 lira tutarında 944.731,691 kilonun stok olarak devredildiği anlaşılmıştır. Sabunların cinsine göre depo giriş ve çıkışlarının miktar ve bedel olarak gösterir müfredatlı bir cetvel aşağıya dercedilmiş bulunmaktadır :

İmalâtın einsi	1945 den devir		1946 imalâtı		Girişler yekûnu	
	Kilo Gr.	Lira Kr.	Kilo Gr.	Lira Kr.	Kilo Gr.	Lira Kr.
Çamaşır sabunu	179.900,283	144.981,34	2.946.948,428	3.760.601,73	3.126.848,711	3.905.583,07
Pirina »	186.154,958	142.105,17	1.609.929,895	1.646.077,47	1.790.084,853	1.788.182,64
Sobistok »	29.170,629	35.886,62	164.241,576	138.583,68	193.412,205	174.470,30
Toprak Polim	11.057,524	3.501,29	—	—	11.057,524	3.501,29
Posa sabunu	18.759,416	10.120,39	59.158,303	35.652,68	67.917,719	45.773,07
Yekûn	425.042,810	356.594,81	4.770.278,202	5.580.915,56	5.195.321,012	5.917.510,37

1946 yılı satışları
(Maliyet)

Kilo Gr.	Lira Kr.
2.202.872,630	2.739.980,81
1.516.884,—	1.503.431,91
125.250,—	105.293,31
—	—
24.066,—	19.973,50
3.869.072,630	4.368.679,53

Fireler

Kilo Gr.	Lira Kr.
84.467,910	113.462,99
19.659,838	22.274,07
24.816,245	23.908,50
10.967,549	3.411,32
8.492,939	3.659,58
148.404,481	166.716,46

Netayici 1946 yılına ait olma-
dığımdan muvakat hesaba
alınan

Kilo Gr.	Lira Kr.
213.044,220	293.253,70
—	—
—	—
—	—
20.067,990	6.849,20
233.112,210	300.102,90

Çıkışlar yekûnu

Kilo Gr.	Lira Kr.
2.500.384,760	3.146.697,50
1.536.543,838	1.525.705,98
150.066,245	129.201,81
10.967,549	3.411,32
52.626,929	30.482,28
4.250.589,321	4.835.498,89

1947 yılına devreden stoklar
(Maliyet)

Kilo Gr	Lira Kr.
626.463,951	758.885,57
259.541,015	262.476,66
43.345,960	45.268,49
89,975	89,97
15.290,790	15.290,79
944.731,691	1.082.011,48

b) Satışlar ve satış neticeleri:

393 ve 604 sayılı Koordinasyon kararları hükümleri gereğince mubayaa olunan yağların bir kısmıyla imal edilen sabunlar; Ticaret Bakanlığınca yapılan tahsisler dairesinde Tarih Devlet Yağları Müdürlüğü tarafından resmi daire ve teşekküllere ve değişmez gelirliyle halka tevzi edilmiştir. Ayrıca Tarih Devlet Yağları Müdürlüğünün kanaviçe torba, varil ve teneke satışları da yapmış olduğu müşahede edilmiştir.

Bu itibarla Devlet Yağları Müdürlüğünce 1946 yılı zarfında yapılan bütüm satışların satış ve maliyet bedelleriyle neticelerini gösterir bir cetvel aşağıya dercedilmiş bulunmaktadır:

Cinsi	Satılan emtiaın Aded	Kg.	Maliyet bedeli TL.	Satış bedeli TL.	Satış neticesi TL.
Yağ	—	8.485.036,080	16.588.356,81	18.064.930,72	+ 1.476.573,91
Sabun	—	3.869.072,630	4.368.679,53	5.069.514,44	+ 700.834,91
Varil	7.912	—	143.640,02	159.067,—	+ 15.426,98
Teneke	232.325	—	374.718,34	396.596,15	+ 21.877,81
Kanaviçe torba	186.011	—	84.595,61	166.832,44	+ 82.236,83
Makine yağı	—	262,—	244,83	222,70	— 22,13
Petrol	—	142,—	35,73	46,57	+ 10,84
Mazot	—	18.351,—	4.680,84	3.431,62	— 1.249,22
			21.564.951,71	23.860.641,64	+ 2.295.689,93

Yağ satışları 202 - 232 kuruş, çamaşır sabunu 110 - 146 kuruş, pirina sabunu 100 - 118 kuruş, Sobiştok sabunu 126 - 135 kuruş arasında ve posa sabunu da 118 kuruşa satılmış olup yağlardan % 9 ve sabunlardan da yukarıdaki sıraya göre % 10, 78, 27, 47, 47, 81 ve 18 nispetlerinde kâr realize edilmiş olduğu anlaşılmıştır.

Sair müteferrik malzeme satışlarından elde edilen satış kârı % 38,05 nispetindedir.

Bundan başka faaliyetinin icabatı olarak satın almış olduğu makine yağından 22,13 lira ve mazottan 1.249,22 lira olmak üzere ceman hâsıl olan 1.271,35 liralık zarardan, petrolden elde edilen 10,22 liralık kâr tenzil edildikten sonra, akar yakıt satışlarından 1.260,51 lira zarar tahassül ettiği müşahede edilmiştir.

Hükümetçe akar yakıt fiyatlarında yapılan indirme dolayısıyla evvelce mubayaa edilmiş olan bu maddelerin maliyetten aşağı fiyatla satılmış olması işbu zararın meydana gelmesine sebebiyet vermiştir.

c) Muamelât ve Hesap İşleri :

Devlet yağlarının 1946 yılına ait bilânço ile kâr ve zarar hesabı ve bunlarla ilgili defter ve vesaikın incelenmesi sırasında görülen önemli noktalar üzerinde aşağıda kısaca durulmuştur:

Sene sonunda yalnız merkez depoları sayımlarının yapıldığı ve diğer yardımcı birliklerin sayımları cihetine gidilmiyerek mevcutlarının muhasebe kayıtlarına göre tesbit edilmiş olduğu ve bir kısım malzemeye ait envanterlerin mütaakıp yıl içinde yapılmak suretiyle sadece bir formalitenin yerine getirilmesi sadediyle hareket edildiği görülmüştür.

Bu vesile ile sayımların bilânço tarihi itibariyle yapılarak zabıtlarının tanzimi hususu evvelki senelerde olduğu gibi bu devre de ihmal edildiğini tekrar belirtmek isteriz.

Diğer taraftan, muavin defterler üzerinde görülen silintiler ve bir kısım yekûnların kurşun kalemle yapılması ve ambar kayıtlarıyla muhasebe kayıtlarının sene içerisinde muvazi olarak yürütülmemesi ve sene sonunda mutabakat temini maksadıyla birçok mahsup ve imha muamelelerinin yapılmış olması itibariyle hesap işlerinin tatmin edici olduğunu ifade etmek güçtür.

1946 yılına ait kâr ve zarar hesabında 34.900,79 liralık acıyo ve havale masraflarının yer aldığı görülmektedir. Millî Korunma Kararınınun istilzam ettiği havaleler dolayısıyla bankaca bir masraf talep edilmeyeceği, Maliye Bakanlığı ile Ziraat Bankası arasında yapılan anlaşma hükümleri iktiza-

sından bulunduğu keyfiyetine, geçmiş seneler raporlarımızda temas edilerek anlaşmaya mugayir olarak tahakkuk ve tediye edilen bu gibi masrafların istirdadı cihetine gidilmesine işaret etmemiz üzere, birlik bu hususta gerekli teşebbüse geçmiş ve verilen bu kabil paralardan şimdiye kadar (tetkikatımız tarihi olan Mayıs 1949) 66.360,21 lirasını geri almış bulunmaktadır.

Arta kalan kısmının da istirdadı için ilgili makamlarla hâli muhaberede bulunulmakta olduğu bittetik anlaşılmışdır.

393 sayılı Koordinasyon kararının yürürlüğe girmesi üzerine Ticaret Bakanlığınca Birliğe tebliğ olunan 18 . XI . 1942 tarih ve 10216 sayılı Talimatın 16 ncı maddesi hükmüne göre; Millî Korunma sermayesiyle mubayaa olunan yağların ve imal olunan sabunların satışlarından, hizmet mukabili olarak Birliğin bilûmum masraflarını karşılamak üzere, kilo başına üç kuruş komisyon verilmesi esası kabul edilmişti.

Bu maksatla 1946 yılı Bilânço devresinde Birliğe 375.478,05 liralık komisyon tahakkuk ve tediye edilmiştir.

Bu konu üzerinde geçmiş seneler raporlarımızda da durulmuş olduğundan bu mevzua tekrar avdet edilmeyip sadece Millî Korunma Kanuniyle tahmil edilen hizmetlerin alelâde ticari bir muamele şeklinde mütalâa edilerek bunun ifasından teşekküle maddi bir menfaat sağlamanın Millî Korunma Kanunu ile istihdaf olunan gayeye uygun olmayacağını ve komisyon nispetinin fazlalığını tebarüz ettirmenin yerinde olacağını açıklamak isteriz.

Esasen, nebati yağ servisine ait personel ve saire gibi bilûmum masrafların Millî Korunma fonundan ödenmiş olduğuna ve Birliğe ait depo, kab ve saire kiralariyle kamyon nakliye ücretlerinin de keza aynı fondan verilmiş olduğuna göre, kilo başına verilen üç kuruş komisyon nispetini fazla görmemek mümkün değildir.

Diğer taraftan, Birlikçe Devlet Yağları Servisi namına mubayaa olunan malzeme için, depo ve idare masrafı karşılığı olarak mubayaa bedeline % 5 nispetinde ayrıca bir zam yapıldığı görülmüş ve yukarda mâruz sebeplere binaen bu zammın da fuzuli olarak alındığı neticesine varılmıştır.

1946 yılı bilânço devresinde Birliğe ödenen 375 kûsür bin liralık komisyon meyanında, yağ satışlarından dolayı fuzulen ödenmiş olduğu anlaşılan 5.904,22 liranın istirdat edilmesi cihetine, tetkikatımız sırasında işaret olunmuştur. Bu tavsiyemize uyan Devlet Yağları Servisinin mezkûr meblâğın Tarîsten tahsili hususunda gereken teşebbüse geçmiş olduğu görülmüştür.

1946 yılında, ciheti askeriyyeye satılan varillerin mubayaa bedelleriyle satış tutarları arasındaki farkı teşkil etmekte olan 19.052,60 liralık satış zararının amortismanlar hesabına kaydedildiği görülmüştür.

Halbuki, hesapların sıhhati bakımından bu satışlardan mütevellit menfi fiyat farklarının bir kısmının, amortismanlar hesabında kayıtlı, satılan varillere isabet eden amortismanlar ile mahsup edilmesi ve geri kalanının da netice hesabına intikal ettirilmesi gerekirdi.

II - Üzüm :

Doğrudan doğruya müstahsılından incir ve üzüm mubayaası için 22 . VIII . 1942 tarih ve K/360 sayılı kararla Ticaret Bakanlığı emrine 2 milyon lira kadar bir mütedavil sermayenin tahsis edilmiş olduğu ve üzüm fiyatlarının muayyen bir kıymetten aşağı inmemesi gayesiyle, lüzum hâsil oldukça, bu sermayeden müdahale mubayaatında bulunmak üzere İzmir, İncir ve Üzüm Tarım Satış Kooperatifleri Birliğine tahsisat yollanarak müdahale mubayaatında bulunulmuş olduğu geçen seneki raporumuzda tafsilen açıklanmıştı.

Bu maksatla Birlikçe 1944 - 1945 mahsul senelerinde müdahale suretiyle yapılan mubayaata 1945 yılı zarfında satışı yapılamıyarak mütaakip yıla 7.613,20 lira kıymetinde 16.364 kiloluk muhtelif tipte gayrimamul üzüm stoku devretmiş ve 1946 yılındaki işletme neticesinde 17 kilo baş zuhur etmiş ve bu suretle kıymeti 7.621,11 liraya baliğ olan 16.381 kiloluk üzümün bu yıl zarfında 10.758,94 liraya satılarak tamamen elden çıkarılmış olduğu müşahede edilmiştir.

İşbu satıştan tahassül eden 3.137,83 liralık gayrisâfi satış kârına 124,65 liralık sair müteferrik malzeme satışlarından elde edilen gelir de ilâve edilince bu yılın gelirler yekûnunun 3.262,48 liraya ulaştığı görülür.

Müdahale mubayaatı üzümler için, 1946 yılında, Birlik tarafından yapılan masraflardan aşağıda nevi ve miktarı dercedilen masraf hisseleri ayrılmıştır:

Masrafın nev'i	Lira
İşletme masrafları hissesi	1.112,94
Satış masrafları »	908,09
İdare masrafları hissesi	196,33
Faiz	61,25
Yekûn	2.278,61

3.262,48 liralık muhtelif gelirlerden 2.278,61 liraya baliğ olan, müfredatı yukarda yazılı, masraflar düşüldükten sonra müdahale mubayaatı üzümlerin 1946 yılı tasfiyesi neticesinde bu hesabın 983,87 liralık sâfi bir kârı kapandığı görülmektedir.

Türk Tütün Limitet Şirketi

Müstahsıldan tütün mubayaası için muhtelif senelerde, mütaaddit koordinasyon kararlarıyla, Ticaret Bakanlığı emrine tahsis edilen paraların miktarı 1946 yılında on milyon lirayı bulmuştur. 1944 yılından itibaren Yerli Ürünler Şirketinin Millî Korunma sermayesiyle almış olduğu tütünlerin satışından mütehasıl kârlar da Millî Korunma sermayesine ilâveten müdahale mubayaalarına hasredilmiş bulunmaktadır.

Ticaret Bakanlığı emrine verilmiş olan bu mebaliğ, bilindiği gibi, Bakanlığın tesbit ettiği miktarlar üzerinden Yerli Ürünler Şirketi ile Türk Tütün Limitet Şirketi tarafından muhtelif tütün istihsal bölgelerinde müdahale mubayaalarına hasredilmiş bulunmaktadır.

1946 yılında Ticaret Bakanlığı tarafından Karadeniz bölgesinde tütün müdahale mubayaalarına memur edilen Türk Tütün Limitet Şirketine, bu maksatla yukarda mevzu bahis edilen paralardan 1.881.999,99 lira tahsis edilmiştir. Bu miktar haddizatında bir evvelki sene emrine verilmiş olan mütedavil sermayeden Şirketçe kullanılmış olan kısmın 1946 yılı bidayetindeki durumunu ifade etmekte ve tütüne bağlanmış bulunmaktadır. Bu para ile müdahale mubayaalarına iştirak etmeye imkân hâsıl olmayacağı için, Şirket Bakanlığın tensibiyle 1945 mahsulünün müdahale yoluyla mubayaasına elinde mevcut tütünlerin satışından tahassül eden paralarla bundan evvelki senelerde müdahale suretiyle satınalmış olduğu tütünlerin satışından elde edilen kârları tahsis etmiş ve 1946 yılında Karadeniz bölgesinde ekiciden 749.882 kilo tütün satınalmış, mukabilinde 2.058.065,98 lira almıştır. Şirket satınalmış olduğu bu tütünleri yılı içinde tamamıyla işlemiş bulunmaktadır.

Mubayaalar :

Millî Korunma sermayesinden tütün müdahale mubayaaları için Ticaret Bakanlığına tahsis edilen mütedavil sermayeden Şirket emrine verilen paralarla 1946 yılında 1945 mahsulünün müdahale yoluyla satın alınması için Karadeniz bölgesinde faaliyete geçmiş ve müstahsıldan 2.058.065,98 lira değerinde 749.882 kilo tütün satınalmıştır. Mahdut merkezlerden satınalmış olan bu tütünlerin menşeleri itibariyle müfredatı aşağıdaki gibidir :

	Menşe	Kilo	Lira	Vasati fiyat
Samsun	Maden	162.080	493.870,08	304,71
	Evkaf	156.677	418.873,17	267,35
	Canik	108.324	311.767,68	287,81
	Çarşamba	19.985	48.745,13	243,92
		447.066	1.273.256,06	284,80
Bafra		302.816	784.809,92	259,17
		749.882	2.058.065,98	274,45

Yukardaki cetvelin tetkikından ve satın alınan tütünlerin vasati fiyatından anlaşılacağı veçhile Şirket tarafından müdahale suretiyle satın alınan tütünler vasıfları itibariyle yüksek vasıflı tütünlerden ibaret bulunmaktadır.

Şirket bu tütünlerin mubayaa için ayrıca 118.506,09 lira mubayaa masrafı yapmış olup satın alınan tütünlerin beher kilosuna isabet eden mubayaa masrafı 15,80 kuruştan ibarettir. 1946 yılında satın alınan 1944 mahsulü tütünlerin beher kilosu için yapılmış olan mubayaa masrafı, 1946 yılı mubayaa masraflarından 70 santim fazlasıyla 16,50 kuruştur.

118.506,09 liralık mubayaa masraflarının masraf neveleri itibariyle müfredatı aşağıdaki gibidir :

53.600,86	lira	nakliye masrafları
21.608,89	»	amele ücretleri
11.770,97	»	kiralar
10.616,98	»	sigorta primleri
12.371,42	»	maaş ücret ve harcırah
8.536,97	»	diğer mubayaa masrafları

118.506,09

Mubayaa masrafları meyanında 53.600,86 lira ile nakliye masraflarının ön safta yer alması Karadeniz muntakasından satın alınan bu tütünlerin işlenmek üzere İstanbul ve İzmir'e nakledilme zaruretinden doğmaktadır.

İmalât +

Şirket müdahale yoluyla satın alınmış olduğu ve mubayaa masraflarının ilâvesiyle değeri 2.176.572,07 liraya balığ olan 749.882 kilo tütünü tamamiyle ve fakat bu safhaya kaydedilen 7.625,2 kilo firenin tenzilinden sonra 742.256,8 kilo olarak, 167,20 kilo avaryalı tütünün bedelini teşkil eden 430,50 lira tütünün kıymetinden tenzil edildikten sonra, 2.176.141,67 lira bedelle 1946 yılında işletmeye devretmiştir. İşletme safhasına kadar hâsıl olan 7.625,2 kilo fire, bu tütünlerin mubayaadan işletmeye devredilinceye kadar kaydettiği 10.575 kilo baş ile (fazlalık) 18.200,2 kilo fire, avaryaya çürük ve su çürüğü arasındaki farktan ibaret bulunmaktadır. İşletme saflarına kadar kaydedilen firenin satın alınan tütünlere nispeti % 1,02 den ibaret bulunmaktadır.

Tamamı 1946 yılında işlenmiş olan bu tütünlerin 1946 sonu itibariyle işletme neticelerini, imalât için ihtiyar olunan masrafları ve imalât sonunda elde edilen randıman ve maliyetleri gösteren tablo aşağıya dercedilmiştir:

	Miktarı (kilo)	Bedeli (lira)
İmalâta verilen tütünler	742.256,8	2.176.141,57
İmalât masrafları	—	445.740,52
	742.256,8	2.621.882,09
Zayıyat (fire, toz, iskarta)	52.702,8	—
	689.554,--	2.621.882,09
Ortalama kilo maliyeti	—	380,34 kuruş
Mamul tütünün beher kilosuna isabet eden masraf	—	64,66
Randıman (mamul tütünün imalâta verilen) tütüne nisbeti	92,87	—

Yukardaki tablonun tetkikından:

1. İşletmeye verilen 742.256,8 kilo tütünden 689.554 kilo mamul tütün elde edilmiş olduğu ve işlenme neticesinde fire, toz ve iskarta olarak 52.702,8 kilo zayıyat verildiği görülmektedir. Zayıyat nisbeti % 7,13 dür.

2. Mevzuubahis tütünlerin işlenmesi için 445.740,52 lira imalât ve depo masrafı yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. Mamul tütünün beher kilosuna isabet eden masraf 64,66 kuruştur.

3. Mamul tütünün ortalama olarak beher kilosunun 380,34 kuruşa mal olduğu anlaşılmaktadır. 1946 yılında vasıflı tütün alınmış olması ve esasen müdahale mubayaa fiyatlarının yüksek tutulmuş olması neticesinde 1946 mahsulü mamul tütünün maliyeti daha evvelki yıllar mahsulünün maliyetinden yüksek olmuştur.

Yukarda mevzuubahis imalât masraflarının müfredatının tetkiki sırasında dört bin liraya yakın P. T. T. masrafları arasında Şirketçe ödenmiş bulunan bu nevi masraflardan Millî Korunma hesabına tahmil edilen 2.200 liralık bir hissenin de yer aldığı görülmüştür. Bundan evvelki raporlarımızda şirketin umumi masraflarından tefrik suretiyle Millî Korunma hesabına masraf hissesi kaydedilmiş olduğuna ve bu hissenin şirketçe hazırlanmış olan müdahale tütünlerine ait kâr ve zarar hesabına geçirilmiş olduğuna işaret edilmiş şirket satın aldığı tütünlerin mubayaa bedeli üzerinden yaptığı hizmet mukabilinde ve masraflarını karşılamak üzere bir komüsyon aldığına göre ayrıca masraf hissesi tefrikına mahal olmadığı belirtilmiştir.

1944 yılı Millî Korunma Umumi Bilânçosu hakkındaki raporumuzun T. B. M. Meclisi Sayıştay Komisyonunda tetkiki sırasında bu mütalâamız komisyonca da uygun görülmüş ve Bilânçonun tasdiğine ait (5356) sayılı Kanununun esbabı mucibe lâyihasında masraf hissesi olarak şirketçe alınmış olan bu kabîl mebalîğin iadesine işaret olunmuştur. Daha mahdut masraflara inhisar etmek suretiyle aynı mahiyeti arzeden mevzuubahis 2.200 liranın da Şirket tarafından Millî Korunma hesaplarına iadesi gerektiği kanaatindeyiz.

Satışlar ve stoklar :

Türk Tütün Limitet Şirketi, elinde mevcut bulunan 1944 Samsun ve Bafra mahsulü müdahale tütünlerinden 788.148,450 kilosunu 1946 yılı içinde satmış olup satış neticesi aşağıda gösterilmiştir :

3.500.913,36	lira	satılan tütünlerin satış tutarı
2.962.938,66	»	» » maliyet tutarı
537.974,70	»	satış gayrisâfi neticesi
15.118,97	»	satış masrafları
522.855,73		Satış sâfi neticesi

Satılan tütünlerin satış masraflarını teşkil eden 15.118,97 lira arasında Şirketin Mısır Bürosu va-

vasitasıyla satılmış olan tütünler üzerinden mezkûr büroya verilen 4.478,09 lira da yer almaktadır.

Şirketin Mısır Bürosu vasitasıyla satılan tütünlerden bu büroya verilen komisyonun mahiyeti üzerinde bundan evvelki raporlarımızda uzun boylu durulmuş ve binnetice bu büro vasitasıyla satılan tütünler üzerinden komisyon tahakkuk ettirilmesine mahal olmadığı mezkûr raporlarımızda belirtilmişti. Durumu tetkik eden T. B. M. Meclisi Sayıştay Komisyonu evvelce mevzuubahis kanununun esbabı mucibe lâyihasında bu komisyonların Millî Korunma hesaplarına iadesi icap ettiği kararına varmış olduğu cihetle mevzuubahis 4.478,09 liranın da aynı karara uyularak Millî Korunma hesaplarına iadesi gerektiğine işaret olunur.

Şirket elindeki müdahale tütünlerinin 1946 yılı sonundaki durumu, sene içindeki hareket de gözönünde bulundurulmak kaydıyla, aşağıdaki cetvelde gösterilmiş bulunmaktadır:

	Miktar (kilo)	Kıymet (lira)
1945 den müdevver:		
İşlenmiş tütünler	961.178,50	3.663.648,52
Konsinyasyondaki tütünler	29.959,—	64.298,82
1946 yılında mubayaa edilen tütünlerin işlendikten sonra sene sonundaki durumu	689.554,—	2.621.882,09
1945 mahsulüne ait depo ve konsinyasyon masrafı		87.870,45
Girişlerin yekûnu	1.680.691,50	6.437.699,88
1946 yılı içinde satılan tütünler (maliyet üzerinden)	788.148,45	2.962.938,66
1944 mahsulü üzerinden zayıat (fire, iskarta)	873,05	
Çıkışlar yekûnu	789.021,50	2.962.938,66
	891.670,00	3.474.761,22

Tamamı işlenmiş bulunan bu tütünlerin :

852.879,13 lira değerinde 202.116 kilosu 1944 mahsulü ve 2.621.882,09 lira değerinde 689.554 kilosu da 1945 mahsulüdür.

Bilânço ve kâr ve zarar hesabı :

Türk Tütün Limitet Şirketinin müdahale suretiyle satın alınan tütünler için 1946 yılı sonu itibarıyla hazırlanmış olduğu bilânçosunun tetkiki neticesinde, yukarıda arz edilen stok durumundan maada başlıca müdahale tütünlerinin sene sonunda Şirketten 1.042.374,70 lira alacağı olduğu sabit kıymetler net bedelinin 38.571,83 liraya ulaştığı ve diğer müteferrik alacakları ile birlikte bilânço aktif yekûnunun 4.611.016,91 liraya baliğ olduğu anlaşılmaktadır. Pasifteki mebalîğ ise belli başlı T. C. Ziraat Bankasına olan 1.881.999,99 lira borç ile muhtelif yıllarda tütün satışlarından tahassül eden 2.717.001,24 lira kârdan ibaret bulunmaktadır. Bu kârın 497.718,08 lirası, 1945 yılında satış yapılmamış olduğu için 1944 mahsulünden kaydedilen 25.164,61 liralık zararın mahsubundan sonra 1946 yılında satılan 1944 mahsulü tütünlerden elde edilen net kârı göstermektedir.

Yine pasifte 1946 zararı olup 161.732,57 lira üzerinden yer almakta olan bu meblâğ 1946 yılında satın alınan 1945 mahsulünün satılmamış olmasından ileri gelmektedir. Tamamı işlenmiş olan bu tütünler için, kâr ve zarar hesabında da görüldüğü veçhile, 121.866,53 lira faiz ve 41.161,32 lira komisyon ödenmiş olması bu zararı doğurmuş bulunmaktadır. Tamamıyla hesabî olan bu zararın, bu tütünlerin satışı neticesinde tahassülü mümkündür ve muhtemel olan satış kârlarından mahsup edileceği şüphesizdir.

Bilânçonun aktifinde cari hesaplar - Türk Tütün Limitet Şirketi adı altında 1.042.374,70 lira hakkında daha evvel bahsedilmişti. Bunun ifade ettiği mâna Türk Tütün Limitet Şirketinin,

emrine tahsis edilen Millî Korunma kredilerinden ötürü Millî Korunma camiasına 1.042.374,70 lira borçlu olduğudur. Borcun senelik seyri takip edilecek olursa bakıyesinin 1946 yılı başından Temmuz b'dayetine kadar 100.000 lira ile 700.000 lira arasında değişmiş olduğu ve Temmuzdan yıl sonuna kadar ise daima bir milyon liranın üstünde olmak üzere 1.600.000 liraya kadar yükseldiği görülür.

Diğer taraftan açılan kredilerden ötürü, müdahale tütünlerinin T. C. Ziraat Bankasına 1.881.999,99 lira borcu olduğu bilançonun pasifinden anlaşılmaktadır ve bu borç sene içinde 2.311.980,95 liraya kadar yükselmiştir. % 6 faize tâbi bulunan bu borçtan ötürü Ziraat Bankasına 1946 yılında ödenmiş bulunan 121.866,53 lira faiz müdahale tütünlerinin 1946 yılı kâr ve zarar hesabına kaydedilmiş bulunmaktadır.

Müdahale tütünlerinden ötürü Ziraat Bankasına olan borcu, elinde nakit mevcudu olmasına rağmen Şirketin kapatmıyarak bu paraları kendi ihtiyaçları için kullanmış olması lüzumsuz yere Millî Korunma hesabına faiz ödenmesini intaç etmiş Şirket bu durumdan faydalanma yoluna gitmiş ve bir nevi faizsiz kredi temini suretiyle bundan istifade etmiştir. Bu durum muvacehesinde Şirketin Millî Korunma kredisi için Ziraat Bankasına ödemiş olduğu faizden kendi işleri için kullandığı paralara tekabül eden kısmını müdahale tütünleri hesabına iade etmesi uygun olur kanaatindeyiz.

1 - Zirai Kombinalar Kurumu :

A) Toplu bakış :

3130 sayılı Kanununun 19 . II . 1937 tasihinde yürürlüğe girmesi üzerine Tarım Bakanlığının bir dairesi olarak çalışmakta olan Zirai Kombinalar Kurumu, 3780 sayılı Millî Korunma Kanunu hükümlerinden istifade edilerek Bakanlar Kurulunca alınan ve 1 . I . 1943 tarihinde meiriyet mevkiine giren K/429 sayılı Kararla asıl hüviyetini almıştır. Bu husus geçmiş yıllara ait raporlarımızda da tafsilen açıklanmış bulunmakta idi.

Üzerinde zeriyyat yapılmıyan araziyi işletmek veya ihtiyacı olanlara satmak, parasız, ariyet veya kira ile vermek üzere istihsal vasıtalarının ve malzemesinin mubayaası, bunlar için lüzumlu her türlü yedek parçaların satın alınması ve makine, hangar ve yabancı madde sarmıçları inşası ve istihsal vasıtalarının işletilmesi için icabeden mütedavil sermayeye karşılık olmak ve gerekli porsonelin temini için sabit ve mütedavil sermaye ile teşkilât ve idare masraflarını karşılamak üzere bir tahsisat verilmiş bulunmaktadır.

Ayrıca 1 . XI . 1943 tarih ve K/477 sayılı Kararla da, ziraate elverişli olup yurdun muhtelif yerlerinde boş yatan Hazine arazisi üzerinde Devlet çiftlikleri kurmak ve topraklarda Devlet ekimi yapmakla görevlendirilen Tarım Bakanlığı emrine ayrılan bilûmum tahsisat miktarının, 1946 Takvim yılı nihayetine kadar 10.610.015,89 liraya balığ olduğu ve bütün bu işlerin tedviri hususünün da Zirai Kombinalar Kurumuna tevdi edilmiş bulunduğu anlaşılmıştır.

Bu itibarla tetkik mevzuumuzu teşkil eden Zirai Kombinalar Kurumunun 1946 yılı hesap ve muameleleri üzerinde yapılan inceleme netayici aşağıda arz edilmiştir.

B - İdare ve teşkilât:

Tarım Bakanlığına bağlı Zirai Kombinalar Kurumunun merkezi Ankara'dadır. 1946 yılında yurdun muhtelif bölgelerinde 13 zirai işletmesiyle sınai işletme mahiyetinde olan bir de Ankara Gazi Çiftliği civarında atelye ve deposu vardır.

a) Bütçe:

Zirai Kombinalar Kurumunun yıl başlarında önceden tâyin ve tesbit edilmiş muayyen bir bütçesi yoktur. Çiftliklerde çalışan memur ve müstahdemlerin maaş ve ücretleriyle küçük miqyastaki bir kısım işe ve levazım maddelerinin tedariki, aylık ihtiyaçlar gözönünde bulundurulmak suretiyle, sene içerisinde merkezce açılan kredilerle sağlanmaktadır.

Diğer taraftan, akar yakıtlı tohumluklar merkezden, yedek parça ve malzeme ihtiyaçları ise, atelye ve depo âmirliğince temin edilmektedir.

b) Kadro:

1946 yılında Zirai Kombinalar Dairesi Reisliğine, 636 sayılı Koordinasyon kararı ile 152 si barem içi ve 217 si barem dışı olmak üzere muhtelif derecelerden 369 kişilik bir kadro tahsis edilmiş bulunmaktadır.

Bu kadronun 173 ü merkeze ve 196 sı da taşra teşkilâtına hasredilmiştir.

Zirai Kombinalarda çalışan memurların tâyinleri Tarım Bakanlığı tarafından yapılmaktadır.

Aynı zamanda, bakanlık kadrosunda yer alan memurların, bakanın dilediği yerde kullanacağına dair Tarım Bakanlığı Teşkilât Kanununun 18 nci maddesindeki yetkiden de istifade edilerek bakanlık kadrosunda bulunan bazı memurların Kombinalarda kullanıldığı anlaşılmıştır.

Kurumun 1946 yılı zarfında merkez ve taşra teşkilâtına ait fiilî kadro harekâtını ve fiilî kadro ile nazari kadronun mukayesesini gösterir cetvel aşağıya çıkarılmıştır:

	1946 bidayetinde fiilî		1946 yılı içinde				1946 sonu fiilî kadro mevcudu	1946 nazari kadro adedi	Fiilî kadronun nazari kadroya nispeti %
	memur mevcudu		Girenler		Çıkanlar				
	Barem içi	Barem dışı	Barem içi	Barem dışı	Barem içi	Barem dışı			
Merkez	34	76	7	21	4	12	122	173	0,70
Taşra	29	52	7	28	10	38	68	196	0,35
Yekûn	63	128	14	49	14	50	190	369	0,51

1946 yılı zarfında Kombinalar Kurumunun nazari kadrosu üzerinden % 49 nispetinde bir tasarruf sağlandığı görülmektedir.

Bu itibarla fiilî kadronun nazari kadroya nispeti % 51 dir. Ayrıca Zirai Kombinalar Kurumunun 13 zirai işletmesiyle bir de sınıai işletme mahiyetindeki atelye ve depo âmirliğinin ve merkezdeki bazı şubelere ait işlerin tedviri hususunda 1946 yılında Tarım Bakanlığının onayıyla 3.393 teknik ve ziraate mütaallik (İdari kadro) işçi kadrosu alınmıştır.

Sene başında mevcudu 1502 yi bulan bu idari kadroya yıl içinde 357 işçi yeniden alınmıştır. Senesi zarfında 671 işçi görevinden ayrılmış olduğu cihetle yıl sonu işçi mevcudu 1188 e inmiş bulunmaktadır.

Binnetice, fiilî kadroda, nazari kadroya nispeten % 65 bir tasarruf sağlanmıştır.

Gerek barem içi ve gerekse barem dışı Koordinasyon kadrolarında sene içerisinde oldukça kayda değer nispetelerde giriş ve çıkışlar göze çarpmaktadır.

Bu vaziyet, Kurum memur kadrosunun henüz istikrar kesbetmediğine bir delil teşkil etmektedir.

Memur kadrosundaki bu istikrarsızlık, Kurumun istikbali bakımından, memurları tatmin edecek bir durumdan uzak bulunmasından ileri geldiği söylenebilir.

Mamafih 1 . 3 . 1950 tarihinde yürürlüğe girecek olan 5433 sayılı Kanunla Zirai Kombinalar Kurumu, Ziraat işletmeleriyle birleştirilmek suretiyle mülhak bütçeli (Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü) haline getirilecektir.

Bu itibarla şekli, hüviyeti ve istikbali tavazzuh etmiş bulunan Kurum, bundan böyle kendisini daimî olarak müesseseye bağlayacak memur tedariki hususunda nispeten daha az müşkülâta mâruz kalacağını belirtmenin yerinde olacağı kanaatindeyiz.

c) İşletmeler ve faaliyetleri :

a) İşletmeler :

Zirai Kombinalar Kurumunun, 1946 yılında yurdun muhtelif bölgelerinde 13 zirai işletmesiyle 1 de sınıai işletme mahiyetinde olan atelye ve deposunun mevcut olduğu, idare ve teşkilât bahsinde belirtilmişti.

Bu işletmelerin hepsinde, geçmiş yıllarda olduğu gibi bu yıl da, muhtelif zirai faaliyette bulunul-

muş, arazinin bir kısmına güzlükler ve yazlıklar ekilmiş ve mütebaki kısmı da dinlenmeye terkedilmiş ve geçen seneden müdevver ekimlerin de hasadı yapılmış bulunmaktadır.

Bu zirai faaliyet neticesinde, Gelemen, Keykubat, Gökhöyük, Koçaş ve Özden Devlet Çiftliklerinden gayrisinin, 1946 yılı hesaplarını kârla kapattığı anlaşılmıştır.

Gelemen, Koçaş Devlet Çiftliklerinde ir taraftan 1946 senesinde vukuagelen tabii âfetler ve diğer taraftan maliyet fiyatlarının satış baremlerine nazaran yüksek olması yüzünden kâr temin edilmemiş ve Gökhöyük'le Keykubat işletmelerinde ise; hububat randımanının düşük ve maliyet fiyatlarının da keza yüksek olması dolayısıyla faaliyetleri zararlı neticelenmiştir.

Özden işletmesi geçen sene olduğu gibi bu sene de, bilânço kâr ve zarar hesabını zararlı kapatmıştır. Bu zararın meydana gelmesine başlıca âmil bu çiftliğin hayvancılık işleriyle meşgul olmasıdır.

Bununla beraber hayvancılık işleriyle meşgul olan çiftliklerin 1945 ve 1946 yıllarında deneme ve başlangıç mahiyetinde olduğu ve bunlara ait masrafların hakkiyle tahakkuk ettirilmemesi hasebiyle ilk senelerde rantabl çalışıp çalışmadığının anlaşılacağı ve mütaakip senelerdeki çalışmaların verimli olduğu kanaatine varılmıştır.

Sınai bir işletme mahiyetinde olan Ankara Gazi Çiftliğindeki atelye ve deposu hariçten yurda ithalinde müşkülâta mâruz kalınan bilûmum yedek parçaları kendi atelyesinde imal ettirmiş olduğu gibi diğer taraftan da çiftliklerin mahallerinde tedarik edemedikleri iptidai madde ve yedek parçaları deposunda stok ederek ihtiyacı olan işletmelere, talepleri nispetinde, sevk etmiştir.

1946 yılında atelyede 652.043,36 liralık malzeme kullanılmış, 264.783,28 liralık işçilik verilmiş ve 148.975,50 liralık umumi masraf hissesi ilâve edilmek suretiyle 1.065.802,14 liralık iş vücuda getirilmiş olduğu anlaşılmıştır.

1946 yılında atelyenin 971.697,68 lira personel masrafları, 130.163,06 lira kuvvet santrali, 394.013,33 lira revizyon ve tamirat masrafları ve 96.185,17 lira amortisman payları ve 105.362,37 lira sair masraflarla birlikte 1.638.388,68 lira gideri olduğu ve buna mukabil makine satışlarından 43.448,97 lira, imalât ve tamirattan 160.164,84 lira lojman ve makine kiralardan 1.449,— lira ile birlikte 205.062,81 liralık geliri olduğu anlaşılmıştır.

Bu durum karşısında atelye 1946 yılı faaliyetini, haddi zatında bir masraf telâkki edilebilen 1.433.325,87 liralık bir zararlı kapatmıştır.

Geçen sene olduğu gibi bu sene de atelyede hesap organizasyonunun henüz tamamlanmamış bulunması hasebiyle depo ve sevk masraflarıyla yapılan bir kısım tamirat ve imalât masraflarının ilgili işletmelere ait işlerin maliyetine intikal ettirilmemesi, atelyenin yukarıda sözü geçen zararının meydana gelmesinde başlıca âmil olduğunun belirtilmesinde fayda görmektedir.

Bu itibarla tamirat ve imalât için yapılan bir kısım masrafların ait oldukları işlerin maliyetine intikal ettirilmemesi dolayısıyla 1946 yılı hububat maliyetlerine de hakiki nazarla bakmak güçtür.

b) İşletme faaliyetleri:

Toprak ve ekim işleri:

Yıl bidayetinde yalnız hafriyat ve ekimi ihtiva eden Kombinalar Kurumunun iş programı, 1946 yılında 834.138 dönüm olarak tesbit edilmişken, sene içerisinde hava şartlarının ekime müsait gitmesi hasebiyle, programın fevkinde umumi olarak 863.802 dönümlük muhtelif zirai faaliyette bulunduğu anlaşılmıştır.

Kombinalar Kurumunun 1946 yılında tasarrufunda bulunduğu 1.784.268 dönümlük arazinin 8.559,05 lira değerindeki 34 dönümlük kısmı Kurumca istimlak edilip intifa hakkı Kuruma ait olmak üzere, Hazine namına tapuya bağlanmıştır.

Ayrıca 605,111 dönümünün de intifa hakkı Kombinalara ait olmak üzere bilâbedel Hazine adına tapuya bağlanmıştır. 605.145 dönümden ibaret olan bu her iki kısım da sabit kıymetler hesabına kaydedilmiştir. Sadece 605.111 dönümlük arazi için takdir olunan kıymet üzerinden ayrılan 927,181,- liranın da bilânçoda karşılıklar hesabında yer aldığı görülmüştür.

Arta kalan ve kısmı mühimmini teşkil eden 1.179.122 dönümlük kısmının, 1946 yılında, henüz tapuya kaydedilememiş olması hasebiyle sabit kıymetlerde yer verilmediği müşahede edilmiştir.

Tetkikatımızı yaptığımız (Haziran 1949) tarihinde Balâ, Polatlı ve Başkuyu grupları hariç, diğer işletmelere ait 642.622 dönümlük kısmının da tapuya bağlanmış olduğu tesbit edilmiştir. Mütebaki 536.500 dönümlük araziye ait tapuların da alınması hususunda teşebbüse geçildiği öğrenilmiştir.

1946 yılı zarfında Zirai Kombinalar Kurumu tarafından 143.700 dönüm açma, 498.220 dönüm nadas ve 221.882 dönüm de anız bozma olmak üzere ceman 863.802 dönümlük arazinin ilk sürme ameliyesinin yapıldığı gibi ikileme ve üçleme kabîlinden yapılan harfiyatla birlikte yekûnu 1.779.885 dönüme balığ olan hazırlık ameliyesinin icra edildiği görülmüştür.

Bu harfiyatın 858.887 dönümlük kısmının ekildiği ve bu ekimin senesi içinde 9.464 dönümlük yazlıkların hasadı yapılmış ve bir kısım da tabii âfetler dolayısıyla terkin edilmiş ve bakıye kalan 784.326 dönümlük kısmının da ekilmiş olarak mütaakıp yıla devredildiği müşahede edilmiştir. Diğer taraftan, geçen seneden müdevver ekimler aynı yıl içinde ekilen yazlıklarla birlikte yekûnu 873.725 dönüme balığ olan sahanın hasadı yapılmış ve bu suretle Zirai Kombinalar Kurumunun, 1946 yılında 3.512.268 dönümlük zirai faaliyette bulunduğu anlaşılmıştır.

D) İstihsal, maliyet ve randıman hesapları :

Yurdun muhtelif bölgelerinde zirai faaliyette bulunan Zirai Kombinalar Kurumunun 1946 yılında 13 zirai işletmesinde 146 bin küsur ton çeşitli hububat istihsal edilmiştir. Bu istihsalın miktar ve kıymeti ile vasati maliyet ve randımanlarını gösterir bir tablo aşağıya dercedilmiş bulunmaktadır :

Hububatın nevi	Miktarı Kilo	Kıymeti Lira	Maliyeti Kilo	Hasat sahası Dönüm	Bir dönü- me randıman Kilo
Buğday	124.164,000	8.934.741,—	7,20	738.057	168,23
Arpa	19.670.000	923.534,—	4,69	100,012	196,68
Yulaf	794,000	92.808,—	11,70	5.746	138,08
Çavdar	1.970.000	149.173,—	7,58	18,713	105,19
Yekûn	146.598,000	10.100.256,—		862.528	

İstihsal olunan 146 bin küsür ton hububatın işletmeler itibariyle, nevilerini, randıman ve maliyetlerini gösterir tablo aşağıya çıkarılmıştır:

İşletmeler	BUĞDAY		ARPA		YULAF		ÇAVDAR	
	Kilo maliyeti kuruş	Dönüme verim kilo	Kilo maliyeti kuruş	Dönüme verim kilo	Kilo maliyeti kuruş	Dönüme verim kilo	Kilo maliyeti kuruş	Dönüme verim kilo
Başkuyu	6,75	195	6,01	155	—	—	—	—
Bâlâ	10,19	167	9,06	280	—	—	—	—
Polatlı	6,52	204	14,39	350	—	—	9	135
Gelemen	29,52	118	46,19	68	61,84	50	—	—
Gözlü	7,89	153	5,29	287	7,80	182	—	—
Ceylânpınar	7,11	117	3,95	181	—	—	—	—
Malya	5,52	174	3,49	262	—	—	7	101
Koçaş	7,45	140	2,38	259	—	—	—	—
Keykubat	102,83	10	17,95	77	—	—	26,64	32
Çiçekdağı	8,70	186	10	196	—	—	—	—
Gökhöyük	23,89	140	16,11	209	32,80	83	—	—
Özden	11,77	112	8,74	130	9,35	113	—	—
Ulaş	14,71	82	30,06	34	—	—	9,11	107
Vasati [1]	7,20	168	4,69	197	11,70	138	7,58	105

Bu tabloya nazaran, buğday ve çavdarda asgari maliyetin Malya, arpada Koçaş, yulafta Özden işletmelerinde ve âzami verimin de buğday, arpa ve çavdarda Polatlı ve yulafta Özden Devlet Çiftliklerinde elde edildiği anlaşılmıştır.

Gerek Gelemen ve gerekse Keykubat işletmelerinde buğday hariç, diğer hububat randımanlarının düşük ve bütün hububat maliyet fiyatlarının yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Gelemen Devlet Çiftliği arazisinin orman açmasından elde edilmesi hasebiyle ilk senelerde bu işletmede masraflarının yüksek olduğu ileri sürülmektedir. Diğer taraftan arazinin münbit ve iklim şartlarının zeriya son derece müsait olduğu cihetle istikbâlde ümit verici neticeler alınacağı bu işle ilgili uzmanlar tarafından ifade edilmiştir.

Gelemen ve Gökhöyük Çiftliklerinde dönüm verimine göre, kilo maliyetinin yüksek olması ehemmiyetle üzerinde durulması icap eden bir olaydır. Bu hususta gerekli incelemenin yapılması ve maliyetin normal hadde düşürülmesi temenniye şayan görülmüştür.

Keykubat İşletmesine gelince, bu çiftliğin kurulduğu sahanın senelerden beri zirai ve fennî usullere rağmen müspet bir netice almadığı ve bundan böyle de alınmayacağı anlaşılmıştır.

Bu işletmede hüsnü niyeti ve teknik çalışmalar sonucunda randımanın yükseltilmesine hububat kalitesinin ıslahına imkân bulunmadığı ve bu işletmenin bulunduğu bölgede de ziraat erbabına faydalı olmaması hasebiyle adı geçen çiftliğin işletilmesine devamda ısrarın zararlı olacağı kanaatindeyiz.

E) Stok ve satışlar :

a) Stoklar :

Zirai Kombinalar Kurumuna ait 1945 yılından devredilen hububat stoku ile 1946 senesinde istihsal olunan muhtelif cins mahsulâtın hareketi aşağıdaki cetvelde gösterilmiştir:

[1] Vasati hesapları; umumi maliyet tutarının umumi istihsal yekânuna taksimi suretiyle elde edilmiştir.

Giriş ve çıkışlar	BUĞDAY		ARPA		YULAF		ÇAVDAR		YEKÜN	
	Miktarı Kilo	Tutarı Lira	Miktarı Kilo	Tutarı Lira	Miktarı Kilo	Tutarı Lira	Miktarı Kilo	Tutarı Lira	Miktarı Kilo	Tutarı Lira
A. Girişler:										
1945 ten devir	6.225,971	1.400.655	2.850,692	225.154	58,905	19.996	334,947	63.294	9.470,515	1.709.099
1945 ambar fazlaları [1]	9,675	3.938	51,079	4.322	70,762	13.183	—	—	131,516	21.443
1946 istihsali	124.163,855	8.334.741	19.670,230	923.534	793,142	92.808	1.970,752	149.531	146.597,979	10.100.614
1946 mubayaatı	23,411	5.603	616	124	—	—	408	216	24,435	5.943
Girişler yekûnu	130.422,912	10.344.937	22.572,617	1.153.134	922,809	125.987	2.306,107	213.041	156.224,445	11.837.009
B. Çıkışlar:										
1946 yılı satışları	44.779,116	3.643.302	12.475,568	624.310	78,865	17.372	527,469	78.419	57.861,018	4.363.403
Tohumluklar, iâşe ve yoldaki hububat	10.506,132	854.799	2.663,685	133.519	180,098	39.671	78,606	12.252	13.428,521	1.040.241
Çıkışlar yekûnu	55.285,248	4.498.101	15.139,253	757.829	258,963	57.043	606,075	90.671	71.289,539	5.403.644
C. 1946 sonu stoku	75.137,664	5.846.836	7.433,364	395.305	663,846	68.944	1.700,032	122.370	84.934,906	6.433.455

[1] 1945 mahsulü olup 1946 sayımında tesbit edilen ambar fazlası.

Kombinalar Kurumunun geçen seneden müdevver 1.709.099,— lira kıymetinde 9.470.515 kilo stoku bulunduğu ve 1946 yılında 10.100.614,— lira kıymetinde 146.597.979 kilo hububat istihsal ettiği ve 5.943,— lira değerinde 24.435 kilo mubayaatta bulunduğu anlaşılmıştır.

Yukarıda miktarı yazılı hububattan, Toprak Mahsulleri Ofisi, Ziraat Bankası ve resmî müesseselerle çiftçilere yapılan satış miktarının 11.927.906,— lira kıymetinde 57.861.018 kiloya ulaştığı ve 2.814.112,— lira kıymetindeki 13.428.521 kiloluk hububatın da muhtelif işletmelerce senesi içinde ekilen tohumluklarla kurum teşkilâtının işe ihtiyacı için sarfolunanları teşkil ettiği ve 6.433.455,— lira değerinde 84.934.906 kilo çeşitlihububatın da mütaakıp yıla devredildiği anlaşılmıştır.

Geçen seneki bilânçoda yer alan stok miktarıyla 1946 senesi hesaplarında görülen 1945 yılı stoğu arasında fark müşahade edilmiştir.

1945 yılı ambar fazlası namı altında yer alan bu farkların 1946 yılı içinde tesbit edilen 1945 yılı mahsulü ambar fazlalarından ileri geldiği görülmüştür.

Bu vesile ile hububatın ölçülmesi konusuna temasta fayda mülâhaza edilmektedir. Hasat mevsiminde, istihsal olunan hububatın gerek ambarlara naklinde ve gerekse ambara ithali sırasında ölçülmediği ve bilûmum istihsalin satışı yapıldıktan sonra satış miktarından umumî istihsal miktarının tesbit edildiği usul ittihaz edilmekte olduğu anlaşılmaktadır.

Her ne kadar bu derece mühim bir miktara baliğ olan istihsalin tartılması müşkül ise de, her türlü suiistimalin olabileceği ihtimallerini göz önünde bulundurarak önleyici tedbirlere müracaat etmenin yerinde olacağı kanaatindeyiz.

İstihsal olunan hububatın tartılmasına imkân bulunmadığı takdirde, hiç değilse, mesaha ölçüleriyle veya diğer usullerle takribî olarak miktarının behemehal tesbit edilmesi icap etmektedir.

b) Satışlar :

Zirai Kombinalar Kurumunca, 1946 yılında yapılan 14.742.018 lira değerindeki 71.289.539 kiloluk satışın 11.261.264 lira kıymetindeki 54.358.638 liralık kısmı Toprak Mahsulleri Ofisine ve mütebaki 666.642 lira tutarındaki 3.502.380 kiloluk kısmı da, Ziraat Bankası, resmî müesseselerle tohumluk ihtiyacı için bâzı çiftçilere satılmış bulunmaktadır.

Satışların 15 . 6 . 1946 tarihinde yürürlüğe giren 648 sayılı Koordinasyon Kararıyla tesbit olunan barem fiyatları üzerinden yapıldığı ve satış üzerinden % 172 nispetinde gayrisâfi satış kârı realize edildiği anlaşılmıştır.

Bu vesile ile, 1946 yılı zarfında satılan hububatın cinsi, satış ve maliyet bedelleri ve bu satışlardan tahassül eden kâr miktarları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir :

Hububatın cinsi	Satış bedeli Lira	Maliyet bedeli Lira	Satış kârı Lira
Buğday	12.254.251	4.498.102	+ 7.756.149
Arpa	2.339.862	757.829	+ 1.582.033
Yulaf	38.588	57.042	- zarar 18.459
Çavdar	109.317	90.671	+ 18.646
* Yekûn	14.742.018	5.403.644	9.338.374

Bu vaziyete göre; hububat satışlarından yalnız yulaftan zarar edilmiş olup diğerlerinden kâr elde edildiği görülmektedir.

Zararların Gelemen, Özden ve Gökhöyük işletmelerinde ekilen yulaf maliyetlerinin satış fiyatlarına nazaran bir hayli yüksek olmasından ileri geldiği anlaşılmıştır.

F - Hesap şleri :

Bundan evvelki raporlarımızda da tafsilen izah edildiği veçhile, 25 . I . 1944 tarihinde yürürlüğe

giren K/498 sayılı kararla Zirai Kombinalar Dairesi Reisliği bünyesi dâhilinde bir muhasebe servisi kurulmuştur.

Diğer müstakil muhasebe teşkilâtlı yerler gibi Kombinalar Kurumu da, Millî Korunma sermayesine ait hesaplar için Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası nezdindeki Millî Korunma Muhasebe bürosuna aylık mizanlarla bilânço kâr ve zarar hesaplarını göndermeye başlamıştır.

Tetkik konumuzu ve Kombinalar Kurumunun üçüncü bilânço devresini teşkil eden 1946 yılı hesap ve muameleleri üzerinde heyetimizce yapılan incelemede; kurum bünyesine dâhil 13 zirai ve 1 de sınaî işletme ile merkez muhasebesi nazdindeki hesaplar ayrı ayrı yürütülmüş ve merkezden gönderilen yardımcı bilânço ekipleri marifetiyle mahallerinde yıl sonu bilânçoları, kâr ve zarar cetvelleri ile maliyet hesapları çıkarılmıştır.

Geçen sene olduğu gibi bu sene de, her işletme hesap fişlerini iki nüsha olarak tanzim etmekte ve bir nüshasını aylık mizanlarla birlikte tetkik edilmek üzere, merkeze göndermektedir.

Merkez de, işletmelerden gelen vesaik ile yıl sonu bilânço, kâr ve zarar hesaplarını incelemiş ve bunların tevhidî suretiyle Kombinalar Kurumunun 1946 yılı bilânçosuyle kâr ve zarar hesabını çıkarmış bulunmaktadır.

Kombinalar Kurumunun, 1946 yılı aktif ve pasifinin durumu hakkında bir fikir edinmek üzere, bu yıla ait bilânçosuyle kâr ve zarar hesabının bir sureti raporumuzun sonuna eklenmiştir.

Kurum bünyesine dâhil 14 işletmeden, Özden, Gökhöyük ve Başkuyu işletmelerinde sene sonu sayımları yapılmamış ve bilânçolarında yer alan aynıyatın muhasebe kayıtlarından çıkarılmış olduğu anlaşılmıştır. Mevcudatın sayılarak, tartılarak ve ölçülerek hakiki bir surette miktarlarının tesbiti cihetine gidilmesi zaruretini bir defa daha belirtmek isteriz.

Diğer işletmelerde ise, yıl sonu sayımlarının usulü dairesinde yapıldığı ve muhasebe kayıtlarının bunlarla mutabakatı temin edilmek suretiyle bilânço, kâr ve zarar hesaplarının çıkarıldığı anlaşılmıştır.

Kurum teşkilâtında muhasebe kayıtlarının geçmiş senelere nazaran, daha muntazam bir şekilde yürütüldüğü memnuniyetle görülmekte ise de, Kurumca bu işe daha fazla itina gösterilmesinde fayda mülâhaza etmekteyiz.

Bununla beraber teşkilâtın diğer şubelerine nazaran muhasebe servisinin daha verimli bir metotla çalışmış olduğunu ve bu hususta göstermiş olduğu başarılı mesaiyi belirtmek isteriz.

Raporumuza son vermeden, hammadde ve malzeme ambarı hesabının 683.010,86.lira üzerinden, 149.772,77 lira amortismanları tefrik edilmiş olan demirbaşların, badema sabit kıymetler hesapları meyanında gösterilmesi bilânçonun vuzuhu bakımından daha yerinde olur kanaatindeyiz.

Zirai Kombinaların 31.XII.1946 tarihli Bilançosu

Aktifler :		Pasifler	
	Lira Kr.		Lira Kr.
I. Sermaye hesapları	10.610.015,89	I. Sermaye hesabı	10.610.015,89
II. Sabit kıymetler hesabı	7.350.634,43	VIII. Müessese borçları hesabı	4.494.791,15
III. Hammadde ve malzeme ambarı hesabı	3.818.869,45	IX. Kasa (T. C. Ziraat Bankası U. Md.) hesabı	9.354.808,42
IV. Mahsuller ve mamuller ambarı hesabı	6.365.296,61	XIV. Transitüvar hesaplar	3.741.187,18
V. İşletme ve maliyet hesabı	7.391.456,89	XII. Kâr	22.742.928,51
VI. Yapılmakta olan işler ve hazırlıklar hesabı	6.657.212,53		
VIII. Müessese alacakları hesabı	7.020.187,35		
XIV. Transitüvar hesaplar	1.730.058,—		
Umumi yekûn	50.943.731,15		50.943.731,15

Kâr ve zarar tablosu

Zimmet :		Matlûp	
A) Merkez ve merkez atelyesi masrafları :		A) Zirai İşletmeler kârları ve gelirleri :	
1. Merkez masrafları	406.140,97	1. Hububat satış kârları	9.356.829,09
2. Merkez atelyesi ve depo masrafları	1.579.355,75	2. Diğer zirai mahsuller kârları ve gelirleri	232.846,82
B) Zirai işletmeler zararları :		3. Hayvancılık şubesi gelirleri	9.299,59
1. Hububat satış zararları	18.454,81	4. Halka, çiftçiye yapılan işler ve sair işletme geliri	305.480,14
2. Diğer zirai mahsuller zararları	340.889,60	B) Diğer kârlar ve gelirler :	655.601,18
3. Hayvancılık şubesi zararları	82.782,19		
4. Semavi âfetten terkin zararı	203.487,02		
5. Değirmen işletmesi zararı	4.489,57		
Diğer muhtelif masraf ve zararlar	281.931,09		
Yekûn	2.917.531,—		
Kâr	7.642.525,82		
UMUMİ YEKÛN	10.560.056,82	UMUMİ YEKÛN	10.560.056,82

Yalvaç Deri Fabrikası

Millî Müdafaa ihtiyaçları için 3 . IV . 1940 tarih ve 18 sayılı Koordinasyon kararıyla Yalvaç Deri Fabrikasının işletilmesi Sümerbanka tevdi edilmiş ve bu işin tedviri için adı geçen Banka emrine Millî Korunma sermayesinden 150 bin liralık bir mütedavil sermaye tahsis edilmiş bulunmaktadır.

Uzun zaman muattal bir halde bulunan Yalvaç Deri Fabrikasının lüzumlu tamir ve noksanları ikmal edilmiş ve fabrika, 12 . VII . 1940 tarihinde, Sümerbank Deri ve Kundura Sanayii Müessesesi tarafından faaliyete geçirilmiştir.

16 . X . 1944 tarihinde yürürlüğe giren 543 sayılı Koordinasyon kararıyla fabrikanın tasfiyesi cihetine gidilmiş ve fabrika eski sahipleri olan Yalvaç Sanayi ve Ticaret T. A. Şirketi namına Yalvaç Belediyesine devredilmiştir.

Sümerbank Genel Müdürlüğü ile Beykoz Deri ve Kundura Sanayii Müessesesi nezdinde yapılan tetkiklerimiz neticesinde Yalvaç Deri Fabrikasının faaliyette bulunduğu beş yıllık müddet zarfında yaptığı imalâtle satışlarını ve elde edilen gayrisâfi kârlarını gösterir bir tablo aşağıya dercedilmiş bulunmaktadır:

Yıllar	Yıl içindeki Yıl içindeki deri satışı Gayrisâfi sa- deri imalâtı (maliyet bedeli üzerinden) tış kârları		
	T. L.	T. L.	T. L.
1940	23.945,23	23.656,10	7.152,81
1941	203.248,68	203.248,68	8.336,27
1942	273.835,28	338.910,26	60.639,79
1943	359.171,96	359.152,82	31.328,62
1944	411.373,63	411.264,74	70.451,09
1945	251.121,56	260.316,41	22.542,09
Yekûn	1.522.696,34	1.596.549,01	186.145,05

Bu tablonun tetkikından anlaşılacağı veçhile, Yalvaç Deri Fabrikası faaliyette bulunduğu 1940 - 1945 yılları zarfında 1.522.696,34 lira kıymetinde deri imâl etmiş, maliyet bedeli üzerinden 1.596.549,01 liralık satış yapmış ve bu faaliyeti neticesinde 186.145,05 liralık bir gayrisâfi kâr elde etmiştir.

Tasfiye :

150.000,— liralık mütedavil sermaye ile Sümerbank tarafından işletilmekte olan Yalvaç Deri Fabrikasının tasfiyesi 543 sayılı Koordinasyon kararıyla takarrür etmiştir.

Sümerbank Genel Müdürlüğü bu karara istinaden 2 . XI . 1944 tarih ve 58772 sayılı yazısıyla Yalvaç Deri Fabrikasının tasfiyeye tâbi tutulduğunu Deri ve Kundura Sanayii Müessesesine tebliğ ederken tasfiyede göz önünde tutulması icabeden esaslar hakkında gereken talimatı vermiş bulunmaktadır.

Bu talimata binaen, Deri ve Kundura Sanayii Müessesesince Yalvaç'a gönderilen iki kişiden müteşekkil temsil heyeti, 20 . IV . 1945 tarihinde fabrikanın eski sahibi Yalvaç Sanayii ve Ticaret T. A. Şirketi namına bu defa muhatap olan Yalvaç Belediyesi ve fabrika mensupları ile temasa geçmiştir.

Vâkı görüşmeler sonunda varılan anlaşmaya göre, fabrikanın tasfiyesi 30 . IV . 1944 tarihinde sona ermiş ve neticede :

1. Millî Korunma sermayesine ait fabrikada mevcut :

125.283,— lira kıymetinde 18.995,50 kilo mamul deri
235.877,65 » » 62.128 » yarı mamul (kuru deri)
9.275,15 » » muhtelif malzeme

370.435,80 lira ambar mevcudu
27.428,16 liralık da henüz fabrika ambarlarına girmemiş bulunan muhtelif cins malzeme ile

397.863,96 lira kıymetindeki malzeme, deri ve kundura sanayii müessesesine devredilmiştir.

2. Fabrikanın Millî Korunma sermayesiyle işletildiği müddet zarfında fabrika bina ve müş-temilâtında vücuda getirilen:

15.170,36 lira değerindeki muhtelif cins sabit kıymetle (1945 yılı sonuna kadar tefrik olunan 1.373,39 lira amortismanın tenzilinden sonra artakalan meblâğdır.)

204,87 » kıymetinde 1172 kilo mazot ve

45,— » kıymetinde 9 aded boş varil ki cemanı

15.420,23 liralık kısmı da Yalvağ Belediyesine devir ve teslim edilmiş bulunmaktadır.

Deri ve Kundura Sanayii Müessesesi tarafından Yalvağ Deri Fabrikasının tasfiyesi dolayısıyla 31 . V . 1946 tarihinde hazırlanmış olan tasfiye bilançosu aşağıya derecedilmiştir:

AKTİF	Lira K.	PASİF	Lira K.
Borçlular :		Kâr	21.257,24
Deri ve Sanayii Müessesesi	10.473,64		
Yalvağ Müdürlüğü :			
Tahsil olunacak vergiler	2.783,60		
Yekûn	21.257,24	Yekûn	21.257,24

Yalvağ Deri Fabrikasının Millî Korunma sermayesiyle işletilmeye başlandığı tarihten itibaren Yalvağ Belediyesine iadesine kadar geçen müddet zarfındaki işletme devresine ait gelirleri ihtiva eden ve bu defa tasfiyeye tâbi tutulmuş olması dolayısıyla tasfiye neticesinde zuhur etmiş bulunan kâr ve zararları gösterir tablo aşağıda yer almış bulunmaktadır.

GİDERLER		GELİRLER	
	TL.		TL.
1945 yılı satış vergileri	87.600,33	1942 yılı kârı	9.406,11
» » » . masrafları	7.365,79	1944 » »	23.550,35
» » sermaye fazlası	7.325,—	1945 » deri satış kârı	22.542,09
1942 yılına ait olup bu sene tahakkuk ettirilen Kazanç Vergisi	24.239,51	» » malzeme satış kârı	229,49
Geçmiş senelere ait olup tasfiye dolayısıyla bu defa zarar kaydedilmiş bulunan bâzı masraflar	1.019,62	Mamul deri satış vergileri karşılığı	87.600,33
1945 yılı kârı üzerinden Maliyeye ödenen Kazanç Vergisi	3.909,22	Geçmiş senelere ait bâzı kârlar ile karşılıklarının tasfiyesi dolayısıyla bu defa gelirlere naklolunan	12.023,95
Tasfiye dolayısıyla ödenen muhtelif ücret ve tazminat	2.994,46	Tasfiye dolayısıyla zuhur eden müteferrik gelirler	358,92
10 . VII . 1940 tarihinden 20 . IV . 1945 tarihine kadar Yalvaç Deri Fabrikasının Millî Korunma sermayesi ile işletildiği müddet zarfında elde edilen sâfi kâr	21.257,24		
	<u>Yekûn</u> 155.711,17		<u>Yekûn</u> 155.711,17
	=====		=====

Yukarıda yer alan gelir ve gider tablosuna göre, fabrikanın Millî Korunma sermayesiyle işletildiği yıllar zarfında realize ettiği kârlara ilâveten tasfiye neticesinde zuhur etmiş bulunan muhtelif kârlar ile umumi gelirler yekûnunun 155.711,17 liraya yükseldiği ve 1945 yılı satış vergi ve masrafları ile tasfiye dolayısıyla zarar kaydedilen bâzı mebalîğ ve geçmiş senelere ait bir kısım vergilerin bu defa zarar kaydedilmesinden umumi giderler yekûnunun da 134.458,93 liraya ulaştığı ve faaliyetin 21.257,24 lira sâfi kârla kapandığı görülmüştür.

I - Zeytinburnu Çimento Fabrikası

Türk Çimento ve Kireci Türk Anonim Şirketine ait Zeytinburnu Çimento Fabrikasına 28 . VII . 1943 tarihinde yürürlüğe giren 464 sayılı koordinasyon kararıyle elkonmuş ve bu kararın 7 nci maddesindeki salâhiyete binaen fabrikanın işletilmesi Ekonomi Bakanlığınca Sümer Banka tevdi edilmişti. Bu fabrika 22 . X . 1945 tarihinde mevkiî tatbika konan 607 sayılı Koordinasyon kararıyle eski sahiplerine iade edilmiştir. Geçen seneki raporumuzda tasfiye hesapları üzerinde tafsilen durulmuş ve tasfiye sonunda Sümerbank tarafından Türk Çimento ve Kireci Anonim Şirketine devredilmeyip elde kalan 119.554,45 liralık malzemenin harap ve zayi olmadan bir an evvel nakde tahvili hususunda Sümerbankın ciddi teşebbüse geçmesi tavsiye olunmuştu. 1949 yılı sonuna kadar bu malzemenin henüz tamamen satılmamış olduğu görülmüştür.

III - Bilânçonun tetkik ve tahlili :

31 . XII . 1946 tarihi itibariyle tanzim edilmiş olan 1946 yılı Millî Korunma müesseseleri umumi bilânçosunun yekûnu, geçen seneye nazaran, 9.412.531,68 lira fazlalık kaydederek 243.464.951,26 liraya ulaşmış bulunmaktadır.

1946 yılı Bilânçosunun aktif kısımları aşağıda arz edildiği gibidir :

A - Aktif

	Lira	Kr.
I - Tahsis edilmeyen sermaye	1.189.645,36	
II - Tahsis edilen sermaye	74.210.354,64	
III - Sermaye tahsisinden borçlular	19.892.496,39	
IV - Muhtelif borçlu (hesaplar)	76.212.815,40	
V - Mutavassıt hesaplar	13.980.206,36	
VI - Stoklar	46.115.176,36	
VII - Sâbit kıymetler	11.864.256,75	
	<u>243.464.951,26</u>	

I ve II - Tahsis edilmeyen sermaye ile tahsis edilen sermaye :

Bu postlar, pasifteki sermaye hesabının kontr partisi olarak aktifte yer almış bulunmaktadır. Bu itibarla gereken izahat pasif hesaplarının tetkiki sırasında arz edilecektir.

III - Sermaye tahsisinden borçlular (19.892.496,39)

İkraz, mütedavil sermaye ve teşkilât ve idare masrafları olarak Millî Korunma sermayesinden tahsis mahalleri emrine verilmiş bulunan paralardan 1946 yılı Millî Korunma Bilânçosunun hazırlanma devresinde tahsis mahallerince hesabı verilmeyen kısmını göstermektedir.

Millî Korunma sermayesinden Bakanlar Kurulu kararıyla 1946 yılı sonuna kadar tahsis edilen paraların tutarı 74.210.354,64 lira olup bunun 61.103.569,87 lirası sermaye tahsis mahalleri tarafından Ziraat Bankasından çekilmiştir. Bu çekilen paranın % 33 ünün hesabı verilmemiştir ki, bu da, sermaye tahsisinden borçlular hesabında 19.892.496,39 lira olarak yer almaktadır. Çekilen paradan arta kalan 41.211.073,48 liralık kısmına ait evrakı müsbite ve bilânço tahsis mahallerine Millî Korunma Muhasebe Bürosuna gönderildiğinden bu miktarın mahsubu yapılmıştır. 1946 yılında tahsis edilen paralarda 1945 yılına nazaran dokuz milyon liralık bir azalış ve bankadan çekilip de mahsubu yapılmıyan paralarda da sekiz yüz bin liralık bir artış müşahede edilmiştir.

Sermaye tahsisinden borçlular hesabının 1946 yılı sonu bakiyesinin senelere göre müfredatı ve mahsup durumları aşağıdaki gibidir :

1945 ten devredilen borç bakiyesi	19.084.920,71
1946 Bilânçosunun hazırlanma devresinde hesabı verilen eski senelere ait paralar	7.885.979,72
	<u>11.198.940,99</u>
1946 yılı içinde tahsis edilen paralardan sene içinde mahsubu yapılmıyan	+ 8.693.555,40
	<u>19.892.496,39</u>

Eski senelere ait olup 1946 yılı bilânçosunun hazırlanma devresinde hesabı verilen paraların tahsis nevilerine göre dağılışı şöyledir :

Mütedavil sermayeden	436.665,81
İkrazdan	6.655.880,96
Teşkilât ve idare masraflarından	793.432,95
	<u>7.885.979,72</u>
Yekûn	7.885.979,72

1946 yılı Bilançosunun sermaye tahsisinden borçlular hesabındaki 19.892.496,39 liranın :

13.616.939,33 lirası mütedavil sermaye
322.171,63 » teşkilât ve idare masrafları karşılığı
5.953.385,43 » ikraz bakiyesini teşkil etmektedir.

19.892.496,39

Bu meblâğın sermaye tahsis mahallerine göre müfredatı aşağıdaki gibidir :

Bakanlığın adı	Mütedavil sermaye TL.	Teşkilât ve idare masrafları karşılığı TL.	İ k r a z	Y e k û n
Ticaret Bakanlığı	12.018.479,06	248.181,94	16.091,34	12.282.752,34
Ekonomi »	—	—	4.045.186,83	4.045.186,83
Adalet »	—	73.921,18	—	73.921,18
Tarım »	1.598.460,27 [1]	—	1.892.107,26 [2]	3.490.567,53
Maliye »	—	40,50	—	40,50
Dışişleri »	—	28,01	—	28,01
Yekûn ...	13.616.939,33	322.171,63	5.953.385,43	19.892.496,39

Yukarda tahsis nev'ine göre ve Bakanlıklar sırasıyla yer alan paralar hakkında gerekli bilgi aşağıda arz edilmiş bulunmaktadır :

1. Mütedavil sermaye : 13.616.939,33 lira ;

a) Ticaret Bakanlığı :

Bu Bakanlık emrine verilen mütedavil sermayeden 1946 yılında mahsubu yapılmıyan 12.018.479,06 liralık bakiyenin müesseseler itibariyle dağılışı şöyledir :

Tariş Devlet yağları	2.624,06
Türk Tütün Ltd. Şirketi	7.426,22
Yerli Ürünleri Şirketi	10.431.907,45
Ticaret Ofisi	9.287,99
Petrol Ofisi	22.220,09
İstanbul Mahrukat Ofisi	1.545.013,25
	12.018.479,06

Yukardaki müesseselerden yerli ürünler ve İstanbul Mahrukat Ofisi hariç, diğerleri 1946 yılı bilançolarını Millî Korunma Muhasebe Bürosuna göndermişlerdir. Borçlu göründükleri paralar 1946 yılı sonundaki kasa mevcutlarını göstermektedir.

Yerli Ürünler Şirketi zimmetinde görülen 10.431.907,45 lira mütaaddit Koordinasyon kararıyla tahsis edilen mütedavil sermaye bakiyesini göstermektedir. Geçen seneki raporumuzda da arzettığımız veçhile bu şirketin de diğer mütedavil sermaye tahsis mahalleri gibi 305 sayılı karar gereğince Millî Korunma Muhasebe Bürosuna bilanço göndermesinin zaruri olduğuna tekrar işaret etmek isteriz.

[1] Bu meblâğın tamamı faizdendir.

[2] Bu meblâğın 942.107,26 lirası faizdendir.

İstanbul Mahrukat Ofisinin teşekkülünden itibaren bütün bilânçoları sahih bir durum aksettirmediğinden reddedilmişti. Halen tasfiye halinde bulunan bu müessesede tasfiye bilânçosu göndermediğinden kendisine mütaaddit Koordinasyon kararıyla tahsis edilen mütedavil sermaye faiziyle birlikte zimmetinde görülmektedir.

b) Tarım Bakanlığı:

Bu bakanlık hesabında görülen 1.598.460,27 lira Zirai Kombinalar Kurumunun çekmiş olduğu paraların faizini göstermektedir.

2. Teşkilât ve İdare masrafları karşılığı: 322.171,63 lira.

Bu paralar kararla bir takvim yılı için tahsis olunur ve yıl bitiminde yeni tahsisat verilir iken evvelki sene bakiyesi de yeni kararla iptal edilir. Bu hesapta diğer seneye devir mevzuubahis olamayacağına göre kalanının iadesi ve sarfedilenlerin müsbit evrakının gönderilerek mahsubu gerekmektedir. Her ne kadar 1945 yılı bilânçosuna nazaran daha az bakiye arz etmekte ise de yine mühim bir yekûna balığ olan bu hesaptaki paralara ait mahsup evrakının geciktirilmeden Millî Korunma Mühasebe Bürosuna gönderilmesi için alâkadarların dikkat nazarlarının çekilmesi lüzumuna işaret etmek isteriz.

Ayrıca gönderilecek mahsup evrakının hangi sayılı Koordinasyon kararıyla yapılan tahsisten mahsubu gerektiğini açıkça belirtmek lâzımdır. Zira 1946 yılı incelememizde bâzı tahsis mahalleri tarafından gönderilen mahsup evrakının tahsis miktarından fazla çıktığı, bunun sebebinin de aynı Bakanlığa bağlı birkaç teşkilâtın sarf evrakının ve tahsis kararlarının birbirine karıştığı anlaşılmıştır. Ziraat Bankası Muhasebe Bürosu da bu karışıklığın içinden çıkamadığından aynı Bakanlığa ait bütün teşkilâtın yolladığı mahsup evrakı muhteviyatı tutarını toptan Bakanlığa ait teşkilâtların zimmet bakiyesinden düşerek umumi bir zimmet bakiyesi elde etmiştir. Bu şekil mahsup, Millî Korunma Kanununca yapılan tahsisten hangisine ait olduğu ve tahsisat miktarından ne kadar borç bakiyesi kaldığı sarahaten anlaşılamadığı için, hatalı olduğu kanaatindeyiz. Gelecek yıl bilânçolarında her Bakanlığın teşkilâtlarına mahsus Koordinasyon kararıyla yaptığı tahsislerin ayrı ayrı ve aynı kararla yapılan tahsislerden mahsup edilmesinin kanuni bir zaruret olduğuna işaret etmek isteriz.

Teşkilât ve idare masraflarından hesabı verilmiyen 322.171,63 liranın Bakanlıklar ve Bakanlıklara bağlı idare ve teşekküllere göre müfredatı aşağıya çıkarılmıştır :

Ticaret Bakanlığı

10 Teşekkül (bilânçoda umumi tek bakiye gösterilmiştir. Hangi teşekkülün bakiye verdiği katî değildir.)	248.181,94
Adalet Bakanlığı	
Millî Korunma mahkemeleri	73.921,18
Maliye Bakanlığı	
Ticari Kredileri Tanzim Komitesi	40,50
Dışişleri Bakanlığı	
Ticari ve malî anlaşmalar müzakere heyeti	28,01
	<hr/>
	322.171,63
	<hr/> <hr/>

Yukarıki cetvelde yer alan evrakı müsbitesi gönderilmemiş teşkilât ve idare masrafları hakkında aşağıda malûmat arz edilmiştir :

- a) Ticaret Bakanlığı emrindeki 10 teşekkül; bunlar :
1. Fiyat murakabe ve iase;
2. Ekmeğin kartla tevzii masrafları;
3. İase Müsteşarlığı;
4. Subaşı yardımcı teşkilâtı;
5. Hububata elkoyma;

6. Halk dağıtma birlikleri;
7. Valilikler;
8. Belediyelere yardım;
9. İhtikârî tetkik komisyonları;
10. Millî Korunma kontrolörlüklerinden;

ibarettir.

Yukarda arzetmiş olduğumuz veçhile bu teşekküllere ait evrakı müsbitede Koordinasyon Karar numaraları karıştırılmış olduğundan 248.181,94 lira bakiyeden bu teşekküllerden hangilerine ne miktar isabet ettiği çıkarılmamıştır. Ticaret Bakanlığı emrindeki bu teşekküllerin evrakı müsbitelerinin bir an evvel ve Koordinasyon kararlarına göre tasnif edilerek Ziraat Bankası Muhasebe Bürosuna tevdiinin tesrii ve tezelden tasfiyesini tavsiyeye değer buluruz. Zira Ziraat Bankası Millî Korunma Muhasebe Bürosunun 31. VIII. 1949 vaziyet cetveline göre bu on teşekkülün tamamı halen zimmetli olarak görülmektedir.

b) Millî Korunma mahkemeleri : 26. II. 1942 tarih ve 293 sayılı Koordinasyon Kararıyla Adliye Bakanlığının lüzum göreceği yerlerde ve verilen kadro dâhilinde sekiz mahkeme kurmaya yetki verilmiş ve kadro, idare ve tazminat masrafları karşılığı olarak da ceman 233.000 lira tahsis olunmuştur. 5. VI. 1942 tarih ve 344 sayılı Koordinasyon kararıyla cürmümeşhut ve hükümlerin neşri masraflarına karşılık 20.000 lira verilmiş, 1. I. 1943 te 417 sayılı kararla 1943 masraflarına karşılık 307.600 lira tahsis edilerek 1942 tahsis bakiyesi iptal edilmiştir. 431 sayılı kararla Adliye Bakanlığında bu hesapları tedvir için bir büro kurulmuş ve 1943 yılı masrafları karşılığı olarak 5.000 lira verilmiştir. 3. V. 1943 tarih ve 445 sayılı Koordinasyon Kararıyla kadroda değişiklik yapıldığından 7.000 ve 467 sayılı kararla da kadroya yapılan ilâveyi karşılamak üzere 4.250 lira münzam tahsisat verilmiştir. 489 sayılı kararla evvelce verilen tahsisat bakiyeleri iptal edilerek 1944 yılı masrafları karşılığı olmak üzere 323.422 lira tahsis edilmiştir. 559 sayılı kararla 1945 yılı K/621 ile 1946 ilk altı aylığı, K/649 ile 1946 ikinci altı aylığı masraflarına karşılık olmak üzere muhtelif miktarlarda tahsisler yapılmış ve bakiyeleri iptal edilmiştir. Bu teşkilât 1948 yılı içinde kaldırılmış ve 726 sayılı kararla memurların açık aylıklarına ve sair masraflara karşılık olarak 100.000 lira ödenek verilmiştir.

c) Maliye Bakanlığına bağlı Ticari Kredileri Tanzim Komitesi ile Dışişleri Bakanlığına bağlı Ticari ve Malî Anlaşmalar Müzakere Heyeti Reisliği masraflarına karşılık mütaaddit Koordinasyon kararlarıyla yapılan tahsislerden kalan ehemniyetsiz miktarın da tetkikatımızı yaptığımız tarihte (Ekim 1949) tamamen tasfiye edildiği görülmüştür.

Teşkilât ve idare masrafları bahsine son vermeden evvel mahsubu basit olan bu hesapta yer alan Ticaret Bakanlığı ile Adalet Bakanlığına ait teşekküllerin bir an evvel hesaplarını kapatmaları için ilgili bakanlıkların dikkat nazarlarının çekilmesinde fayda mülâhaza etmekteyiz.

3. ikrazat : 5.953.385,43 lira.

Millî Korunma sermayesinden ikraz olarak para tahsis edilen müesseseler evrakı müsbite veya bilânço göndermek mecburiyetinde olmayıp bunlar istikraz ettikleri paraların faizlerini ödemek ve ikrazi tâyin eden Koordinasyon kararında verilen müddet zarfında (şayet mehil tâyin edilmemişse talep edildikte) bu paraları iade etmekle mükellef bulunmaktadırlar.

Şermaye tahsisinden borçlular bakıyesinin bir kısmını teşkil eden bu paraların Bakanlıklar ve Teşekküller itibariyle müfredatı aşağıda gösterilmiştir :

	Lira	Kr.
Ekonomi Bakanlığı :		
Kaput bezi ve pamuk ipliği	45.186,83	
Etibank - Bakır	3.000.000,00	
Eti Bank - Krom	1.000.000,00	
Tarım Bakanlığı :		
Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu	1.400.000,00	
» » » » (faiz)	492.107,26	
Şahıslar :		
Muammer Alemdar	16.091,34	
Yekûn	5.953.385,43	

a) Kaput bezi ve pamuk ipliği satış ve tevzii: Kaput bezinin satış ve tevzii işleri için 190 sayılı Koordinasyon kararıyla 400.000 liralık bir mütedavil sermayeye ve pamuk ipliklerinin tevzi ve satış işlerinin düzenlenmesi için de 95 ve 279 sayılı Koordinasyon kararlarıyla Ekonomi Bakanlığı adına iki milyon liralık bir mütedavil sermaye tahsis edilmiş, Bakanlık bu işlerin görülmesi için kararlarla belirtilen paraları Sümenbank emrine vermiştir. Bu sermayeler 444 sayılı Koordinasyon kararıyla tahsis tarihlerinden itibaren ikraza kalbedilmiş ve 4.000.000 liraya iblâğ edilmiştir. 2 . I . 1948 tarihinde neşredilen 716 sayılı Koordinasyon kararıyla hariçten ithal edilecek Portland Çimentosunun finansmanı için Ekonomi, Ticaret ve Maliye Bakanlıklarınca Millî Korunma fonunun kullanılmamış kısmından müştereken tesbit edilecek üç milyon liraya kadar bir sermaye tahsis edilmesi uygulandığından bu üç milyon liralık mütedavil sermayenin bir milyon lirası Ticaret Bakanlığı emrine tahsis edilen mütedavil sermayenin kullanılmıyan kısmından ve iki milyon lirasının da kaput bezi ve pamuk ipliğine tahsis edilen krediden karşılanması bakanlıklararası komisyonunca kararlaştırılmıştır. Bu durum karşısında 444 sayılı Koordinasyon kararıyla 4.000.000 liraya iblâğ edilen ikraz miktarı 2 000 000 liraya düşmüş bulunmaktadır. 31 . VIII . 1949 tarihli vaziyet cetvelinde bu meblâğın tamamen ilgili Bakanlıkça çekildiği görülmüştür.

b) Krom: Biltüm Krom İşletmeleri müstahsalâtının memleket dışına satışı bir elden tanzim ve idare etmek için 9 . III . 1942 tarih ve 283 sayılı Koordinasyon kararıyla İktisat Vekâleti hesabına ve Etibank emrine 1.000.000 liraya kadar bir mütedavil sermaye tahsis edilmiş 11.X.1944 tarih ve 535 sayılı kararlar bu para ikraza kalbedilmiştir. 14 . III . 1947 tarih ve 692 sayılı Koordinasyon kararıyla bu meblâğ «Krom müstahsılları kredisine tahsis olunmak üzere Etibank emrine» verilmiştir. 31 . VIII . 1949 vaziyet cetvelinde bu paranın tamamen çekildiği görülmüştür.

c) Bakır: Bakır stoku vücuda getirmek ve bu stoktan satış yapıldıkça faizle birlikte ödenmek şartıyla 230 sayılı Koordinasyon kararı ile Ekonomi Bakanlığı hesabına ve Etibank emrine 3.000.000 liraya kadar bir mütedavil sermaye tahsis edilmiş ve bu para 1944 yılında 535 sayılı Koordinasyon kararıyla ikraza kalbedilmiştir. 20 . VIII . 1948 tarih ve 756 sayılı Koordinasyon kararıyla Petrol Ofisi emrine Millî Korunma sermayesinin kullanılmıyan kısmından dokuz milyon lira ayrılması kararlaştırılmış ve Maliye Bakanlığının 2 . X . 1948 tarih ve 27/54657 sayılı yazılarıyla üç milyon lirasının 230 ve 535 sayılı Koordinasyon kararıyla bakır stoku vücuda getirmek üzere yapılan tahsisten karşılanacağı bildirilmiştir. Bu sebeple tetkikatımız sırasında bu hesap kapanmış bulunmakta idi.

d) Devlet Ziraat İşletmeleri : İşletmekte olduğu çiftliklerdeki faaliyetlerinin tevzi ve yeni ziraat işletmeler tesisinde kullanılmak üzere 1940 yılında 37 sayılı Koordinasyon Kararıyla dört takvim senesi zarfında dört müsavi taksitte ödenmek, faiz ve masrafların da Devlet Ziraat İşletme-

lerince tediyesi şartıyla Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumuna 400.000 lira ikrazına karar verilmiş, 1948 yılında ise 271 sayılı Koordinasyon Kararıyla bu meblâğ 1.400.000 liraya çıkarılmıştır. 1946 yılı bilançosunda faiz ile birlikte 1.892.107,26 liralık bir bakiye arzeden bu hesap 1947 yılında ödenmiş bulunmaktadır.

e) Muammer Alemdar : 1940 yılında 47 sayılı Koordinasyon Kararıyla Hasankale'de bâzi tesisatı noksan olan un fabrikasının tesisatının ikmalî için, fabrikanın yarı hissesi, borcun ödenmesine kadar, Hazine namına birinci derece ve sırada ipotek edilmek şartıyla sahibi Muammer Alemdar'a 15.000 liraya kadar bir kredi açılmış ve 86 sayılı Koordinasyon Kararıyla bu tahsisat ve faizlerinin beş senede ve on müsavi taksitte ödenmesi kararlaştırılmıştır. 1946 yılı bilançosunda 16.091,34 lira bir bakiye arzeden bu ikraz mukabilinde tetkikatımızı yaptığımız tarihte (Ekim 1949) hiçbir tahsilât yapılmamıştır. Bu alacağın tahsili için Hazinenin borçlu nezdinde teşebbüste bulunduğu öğrenilmiştir.

IV - Muhtelif borçlu hesaplar: 76.212.815,40 lira.

1946 yılı sonu itibarıyla Millî Korunma camiasının muhtelif şahıs ve müesseselerden alacağını gösteren bu hesabın sermaye tahsis mahallerine göre dağılışı aşağıdaki gibidir:

	TL.
Ticaret Ofisi	28.032.867,32
Fazla kârlar fonları	17.780.668,67
Petrol Ofisi	9.763.010,66
Zirai Kombinalar Dairesi	8.750.245,35
Tariş Devlet Yağları	7.316.058,67
Yerli Ürünler T. A. Şirketi	2.091.281,04
Zeytinburnu Çimento Fabrikası	1.341.453,06
Türk Tütün Limitet Şirketi	1.060.246,26
Yalvaç Deri Fabrikası	39.249,88
Pamuk - Zarbunk -	31.411,83
Dağıtma Ofisi	6.322,66
Yekûn	76.212.815,40

Bu paraları, borçluların mahiyetine göre, aşağıda gösterildiği şekilde üç grupta toplamak mümkündür:

a) Bankalar	32.573.865,63
b) Borçlu şahıslar	30.728.394,14
c) Diğer borçlu hesaplar	12.910.555,63
	76.212.815,40

a) Bankaların borçlarını teşkil eden 32.573.865,63 lira Millî Korunma sermayesinden emirlerine para tahsis olunan müessese ve teşekküllerin, muhtelif bankalardaki nakit mevcutlarını göstermekte olup tahsis mahallerine göre dağılışı aşağıda yer almış bulunmaktadır:

Lira

Millî Korunma Kanununun 27 nci maddesi gereğince birikmiş olan fazla kâr- lar farklarından T. C. Ziraat Bankasının borcu	17.780.668,67
82, 93, 126 sayılı Koordinasyon kararlarıyla Ticaret Bakanlığı hesabına, Yerli Ürünler T. A. Şirketi emrine tahsis olunan mütedavil sermaye ile 1939 - 1940-, 1940 - 1941 ve 1941 - 1942 kampanyalarında yapılan muamelelerden tahassül eden kârlardan Ticaret Bakanlığı hissesi olup Ziraat Bankasına yatırılan paralar	2.091.281,04
Petrol Ofisinin muhtelif bankalardaki alacaklı cari hesaplarının yıl sonu ba- kıyeleri	1.497.780,45
Zirai Kombinalar Kurumunun Ziraat Bankası nezdindeki alacaklı cari hesabı- nın yıl sonu bakıyesi	19.994,01
Ticaret Ofisinin muhtelif bankalar nezdindeki alacaklı cari hesaplarının yıl so- nu bakıyeleri	9.806.887,35
Zeytinburnu Çimento Fabrikasının Sümerbank nezdindeki alacaklı cari hesabı- nın yıl sonu bakıyesini göstermektedir. (Bu meblâğın 1.253.106,99 lirası 1947 yılı içerisinde Sümerbank tarafından Millî Korunmaya iade edilmiştir).	1.340.787,83
Yalvaç Deri Fabrikasının işletilmesine mütevellit Sümerbankın borcu	36.466,28
	<hr/>
	32.573.865,63

b) Muhtelif borçlu şahısların, Millî Korunmaya borçlarını göstermekte olan 30.728.394,14 liranın, sermaye tahsis mahallerine göre, müfredatı aşağıdaki gibidir:

Petrol Ofisinin muhtelif alacakları	2.409.130,81
Zirai Kombinalar Kurumunun muhtelif alacakları	6.603.374,96
Zeytinburnu Çimento Fabrikasının muhtelif şahıslardan alacakları	665,23
Tarım Satış Kooperatifleri Birliği Devlet yağlarının muhtelif alacakları	5.940.558,14
Ticaret Ofisinin muhtelif alacakları	15.768.180,41
Dağıtma Ofisinin muhtelif alacakları	6.084,59
	<hr/>
	30.728.394,14

c) Verilen avanslardan, açılan akreditiflerden ve yatırılan depozitolardan mütevellit diğer borç- lu hesapların tutarı olan 12.910.555,63 liranın müfredatı aşağıda arz edilmiş bulunmaktadır :

Lira Kr.

Petrol Ofisinin muhtelif depozitolardan, ikrazattan, avanslardan ve sair borçlular- dan alacakları	5.856.099,40
Zirai Kombinalar Kurumunun vermiş olduğu avanslardan ve açtırmış olduğu akre- ditiflerden mütevellit alacakları ile Millî Korunma Muhasebe Bürosu tarafından muta- vassıt hesaplara kaydedileceğine yanlışlıkla borçlular hesabına yatırılmış olan kombina- ların ambar noksanları, mahallerine maledilen avileri muvakkat ambar ihraçları ve sair alacakları	2.126.476,38
Sümerbank Yalvaç Deri Fabrikasının füzulen Hazineye ödenmiş bulunan vergiden mütevellit alacağı (Bu paranın 2.579,56 lirası 1948 senesinde tahsil edilmişti).	2.783,60
Ziraat Bankası pamuk hesabının muhtelif alacakları	31.411,83
Tarış Devlet yağlarının muhtelif depozitolar ile sair borçlulardan alacakları	1.375.500,53
Ticaret Ofisinin bâyilerden, yatırdığı depozitolardan, açtırmış olduğu akreditifler- den ve diğer borçlulardan alacakları	2.457.799,56

	Lira	Kr.
Dağıtma Ofisinin muhtelif şahıslara verdiği avanslardan mütevellit alacağı		238,07
Türk Tütün Limitet Şirketinin avanslardan ve diğer borçlulardan alacakları		1.060,246,26
		<u>12.910.555,63</u>

Geçen seneki raporumuzda da belirtildiği veçhile, borçlu hesaplarda kayıtlı bulunan paraların Millî Korunma câmiasının hakiki alacaklarını göstermesi gerekmektedir. Bu hususta, 1946 yılında da Millî Korunma Muhasebe Bürosunca Zirai Kombinalar Kurumuna ait hesapların tasnifinde olduğu gibi, icabeden itinanın gösterilmediği görülmüştür.

V - Mutavassıt hesaplar : 13.980.206,36 lira.

Bilânçoda mutavassıt hesaplar namı altında yer almakta olan 13.980.206,36 lirayı, aşağıda yazılı olduğu üzere, üç grupta mütalâa etmek mümkündür:

	Lira
1. Gelecek seneye ait masraflar	8.753.246,87
2. İnşaat hesapları	5.218.742,57
3. Muhtelif hesaplar	8.216,92
	<u>13.980.206,36</u>

Bu hesapta yer alan ve gelecek seneye ait masrafları göstermekte olan 8.753.246,87 lira Zirai Kombinalar Kurumunun yurdun muhtelif bölgelerindeki zirai işletmelerinin, 1946 yılından mütakip seneye devrettikleri çeşitli hububat ekim masrafları tutarı ile gelecek yıllar için yapmış oldukları muhtelif toprak hazırlıklarını ve fidanlık, bağ ve bahçe kurulması hususunda sarfolunan paraları göstermektedir.

İnşaat hesapları adı altında gösterilmekte olan 5.218.742,57 lira, Zirai Kombinalar Kurumunun muhtelif işletmelerinde, 1946 yılı sonunda henüz ikmal edilmemiş olan muhtelif bina inşaatı ile tesisat, muhafaza tertibatı, yol ve köprüler ve sair gibi işler için sarfolunan paraları teşkil etmektedir.

Muhtelif Hesaplar namı altında yer alan 8.216,92 lira da, sudkostik hesabının zimmet bakiyesini göstermektedir.

VI - Stoklar : 46.115.176,36 lira.

Millî Korunma Kanunu gereğince kurulan müesseselerin bu kanunla Millî Korunma sermayesinden namlarına mütedavil sermaye tahsis edilmiş olan teşekküllerin 1946 yılı sonu itibarıyla emtia mevcudunu göstermekte olan 46.115.176,36 liranın, ait olduğu sermaye tahsis mahallerine göre, müfredatı aşağıda gösterilmiş bulunmaktadır:

	Lira
Zirai Kombinalar Kurumu	9.727.507,95
Ziraat Bankası (Pamuk hesabı)	14.204.425,37
Ticaret Ofisi	6.719.693,81
Petrol Ofisi	3.391.241,79
Tarım Satış kooperatifleri birlikleri (Devlet Yağları)	8.460.896,07
Türk Tütün Limitet Şirketi	3.491.756,92
Zeytinburnu Çimento Fabrikası	119.554,45
	<u>46.115.176,36</u>

Millî Korunma müesseseleri topluluğunun, 1946 yılı sonu stok mevcudunu gösteren bu meblâğın, emtia nevelerine göre, müfredatı dört grupta toplamak mümkündür:

	<u>Lira</u>
1 — Ticari emtia	35.345.684,43
2 — Zirai istihsal maddeleri	6.365.296,61
3 — Hammadde ve işletme malzemesi	4.327.515,34
4 — Yarı mamuller	76.679,98
	<hr/>
	46.115.176,36

1. Ticari emtia: 35.345.684,43 lira.

Millî Korunma sermayesinden tahsis olunan mütedavil sermayelerle satın alınmış bulunan ticari emtianın ait olduğu müessese ve teşekküller itibariyle müfredatı aşağıdaki gibidir:

	<u>Lira</u>
Ziraat Bankası (Pamuk hesabı)	14.204.425,37
Ticaret Ofisi	6.719.693,81
Türk Tütün Limitet Şirketi	3.474.761,22
Petrol Ofisi	2.620.161,20
Tarım Satış Kooperatifleri Birliği (Devlet Yağları)	8.207.088,38
Zeytinburnu Çimento Fabrikası	119.554,45
	<hr/>
Yekûn	35.345.684,43

Raporumuzun işletme faaliyetleri kısmında, Ticaret Ofisinin, Petrol Ofisinin Zeytinburnu Çimento Fabrikasının stoklarıyla Ziraat Bankası pamuk hesabının ve Türk Tütün Limitet Şirketinin Millî Korunma ile ilgili sene sonu stokları hakkında gerekli izahat verilmiş olduğundan bu konuya burada yeniden aydet edilmemiştir.

2. Zirai istihsal maddeleri : 6.365.296,61 lira.

Bilançoda yer alan 6.365.296,61 lira değerindeki zirai istihsal maddeleri mevcudu, Zirai Kombinalar Kurumunun 1946 yılı sonundaki çeşitli hububat stoklarını göstermektedir.

3. Hammadde ve işletme malzemesi : 4.327.515,34 lira.

Bu hesapta kayıtlı bulunan paraların ait oldukları mahaller itibariyle müfredatı şöyledir :

	<u>Lira</u>
Zirai Kombinalar Kurumu	3.285.681,36
Tarım Satış Kooperatifleri Birliği (Devlet yağları)	253.807,69
Petrol Ofisi	771.080,59
Türk Tütün Limitet Şirketi	16.995,70
	<hr/>
Yekûn	4.327.515,34

Yukarda bahsedilen müesseselerin 1946 yılı sonu hammadde ve işletme malzemesi stokları hakkında gereken tafsilât, raporumuzun işletme faaliyetleri kısmında verilmiş olduğu cihetle bu konuya burada tekrar temas edilmemiştir.

4. Yarı mamûller : 76.679,98 lira.

Bilânçoda 76.679,98 lira üzerinden yer alan yarı mamûller, Zirai Kombinalar Kurumunun muhtelif işletmelerinde yapılmakta olan ve 1946 yılı sonuna kadar henüz ikmal edilememiş bulunan yedek parça, alât, edevat ve saire gibi malzeme için sarfolunan paraları göstermektedir.

VII - Sabit kıymetler : 11.864.256,75 lira.

Bilânçoda sabit kıymetler namı altında yer almakta olan 11.864.256,75 lira, Millî Korunma umumi sermayesinden namlarına sabit ve mütedavil sermaye tahsis edilen mahallerin, 1946 yılı sonu itibariyle mevcut sabit kıymetlerin net bedellerini ifade etmektedir.

Sabit kıymetlerin nevilerini, mubayaa kıymetlerini ve 1946 yılı nihayetine kadar ayrılmış olan amortisman miktarlarını ve sabit kıymetler net bedellerini gösterir bir tablo aşağıya çıkarılmış bulunmaktadır.

Sabit kıymetin nev'i	İktisap bedeli	Amortisman	Net bedeli
Arazi ve binalar	3.052.143,01	268.487,70	2.783.655,31
Sabit makine ve tesisat	1.307.145,48	207.715,34	1.099.430,14
Menkul makineler	75.595,85	4.112,03	71.483,82
Alât ve edevat	1.045.103,26	293.581,87	751.521,39
Ziraat makineleri	5.265.847,23	2.052.677,71	3.213.169,52
Büro demirbaşları ve diğer demirbaşlar	2.821.151,13	803.816,19	2.017.334,94
Nakil vasıtaları	2.858.327,66	965.565,13	1.892.762,53
İş hayvanları	79.013,22	44.114,12	34.899,10
Yekûn	16.504.326,84	4.640.070,09	11.864.256,75

Sabit kıymetlerin yıl sonunda buldukları teşekkül, müessese ve bakanlık itibariyle iktisap bedelleri üzerine sureti tevezzüü aşağıda gösterilmiş bulunmaktadır.

	Lira
Zirai Kombinalar Kurumu	11.112.666,44
Petrol Ofisi	3.814.924,00
Tariş Devlet yağları	645.878,23
Millî Savunma Bakanlığı (deniz nakil vasıtaları)	418.841,43
Ticaret Bakanlığı (demirbaş ve nakil vasıtaları)	175.674,09
Adalet Bakanlığı (büro demirbaş ve mefruşat)	130.002,69
Ticaret Ofisi	98.877,49
Türk Tütün Limitet Şirketi	51.587,51
Ziraat Bankası pamuk hesabı	22.164,57
Dışişleri Bakanlığı (büro demirbaşları)	14.769,30
Başbakanlıkça Koordinasyon bürosu (büro demirbaşları)	10.054,03
Sair mahaller	8.887,06
Yekûn	16.504.326,84

1946 sonunda iktisap bedeli 16.504.326,84 liraya baliğ olan sabit kıymetlerin, nevileri itibariyle 1945 ve 1946 yılları sonundaki durumlarını ve kaydedilen artış ve azalış farklarını gösterir mukayeseli bir tablo aşağıya dercedilmiştir :

Sabit kıymetin nev'i	1945 yılı sonu	1946 yılı sonu	Fark
Arazi ve binalar	1.271.392,28	3.052.143,01	+ 1.780.750,73
Sabit makine ve tesisat	1.302.223,42	1.307.145,48	+ 4.922,06
Menkul makineler	20.836,04	75.595,85	+ 54.759,81
Alât ve edevat	1.093.635,81	1.045.103,26	— 48.532,55
Ziraat makineleri	5.207.533,32	5.265.847,23	+ 58.313,91
Büro demirbaşları ve diğer demirbaşlar	1.638.746,77	2.821.151,13	+ 1.182.404,36
Nakil vasıtaları	2.497.804,34	2.858.327,66	+ 360.523,32
Sarıç ve hangarlar	125.783,73	—	— 125.783,73
İş hayvanları	54.227,50	79.013,22	+ 24.785,72
Yekûn	13.212.183,21	16.504.326,84	+ 3.292.143,63

1945 yılına nispeten bu sene sabit kıymetlerin iktisap bedellerinde 3.292.143,63 liralık bir artış müşahade edilmektedir.

a) Arazi ve binalarda kaydolunan 1.780.750,73 liralık artışın, bir milyon küsur bin liralık kısmı Zirai Kombinalar Kurumunun 1946 yılı zarfında yaptırdığı binalarla satınaldığı araziden ve geri kalan kısmı da Petrol Ofisinin bu yıl içinde inşa ettirmiş olduğu binalarla satınalmış olduğu araziden ileri geldiği görülmüştür.

b) Geçen seneye nazaran sabit makine ve tesisat hesabındaki 4.922,06 liralık ve menkul makinelerdeki 54.759,81 liralık artış 1946 yılında Petrol Ofisi tarafından satınalınan muhtelif cins sabit kıymetlerden ileri gelmektedir.

c) Bu sene alât ve edevat bedellerinde görülen azalış, Zirai Kombinalar Kurumunun 1946 yılı zarfında elden çıkarmış olduğu muhtelif cins alât ve edevat bedelinden mütevellittir.

d) Ziraat makineleri, nakil vasıtaları ile iş hayvanlarında 1945 yılına nazaran görülen artışların mühim bir kısmı Zirai Kombinalar Kurumunun ve diğer kısmı da Petrol Ofisinin 1946 yılı içinde satınalmış oldukları sabit kıymetlerden meydana gelmiştir.

e) Bu hesapta görülen 1.182.404,36 liralık artışın Petrol Ofisi, Zirai Kombinalar Kurumu, Adalet ve Ticaret bakanlıklarınca 1946 yılı zarfında satınalınan muhtelif cins mefruşat ve demirbaşlardan ileri gelmiştir.

Tetkik konumuzu teşkil eden 1946 yılı sonunda kıymeti 2.821.151,13 liraya ulaşmış bulunan mefruşat ve demirbaşların ait oldukları sermaye tahsis mahalleri itibariyle müfredatı şöyledir:

Lira	
Zirai Kombinalar Kurumu	1.265.737,01
Tarıç Devlet yağları	609.054,63
Petrol Ofisi	494.162,90
Ticaret Bakanlığı	174.103,45
Adalet Bakanlığı	130.002,69
Ticaret Ofisi	92.579,49
Ziraat Bankası pamuk hesabı	22.164,57
Dışişleri Bakanlığı	14.769,30
Başbakanlık Koordinasyon Bürosu*	10.054,03
Millî Korunma Muhasebe Bürosu	5.785,06
Maliye Bakanlığı	2.512,—
İçişleri Bakanlığı	590,—
2.821.151,13	

1945 yılına ait raporumuzda da tebarüz ettirildiği üzere, Ziraat Bankası nezdindeki Millî Korunma Muhasebe Bürosuna sarf evrakı gönderip bilânço yollamayan sermaye tahsis mahallerinin satınalmış oldukları sabit kıymetlere ait yıl sonu sayım zabıtlarını usulüne tevfikân tanzim ederek Millî Korunma Muhasebe Bürosuna göndermedikleri ve bilânçoda yer almakta olan sabit kıymetlere Muhasebe Bürosunda kayıtlı buldukları miktarlar üzerine yer verildiği görülmektedir.

Halbuki bahis mevzuu sermaye tahsis mahallerinin sene nihayetinde sayım zabıtları tanzim etmeleri ve bunları Millî Korunma Muhasebe Bürosuna yollamaları icap etmektedir. Muhasebe Bürosunca bu envanterlerin kayıtlarla karşılaştırılarak zuhur edecek farkların hesaplara aksettirilmesi ve bu suretle bilânçoda sabit kıymetlere hakiki miktarlar üzerinden yer verilmesi zaruretine bir defa daha işaret etmek isteriz.

f) Nakil vasıtalarında görülen 360.523,32 liralık artışın mühim bir kısmını, Petrol Ofisinin satınalmış olduğu nakil vasıtaları teşkil etmektedir.

g) Zirai Kombinalar Kurumunun sarnıç ve hangarlarını göstermekte olan bu hesabın 1946 sonunda bakiye arz etmemesi bu hesapta kayıtlı bulunan sabit kıymetlerin Kombinalara ait yeni hesap sisteminde göre başka bir hesaba nakledilmiş olmasından ileri gelmektedir.

h) Bu sene iş hayvanları bedelinde görülmekte olan 24.785,72 liralık tezayüt de, Kombinalar Kurumuna ait bulunmaktadır.

Amortisman : 4.640.070,09 lira.

1946 yılı sonuna kadar, Millî Korunma camiasına ait sabit kıymetler üzerinden tefrik olunan amortisman paylarını göstermekte olan 4.640.070,09 liranın, geçmiş senelere göre dağılışı aşağıdaki gibidir :

	Lira
1940	286.463,54
1941	374.640,21
1942	618.811,54
1943	767.699,74
1944	150.503,16
1945	1.229.562,33
1946	1.212.389,57
	<hr/>
	4.640.070,09

B) Pasif :

Millî Korunma umumi bilânçosunun pasif postlar, aşağıda arz edilmiş bulunmaktadır :

VIII - Sermaye	75.400.000,-
IX - Sermaye tahsisinden alacaklılar	61.103.569,87
X - Muhtelif alacaklı hesaplar	37.286.490,12
XI - Mutavassıt hesaplar	25.490,66
XII - Karşılıklar	29.244.250,73
XIII - Kâr	40.405.149,88
	<hr/>
	243.464.951,26

VIII - Millî Korunma umumi sermayesi, müaddel 4180 sayılı Millî Korunma kanuniyle yüz milyon liraya çıkarılmıştır. Türkiye Zirai Donatım Kurumunun teşkiline mütedair 4604 sayılı Kanununun yürürlüğe girmesi üzerine bu sermayeden 14.600.000,- lira düşürülmüştür. Bilâhara yayınlanan 4941 sayılı Kanun gereğince de, Devlet Kâğıt ve Basın işleri için 10.000.000,- liranın ayrılması neticesinde 1946 yılı sonunda Millî Korunma umumi sermayesi, 75.400.000,- liraya tenezzül etmiş bulunmaktadır.

Bu sermayeden 1946 yılı sonuna kadar muhtelif Koordinasyon kararlarıyla tahsis olunan

74.210.354,64 lirayı, sermaye tahsis nevelerine göre, müfredatı aşağıda gösterildiği gibi dört grupta mütalâa etmek mümkündür :

	Lira
1 - Sabit sermaye	9.030.786,52
2 - Mütedavil sermaye	44.843.746,07
3 - Teşkilât ve idare masrafı kar- şılığı	10.876.822,05
4 - İkrâz	9.459.000,-
	<hr/>
	74.210.354,64

Geçen seneki raporumuzda da tafsilâtiyle arzedildiği veçhile, 1945 yılı sonuna kadar tahsis olunan 83.394.720,85 liralık Millî Korunma sermayesine ilâveten 1946 yılı zarfında, muhtelif Koordinasyon kararlarıyla yeniden 2.268.000,00 liralık tahsisler yapılarak tahsisat yekûnu 85.662.720,00 liraya yükseltilmiştir. Bu meblâğın 1946 yılı içerisinde, mütâaddit kararlarla 11.452.366,21 lirası iptal edilmiş ve yıl sonu bakiyesinin 74.210.354,64 liraya tenezzül ettiği görülmüştür.

Bilançonun aktifinde yer alan 74.210.354,64 liralık tahsis edilen sermaye ile 1.189.645,36 liralık tahsis edilmeyen sermaye pasifinde görülen 75.400.000 lira sermaye hesabının kontr partisini teşkil etmektedir.

IX - Sermaye tahsisinden alacaklılar : 61.103.569,87 lira.

Bu hesapta yer alan paralar, Millî Korunma umumi sermayesinden tahsis olunan 74.210.354,64 liradan muhtelif tahsis mahallerinin 1946 yılı içerisinde fiilen kullanmış oldukları mebalığın toplamını göstermektedir. Bu mebalığın temin edildiği kaynaklar itibariyle müfredatı aşağıda yer almış bulunmaktadır :

	Lira	Kr.
Maliye Bakanlığının kefaletini haiz bonoların reeskon- tu suretiyle	47.000.000,—	
T. C. Ziraat Bankasıncâ açılan kredi ile temin olunan	14.103.569,87	
	<hr/>	
	61.103.569,87	

Millî Korunma sermayesinden muhtelif sarf mahalleri emrine tahsis edilmiş olan kredilerle bu kredilerden fiilen kullanılmış bulunan paralar ve bunlara isabet eden faizler aşağıda gösterilmiştir :

Sarf mahalleri	Açılan kredi	Krediden kul- lanılan kısmı	Kullanılan kıs- mının faizi
Başbakanlık	444.433,57	445.889,44	24.596,46
Ticaret Bakanlığı	50.256.641,19	39.743.034,60	2.200.169,79
Tarım »	12.039.574,08	12.845.375,95	684.526,11
Ekonomi »	8.178.929,14	4.212.330,68	407.043,98
Adalet »	2.328.956,09	2.360.915,82	123.244,98
Millî Savunma »	422.786,52	420.843,—	25.250,58
İçişleri »	397.961,78	396.560,63	23.783,67
Dışişleri »	93.038,74	92.995,72	5.125,60
Maliye »	44.657,33	582.247,83	195.376,20
Ulaştırma »	3.376,20	3.376,20	202,56
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Yekûn	74.210.354,64	61.103.569,87	3.689.319,93

Yukardaki tabloya nazaran, Başbakanlık, Tarım, Adalet ve Maliye Bakanlıkları adına açılmış olan, Millî Korunma kredilerinde, tahsisat tecavüzü görünmektedir.

Tarım ve Maliye Bakanlıklarına ait depasmanların, bankaya açılmış olan krediler için tahakkuk ettirilen sabit ve mütedavil sermaye faizlerinin Millî Korunma sermayesinden yapılmış bir tahsis gibi sermaye tahsisinden alacaklılar hesabına kaydedilmiş olmasından ileri gelmektedir.

Diğer taraftan, Başbakanlık ve Adalet Bakanlıkları namlarına ait açılan kredilerden husule gelen depasmanlar ise, 1947 yılı ilk ayının peşinen tediyesi gerekirken maaşları için tahsisat mevcut olmadığından 1946 yılına ait tahsisat bakıyelerinin bu gibi masrafları karşılamak üzere kullanılmasından bu tahsisat tecavüzünün husule geldiği anlaşılmıştır. Mütaakıp yıla ait teşkilât ve idare masrafları bölümünden bu fazlalıkların mahsup edilmiş olduğu müşahede edilmiştir.

X - Muhtelif Alacaklı Hesaplar : 37.286.490,12 lira.

Bu hesapta yer alan paralar, Millî Korunma camiasının 1946 yılı sonundaki borçlarını göstermekte olup bunları aşağıda yazılı olduğu üzere, üç grupta toplamak mümkündür:

	Lira
1. Bankalar	1.458.283,51
2. Alacaklı şahıslar	25.566.491,03
3. Diğer alacaklı hesaplar	10.261.715,58
	<hr/>
	37.286.490,12

1. Bankaların alacağını göstermekte olan 1.458.283,51 lira, Ticaret Ofisinin, T. C. Ziraat Bankasına olan borcunu teşkil etmektedir.

2. Şahısların alacağını ifade eden 25.566.491,03 lira, aşağıda isimleri yazılı, sermaye tahsis mahallerinin borçlarından terekkep etmektedir.

	Lira
Yerli Ürünler Şirketinin 1939-1940, 1940-1941, 1941-1942 yıllarında Ticaret Bakanlığı ile müştereken müdahale yoluyla mubayaa etmiş olduğu tütünlerden mütahassıl kârdan Bakanlığın hissesi.	2.091.281,04
Tariş Devlet yağlarının muhtelif şahıs ve müesseselere olan borçlarıyla satın almış olduğu nebati yağlardan mütevellit boreu.	9.591.009,58
Ticaret Ofisinin muhtelif şahıslara olan borçlarıyla alınan depozitolar ve ödenecek vergiler gibi sair borçları.	9.140.250,02
Zirai Kombinalar Kurumunun mütaahhit istihkaklarından, maaş ve ücretlerden, tekaüt aidatından olan borçlarıyla resmî daire ve şahıslara olan sair borçları	2.166.443,96
Ziraat Bankası pamuk hesabının Çukobirlik, Sümerbank ile sair şahıslara olan borçları.	1.565.170,24
Petrol Ofisinin muhtelif şahıs, müessese ve acentalara olan borçları	994.343,55
Henüz tasfiyesi sona ermemiş bulunan Millî Korunma Muhasebe Bürosunca zuhulen Yalvaç'ın kârı olarak gösterilen bu meblâğ haddizatında Deri ve Kundura Sanayiinin Millî Korunmaya olan borcuna mukabil yatırılan paraları teşkil etmektedir. Bu meblâğın mütaakıp yıl Deri, K. Sanayii borcundan mahsup edilmesi icabetmektedir.	17.992,64
	<hr/>
	25.566.491,03

Alacaklı hesapların tahlili vesilesiyle 1944 ve 1945 yıllarına ait raporlarımızda da açıklanmış olduğu veçhile, Ticaret Bakanlığının Yerli Ürünler T. A. Şirketiyle müştereken yapmış olduğu 1939 - 1941 yılları mahsulü tütün müdahale mubayaatı satışlarından realize edilen kâr, T. C. Zi-

raat Bankasıncı yapılan taksim neticesinde 3.009,05 lira noksanıyla 1.945.492,86 lira hesap edildiği görülmüş ve aradaki kâr miktarının tashih edilmesi temenni edilmişti. Henüz ıslâhı cihetine gidilmediği anlaşılan bu tashih muamelesi üzerine bir defa daha nazarı dikkati celbetmekte fayda mülâhaza edilmektedir.

3. Diğer alacaklı hesaplar namı altında yer almakta olan 10.261.715,58 liranın ait olduğu teşekkül ve müesseseler itibariyle dağılışı aşağıdaki gibidir :

	Lira
Zirai Kombinalar Kurumunun depozitolarından, vergilerden, faturası gelmeyen mallardan ve mahallerine maledilecek hesaplarla sair emanet paralardan mütevellit borçları	5.968.145,56
Petrol Ofisinin depozitolarından, vergilerden ve icra tevkifatından ve diğer alacaklardan dolayı borçları	2.466.625,52
Ticaret Ofisinin depozitolarından, vergilerden borçları ile sair borçları	926.456,26
Ziraat Bankası pamuk hesabının muhtelif borçları Tarıf Devlet yağlarının almış olduğu depozitolarla sair borçları	209.500,36
Tarım Satış Kooperatifleri Birliğince, Millî Korunma hesabına 1944/1945 yıllarında müdahale suretiyle mubayaa olunan üzüm ve incir satışlarından tahassul eden zarardan mütevellit Millî Korunmanın birliğe olan borcu	91.088,53
Zeytinburnu Çimento Fabrikasıncı ayrılmış olan memurun ikramiyesi ile maaş ve sair karşılıkları	28.300,—
Toprak Mahsulleri Ofisince yapılan kuru fasulye, kuş yemi ve bakla mubayaasından tahassül eden zarardan mütevellit olup Toprak Ofisinin Millî Korunmadan alacağı	2.349,93
Ekonomi Bakanlığının teşkilât ve idare masrafları faslından zuhulen Millî Korunma hesabına yatırmış olduğu paralardan mütevellit alacağı	1.217,11
	<hr/>
	10.261.715,58

Geçen seneki raporumuzda da alacaklı hesaplar vesilesiyle arz edilmiş olduğu veçhile, Toprak Mahsulleri Ofisi, kuru fasulye, kuşyemi ve bakla mubayaatından mütahassıl zararlardan 2.349,93 lira Millî Korunmadan alacaklı görünmekte ise de; heyetimizce evvelce yapılmış olan incelemelerde, Ofisin Millî Korunmaya borçlu bulunduğu neticesine varılmıştır. Zira, bu hesabın mebdeni teşkil eden Ofisin 1943 yılı hesapları 14. IV. 1948 tarih ve 5193 sayılı Kanunla reddedilmiş bulunmaktadır.

Tetkikatımızın yapıldığı (Ekim 1949) tarihinde, reddedilen bu hesapların Ofisçe yeniden tanzim edilerek Millî Korunma Muhasebe Bürosuna hâlâ gönderilmediği anlaşıldığından senelerden beri sürüncemede kalan bu mevzuun bir an evvel neticelendirilmesi zaruretine, tekrar ehemmiyetle işaret etmek isteriz.

Diğer taraftan, bundan evvelki yıllara ait raporlarımızda da belirtildiği veçhile alacaklı hesaplarla ilgisi bulunmayan mutavassıt hesaplarla karşılıklar hesabına alınması icabeden bâzı paralara, bu hesapta yer verilmesinin doğru olmayacağını bir defa daha belirtmek isteriz.

XI - Mutavassıt hesaplar : 25.490,66 lira.

Bu hesapta yer alan 25.490,66 liranın 16.402,37 lirası Zirai Kombinalar Kurumuna ait faiz bakiyesi olduğu ve geriye kalan 9.088,29 lirası da halen tasfiye edilmemiş sudkostik hesabının geçmiş seneler zararı bulunduğu anlaşılmıştır.

XII - Karşılıklar : 29.244.250,73 lira.

Bilânçoda karşılıklar namı altında yer almakta olan 29.244.250,73 liranın müfredatı aşağıdaki gibidir :

	Lira
1. Fazla kârlar fonları	17.742.264,26
2. Kok kârı	38.404,41
3. Pamuk kârı	6.631.197,62
4. Teşkilât masrafları karşılığı	322.171,63
5. Diğer karşılıklar	4.510.212,80
	<hr/>
	29.244.250,73

1. Fazla kârlar fonlarını gösteren bu paralar Millî Korunma Kanununun 27 nci maddesi gereğince, Hükümetçe akdolanın mukaveleler veya ittihaz edilen tedbirler dolayısıyla bir malın dahilî satış fiyatı ile haricî satış fiyatı arasında tahassül eden fazla kârların bu hesaba kaydedilmesinden ileri gelmektedir.

	Lira
Fazla kârlar fonları hesabında 1945 yılı sonuna kadar teraküm eden paralar olup 1946 yılına devren gelenler	14.870.018,35
1946 yılında bu hesaba yeniden girenler	17.607.193,91
	<hr/>
	Yekûn 32.476.212,26
1946 yılı içinde bu hesaptan ödenenler	270,67
	<hr/>
	32.476.941,59
1946 yılı bidayetine kadar bu hesaptan ödenen ve çıkan meblâğ yekûnu	14.734.677,33
	<hr/>
Fazla kârlar fon hesabının 1946 yılı matlup bakiyesi olup 1947 yılına devreden miktar	17.742.264,26

Yukarda kaydedildiği üzere, fazla kârlar fonları hesabının 1946 yılı tahsilât miktarını teşkil eden 17.607.193,91 liranın, 17.532.560,74 lirası ithalât eşyasından alınan primlerden, 56.122,73 lirası canlı hayvan ihracından ve 18.510,44 lirası da 1946 yılı faizlerinden ileri gelmektedir. 270,67 lira çıkış da, fazla kârlar fonları hesabına İzmir, İncir ve Üzümlü Tarım Satış Kooperatifleri Birliğince zühulen kaydedilmiş olan faizin bu defa tashih edilmesinden ileri geldiği anlaşılmıştır.

2. Karşılıklar hesabında kok kârı olarak gösterilen 38.404,41 lira, geçmiş yıllara ait raporlarımızda da belirtildiği veçhile, 5 sayılı Koordinasyon kararıyla kömür stoku yapmak üzere, Millî Korunma sermayesinden Etibank emrine verilen mütedavil sermayenin işletilmesinden realize edilen kârdan ibaret bulunmaktadır. Senelerdenberi sürüncemede kalan bu paranın katî tasfiyesi yapılarak bu hesabın kapatılması lüzumuna işaret etmek isteriz.

3. Karşılıklar hesabında kayıtlı bulunan 6.631.197,63 lira da Millî Korunma Sermayesinden pamuk müdahale mubayaatı için T. C. Ziraat Bankası emrine tahsis olunan mütedavil sermaye ile alınan pamukların satışından elde edilen pamuk kârını göstermektedir. Pamuk hesabının tasfiyesine tâlikan netice Millî Korunma umumi kâr ve zarar hesabına intikal ettirilecektir.

4. Teşkilât ve idare masrafları karşılığı namı altında yer almakta olan 322.171,63 lira, sermaye tahsis mahallerince sarfolunup 1946 yılı nihayetine kadar, henüz evrakı müsbitesi Millî Korunma Muhasebe Bürosuna gönderilmemiş bulunan paralar için tefrik olunan karşılıklardan ibaret bulunmaktadır.

5. Diğer karşılıkların yekûnunu göstermekte olan, 4.510.212,80 lira da, Millî Korunmaya ait muhtelif müessese ve teşekküllerin 1946 yılı sonuna kadar karşılık olarak ayırmış oldukları mebalîği teşkil etmektedir.

Bu paraların ait oldukları tahsis mahalleri itibariyle dağıtılışı aşağıdaki gibidir:

	Lira	Kr.
Petrol Ofisi	2.662.681,48	
Zirai Kombinalar Kurumu	992.659,12	
Tariş Devlet yağları	675.271,68	
Zeytinburnu Çimento Fabrikası	179.600,52	
	<u>4.510.212,80</u>	

XII - Kâr: 40.405.149,88 lira.

Millî Korunma umumi sermayesinden namlarına mütedavil sermaye tahsis olunan müessese ve teşekkülleri kuruluşlarından 1945 yılı nihayetine kadar realize ettikleri kârlara ilâveten 1946 yılı içinde elde edilen 8.210.571,04 lira-kârla birlikte 41.652.171,15 lira kâr elde edilmiştir.

Bu müessese ve teşekküllerin 1940 ve 1941 yıllarına ait 826.115,84 liralık zararlarına ilâveten Zirai Donatım Kurumunun, 1943 yılı kârı olup 4604 sayılı Kanun gereğince, sözü geçen Kuruma iade olunan 98.733,80 lira ile 5034 sayılı Kanun gereğince de teşkilât ve idare masrafları karşılığı olarak tefrik olunan 322.171,63 lira ki ceman 1.247.021,27 liranın yukarıda sözü geçen, kârdan tenzilinden sonra Millî Korunma camiasının 1946 yılı sonu sâfi kâr miktarının 40.405.149,88 liraya tenezzül ettiği anlaşılmıştır. 8.210.571,04 liralık 1946 yılı kârının meydana gelmesi hakkında gereken izahat, kâr ve zarar hesabının incelenmesi vesilesiyle, verilecektir.

IV - Kâr ve zarar hesabının incelenmesi

31 . XII . 1946 tarihi itibariyle hazırlanmış olan 1946 yılı Millî Korunma umumi kâr ve zarar hesabı aşağıda gösterilmiş bulunmaktadır:

Zimmet	TL.	Matlup	TL.
Ticari işletmeler masrafları	5.053.720,62	Ticari işletmeler gelirleri	8.514.316,61
Sinai » »	151.589,—	Sinai » »	122.754,71
Zirai » »	2.917.531,—	Zirai » »	10.560.056,82
Teşkilât ve idare »	2.863.967,—	Müteferrik gelirler	250,52
	<u>10.986.807,62</u>		<u>19.197.378,66</u>
Kâr	8.210.571,04		
	<u>19.197.378,66</u>		

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden anlaşılacağı ve hile, Millî Korunma camiasının, 1946 yılı faaliyeti neticesinde 19.197.378,66 liralık bir gelir sağladığı ve buna mukabil umumi masraf yekûnunun 10.986.807,62 liradan ibaret bulunduğu görülmekte ve bu iki yekûn arasındaki 8.210.571,04 liralık farkın da 1946 yılı kârını teşkil ettiği müşahade edilmektedir.

Kâr ve zarar hesabında yer almakta olan gelir ve giderlere dair gereken izahat, bu hesabın zimmet ve matlubunda yer alan paraların tahlili vesilesiyle temas edilecektir.

A - Zimmet:

a) Ticari işletmeler masraf ve zararları: 5.053.720,62 lira.

Millî Korunma Kanununun 6 ncı maddesine müsteniden, kurulmuş olan müesseselerle Millî Ko-

runma umumi sermayesinden namlarına mütedavil sermaye tahsis edilmiş bulunan muhtelif teşekküllerin 1946 yılı faaliyetleri neticesinde yapmış oldukları masrafların ve hâsıl olan zararların yekûnu 5.053.720,62 liraya baliğ olmaktadır.

Bu masraf ve zararların tahsis mahallerine göre müfredatı aşağıda dercedilmiş bulunmaktadır :

	Lira
Tariş Devlet yağları	2.491.724,81
Ticaret Ofisi	1.184.708,—
Petrol Ofisi	1.124.641,36
Türk Tütün Limitet Şirketi	178.146,82
Zerbank Pamuk	65.144,98
Dağıtma Ofisi	7.076,04
Tariş üzüm hesabı	2.278,61
	<hr/>
	5.053.720,62

Ticari işletmelerin, 1946 yılı masraf ve zararlarının 5.053.720,62 lira üzerinden kâr ve zarar hesabına intikal ettirildiği görülmekte ise de, Ziraat Bankası Pamuk hesabının 1946 kâr ve zarar hesabından mutavassıt hesaplara naklinde kâr ve zararın matlubundaki sair çıkışlara kaydedilmesi icap ederken zimmetindeki teşkilât ve idare masraflarına matlub kaydedilmiştir.

Bu tarz kayıt kâr ve zarar hesabının Millî Korunma camiasının bilûmum faaliyetini aksettirmek imkânını sağlamadığına işaret etmek isteriz.

Yekûnu 5.053.720,62 liraya baliğ olan 1946 yılı Tırrari işletmelerin masraf ve zararlarının masraf hâmillerine göre sureti tevezzüü şöyledir :

	Lira
Maaş ve ücretler	1.318.032,16
İkramiyeler	113.223,52
Harcirahlar	83.836,46
Kiralar	17.290,04
Isıtma, aydınlatma ve su	24.776,70
Posta, Telgraf ve Telefon	89.990,15
Basılı kâğıtlar ve kırtasiye	50.467,17
Vergi ve resimler	32.821,83
Sigorta masrafları	70.494,05
Sajr müteferrik masraflar	168.590,29
Satış ve diğer zararlar	1.135.416,50
Karşılıklar	126.747,88
Verilen faizler	891.192,23
Amortismanlar	270.909,44
Depo ve satış masrafları	659.932,20
	<hr/>
	5.053.720,62

Satış zararları ile diğer zararları teşkil eden 1.135.416,50 liranın sureti tertibi hakkında gerekli izahata, işletme faaliyetleri vesilesiyle temas edilmiş olduğu cihetle burada bu konuya tekrar avdet edilmemiştir.

Sınai İşletmeler masrafları : 151.589,— lira.

Bu hesapta görülmekte olan paralar, Yalvaç Deri Fabrikasının 1946 yılı zarfındaki muhtelif işletme masraflarından tereküp etmektedir.

Bu meblâğın masraf nevelerine göre müfredatı aşağıda yer almış bulunmaktadır.

	Lira
Sigorta masrafları	2.490,53
Vergi ve resimler	87.600,33
Geçen sene zararları	42.394,20
Verilen faizler	7.325,—
Satış zararları	4.875,26
Diğer zararlar	6.903,68
	<hr/>
	151.589,—

Yukarda sözü geçen masraflar hakkında gereken izahat, raporumuzun işletme faaliyetleri bahsinin Yalvaç Deri Fabrikasına ait kısmında temas edilmiştir.

C) Zirai İşletmeler zarar ve masrafları : 2.917.531,— lira.

Muhtelif Koordinasyon kararlarıyla Tarım Bakanlığı nam ve hesabına Zirai Kombinalar Kurumu emrine verilmiş olan sermayelerin işletilmesinden mütevellit masraflarla bu işler neticesinde tahassül eden zararların nevelerine göre dağılışı aşağıdaki gibidir :

	Lira
İdare masrafları	1.683.180,49
Amortismanlar	111.291,99
Faizler	187.367,41
Depo ve satış masrafları	36.895,03
Geçen sene zararları	28.302,08
Satış zararı ve diğer zararlar	243.510,89
Ekim, hasat ve yazlık masrafları	544.200,92
Hayvancılık işletmesi zararları	82.782,19
	<hr/>
	2.917.531,00

Satış zararları ile diğer zararlar tutarı olan 243.510,89 liranın mühim bir kısmını, kuvvet santralinin işletilmesinden hâsıl olan menfi fiyat farkı ile 1946 yılı zarfında Zirai Kombinalar Kurumuna ait bâzı çiftliklerde istihsal olunan çeşitli hububat maliyetlerinin satış fiyatından yüksek olması neticesinde meydana gelen satış zararları teşkil etmektedir.

d) Teşkilât ve idare masrafları : 2.863.967,00 lira.

Bu hesapta yer almakta olan 2.863.967,00 liranın masraf nevelerine göre sureti tevezzüü aşağıdaki gibidir :

	Lira
Maaş ve ücretler	1.640.213,88
Harcırahlar	59.957,28
Kiralar	26.176,99
Isıtma ve aydınlatma	16.834,03
Posta, telgraf ve telefon	28.347,60
Basılı kâğıtlar, kırtasiye	86.414,16
Amortismanlar	47.161,35
Faizler	330.754,38
Müteferrik masraflar	543.996,25
Ekspertiz ve ehli-vukuf ücretleri	12.866,30
İkramiyeler	8.719,39
	<hr/>
	2.801.441,61
Sabit sermayeye ait amortismanlar	62.525,39
	<hr/>
	2.863.967,00

Teşkilât ve idare masraflarının 1946 yılı sonu bakiyesini göstermekte olan 2.863.967,— liranın 2.801.441,61 lirası, Millî Korunma umumi sermayesinden namlarına teşkilât ve idare masrafları karşılığı olarak tahsis edilmiş bulunan paraların, tahsis mahallerince 31.XII.1946 tarihine kadar Millî Korunma Muhasebe Bürosuna gönderilmiş olan evrakı müsbite tutarını göstermektedir.

Arta kalan 62.525,39 lirası da, namlarına sabit sermaye tahsis edilmiş olan sarf mahallerinin 1946 yılı nihayetine kadar satınalmış oldukları demirbaş, mefruşat ve saire için tefrik edilen amortisman paylarından ibaret bulunmaktadır.

Yekûnu 2.801.441,61 liraya baliğ olan teşkilât ve idare masraflarının, sarf mahalleri itibariyle, müfredatı aşağıdaki gibidir :

	Lira	Kr.
Başbakanlık Koordinasyon Bürosu, Millî Korunma Muhasebe Bürosu	75.784,15	
Ticaret Bakanlığı, işe Müsteşarlığı, subaşı ve yardımcı teşkilât, belediyelere yardım, hububata el koyma ve saire	1.587.776,37	
Ekonomi Bakanlığı, Kâğıt ve Matbuayı Düzenleme Bürosu teşkilât ve kadro masrafları	24.650,67	
Adalet Bakanlığı, Millî Korunma mahkemeleri masrafları	754.564,26	
Maliye Bakanlığı, Ticari Krediler Tanzim Komitesi ve faizler	314.805,07	
Dışişleri Bakanlığı, Ticari ve Malî Anlaşmalar Müzakere Heyeti	42.954,56	
Ulaştırma Bakanlığı, kadro ve idare masrafları	757,53	
İçişleri Bakanlığı, belediyeler	59,00	
	<hr/>	
	2.801,441,61	

e) Kâr. 8.210.571,04 lira.

Bu para, 1946 yılı Millî Korunma umumi kâr ve zarar hesabının gelir ve gider yekûnları arasındaki farkı - gelir fazlasını - teşkil etmektedir.

B) Matlup

Ticari işletmeler gelirleri : 8.514.316,61 lira.

İştigal mevzuları itibariyle ticari birer işletme mahiyetinde bulunan mütedavil sermaye tahsis

mahallerinin, 1946 yılı faaliyetleri neticesinde elde edilen gelirlerini teşkil eden 8.514.316,61 liranın, ait olduğu müessese ve teşekküllere göre dağılışı aşağıda yer almış bulunmaktadır :

	Lira
Ticaret Ofisi	2.081.318,40
Petrol Ofisi	3.334.552,87
Türk Tütün Limitet Şirketi	539.296,94
Tariş,üzüm	2.278,61
Tariş Devlet yağları	2.491.724,81
Ziraat Bankası pamuk hesabı	65.144,98
	<hr/>
	8.514.316,61

Ticari işletmeler gelirlerini teşkil eden 8.514.316,61 liranın, 7.366.200 lirası, emtia ve mahsul satışlarından 277.520,39 lirası alınan faiz ve komisyonlardan ve 870.596,22 lirası da diğer gelirlerden elde edilmiştir.

Sınai işletmeler gelirleri : 122.754,71 lira.

Sınai işletme mahiyetinde olan Yalvaç Deri Fabrikasının 1946 yılı faaliyeti neticesinde elde edilen 122.754,71 liralık gelirinin 110.142,42 liralık kısmı emtia satışlarından ve 12.612,29 liralık kısmı da, diğer gelirlerinden tereküp etmektedir.

Zirai işletmeler gelirleri : 10.560.056,82 lira.

Zirai Kombinalar Kurumunun 1946 gayesi itibariyle, muhtelif gelirlerini göstermekte olan 10.560.056,82 liranın gelir kaynaklarına göre müfredatı aşağıdaki gibidir :

	Lira
Emtia ve mahsul satış gelirlerinden	9.589.675,91
Ziraat makina ve alât satış kârlarından	65.339,72
Hazırlık, ekim ve hasat nev'i zirai işler hasılatından	79.405,58
Geçmiş senelere ait olup bu yıl hesaplarına alınan irat hayvanları gelirleri ile terkin edilen demirbaş amortismanları ve geçen yıl'ar masraflarından istirdat olunan paralardan	183.807,54
Müspet fiyat farkları ile ambar fazlaları ve müteferrik gelirlerden	641.828,07
	<hr/>
	10.560.056,82

Müteferrik gelirler : 250,52 lira.

Bu meblâğ geçmiş yıllar zarfında teşkilât ve idare masrafları faslından ödenmiş olup 1946 yılında nakden iade edilen paralardan tereküp etmektedir.

Netice ve teklifler

1946 faaliyet yılına ait Millî Korunma Bilânçosuna dair takdim edilen raporumuzun muhtelif fasıllarında yer alan müşahede, temenni ve tekliflerimizden esaslılarını aşağıda hülâsa etmekteyiz.

1. Ticaret Ofisi :

a) Muhtelif Koordinasyon kararlarıyla Ofiseverilen kadrolarda münhaller bulunduğu halde uzun süren işler için yevmiye ile memur almaktan imkân nispetinde vazgeçilmesini;

b) Bir kısım Ofis depolarında sene sonu envanter sayımları yapılmadığı, zabıtlara depo kayıtlarında yer alan miktarın geçirildiği görülmüştür. Bilânçonun sıhhati bakımından sene sonu sayımlarının yapılması ve zuhur edecek farkların muhasebe kayıtlarına intikal ettirilmesini;

c) Füzuli olarak Hazineye ödenmiş olan taahhüt vergilerinin istirdadı hususunda Ofisin ancak 1949 yılında teşebbüse geçtiği görülmüştür.

Senelerdenberi sürüncemede kalmış olan bu konunun bir an evvel intaç edilmesini;

d) Ofisin Bankalar nezdindeki cari hesaplarında mevcut parası bulunduğu halde, bankalardan borç para almak suretiyle Ofise faiz külfetinin yükletilmemesini;

Temenniye değer buluruz.

2. Petrol Ofisi :

a) Ofis memurlarına ait sicil dosyalarının incelenmesinde, sicil ile ilgisi bulunmayan bâzı vesaikin bu dosyalar meyanında yer aldığı ve lüzumlu evrakın da gayrimuntazam bir şekilde bulunduğu görülmüştür.

Bunların usulü dairesinde tanzimi zaruretine;

b) Hesap vaziyetlerinin bilûmum Ofis faaliyetini göstermesi gerekli bulunduğundan şubeler hesaplarının merkez hesaplarına yalnız bakiyeler üzerinden intikal ettirilmeyip bu hesapların yıl içinde gördükleri harekâtı aksettirecek şekilde yani zimmetli matluplu olarak merkez hesaplarına alınması suretiyle vaziyet çıkarılması icabettiğine;

c) Ofisin hesap plânına göre, mubayaa ve satış hesaplarına ait tashihlerin başka hesaplara intikal ettirildiği görülmüştür.

Bu durum binnetice, Ofis hesaplarının hakiki mubayaa ve satış miktarlarını göstermesine imkân vermediğinden bu tashihlerin badema ait oldukları bu hesaplardan doluşturılmak suretiyle kayıtların yürütülmesine;

d) Stok hesabında görülen acenteler nezdindeki akar yakıtın sene sonu sayım zabıtlarıyla muhasebe kayıtları arasında bâzı farklara tesadüf edilmiştir. Bu farkların yolda olup henüz acentelerce teslim edilememiş bulunan akar yakıtlar mevcutlarından ileri geldiği anlaşılmıştır. Stok hesabının sihhatini ihlâl eden bu gibi farkların bilânço mütemmim devresi zarfında izalesi cihetine gidilmesine ve bunların stoklar hesabında açılacak (yoldaki mallar) ismi altındaki bir tâli hesapta gösterilmesi lüzumuna;

e) 53 aded sarnıçlı vagon için 1946 yılı sonunda amortisman tefrik edilmediği görülmüştür.

Yıl sonlarında mevcut bilûmum sabit kıymet bedelleri üzerinden amortisman paylarının tefrik edilmesine, işaret etmeyi faydalı buluruz.

3. Tarıf Devlet yağları :

a) Sene sonunda yalnız merkez depoları sayımlarının yapılmasıyla iktifa edilip diğer yardımcı depolar sayımlarının yapılmadığı ve mevcutların muhasebe kayıtlarına göre tesbit edilmiş olduğu, bir kısım malzemeye ait envanter sayımlarının mütaakıp yıl içinde yapılmak suretiyle sadece bir formalitenin yerine getirilmiş olduğu görülmüştür.

Bu itibarla sayımların bilânço tarihi itibarıyla yapılarak hakiki sayım zabıtlarının tanzimi hususuna,

b) Muavin defterler üzerinde görülen silintiler ve bir kısım yekûnların kurşun kalemle yapılması ve ambar kayıtlarıyla muhasebe kayıtlarının sene içerisinde muvazi olarak yürütülmemesi ve sene sonunda mutabakat temini maksadıyla birçok mahsup ve imha muamelelerinin yapılmış olması itibarıyla hesap işlerine gereken ehemmiyetin verilmediğine,

c) Nebati yağ servisine ait personel ve saire gibi bilûmum masrafların Millî Korunma fonundan ödenmiş olduğuna, Birliğe ait depo, kab ve saire kiralariyle kamyon nakliye ücretlerinin de keza aynı fondan verilmiş olduğuna göre Birliğe kilo başına verilmiş olan üç kuruş komisyon nispetinin fazlalığına,

d) Birlikçe Devlet Yağları Servisi namına mubayaa olunan malzeme için, depo ve idare masrafları karşılığı olarak mubayaa bedeline % 5 nispetinde ayrıca bir zam yapıldığı görülmüştür.

Bu zammın da, aynı sebeplerden dolayı füzuli olduğuna,

e) 1946 yılı bilânço senesi zarfında Birliğe ödenmiş olan 375 bin küsur liralık komisyon meyanında füzulen tediye edildiği anlaşılan 5.904,22 liranın Millî Korunma fonu hesabına iadesine.

f) 1946 yılında ciheti askeriyeve satılan varillerin mubayaa bedelleriyle satış tutarları arasın-

daki farkı teşkil etmekte olan 19.052,60 liralık satış zararının aynen amortismanlar hesabına kaydedildiği görülmüştür. Halbuki bu satışlardan mütevellit zarardan bir kısmının, amortismanlar hesabında kayıtlı olup satılan bu varillere isabet eden birikmiş amortismanlar düşüldükten sonra geri kalanının netice hesabına intikal ettirilmesine.

işaret etmek isteriz.

4. Türk Tütün Limitet Şirketi :

a) 1946 yılında Şirketçe ödenmiş olan P. T. T. masraflarından 2.200 liralık bir hissenin Millî Korunma hesaplarına tahmil edildiği görülmüştür. Şirkete benzeri masrafları karşılamak için esasen bir komisyon verilmekte olduğundan Millî Korunma sermayesinden ödenmiş olan bu gibi masrafların iadesi 1944 yılına ait Millî Korunma umumi bilançosunun tasdikına mütedair 5356 sayılı Kanunun esbabı mucibe lâyihasında işaret edilmiştir. Binaenaleyh aynı mahiyeti haiz 2.200 liranın da Şirket tarafından Millî Korunma hesaplarına iadesi,

b) Şirketin Mısır Bürosu vasıtasıyla sattırılmış olduğu tütünler için bu büroya verilen 4.478,09 liranın da yukarıda bahsi geçen kanunun mucip sebepler lâyihasında zikredilen esasa müsteniden Millî Korunma hesaplarına iadesi,

c) Şirketin Millî Korunma kredisi için Ziraat Bankasına ödemiş olduğu faizden kendi işleri için kullandığı paralara tekabül eden kısmının müdahale tütünleri hesabına nakli icabetmektedir.

5. Zirai Kombinalar Kurumu :

a) Tamir atelyesi hesap işlerinin iyi organize edilmemesi dolayısıyla mühim bir yekûna baliğ olan depo ve sevk masraflarıyla yapılan bir kısım tamirat ve imalât masraflarının ait oldukları çiftlik işletmeleri hesaplarına intikal ettirilmediği ve bu yüzden 1946 yılı atelye hesaplarının bir buçuk milyon liraya yakın bir zarar irae etmekte olduğu görülmüştür. Bu durumun ıslahı cihetine gidilmesini,

b) Umumi istihsal miktarının, bütün istihsalin satışı yapıldıktan sonra satış miktarından tesbit edildiği anlaşılmaktadır.

İstihsal miktarının vaktinde tesbiti için nakil ve ambarlama sıralarında tartı ve ölçü imkânlarının temin edilmesinin lüzumlu olduğunu,

c) Kurum bünyesine dâhil 14 işletmeden Özden, Gökhöyük, Başkuyu işletmelerinde sene sonu sayımları yapılmamış ve bilançolarında yer alan mevcudatın muhasebe kayıtlarından çıkarılmış olduğu anlaşılmıştır.

Ayniyatın yıl sonlarında sayılarak, tartılarak ve ölçülerek miktarlarının tesbit edilmesini;

d) Kurum teşkilâtında muhasebe kayıtlarının geçmiş seneere nazaran daha muntazam yürütüldüğü memnuniyetle görülmekte ise de, yine Kurumca bu işe daha fazla itina gösterilmesini;

e) Hammadde ve malzeme ambarı hesabında kayıtlı bulunan 683.010,86 liralık demirbaşların, sabit kıymetler hesapları meyanında gösterilmesi bilançonun vüzuhu bakımından gerekli olduğunu;

f) Gelemen ve Gökhöyük çiftliklerinde dönüm verimine göre kilo maliyetinin yüksek olmasının ehemmiyetle üzerinde durulacak bir konu olduğunu;

g) Keykubat İşletmesinde, senelerden beri zirai ve fennî usullere rağmen randımının yükseltilmesine ve hububat kalitesinin ıslahına imkân bulunmadığı ve bu işletmenin bulunduğu bölgede ziraat erbabına da faydalı olmadığı anlaşıldığından bu çiftliğin işletilmesine devam edilmesinin zararlı olacağını;

Burada belirtmeyi faydalı görmekteyiz.

III - Millî Korunma Umumi bilânçosunun tetkik ve tahlili

a) Yerli Ürünler Şirketi zimmetinde görülen 10.431.907,45 lira mütaaddit Koordinasyon Kararıyla tahsis edilen mütedavil sermaye bakiyesini göstermektedir.

Geçen seneki raporumuzda da arzettiğimiz veçhile bu şirketin de diğer mütedavil sermaye tahsis mahalleri gibi 305 sayılı karar gereğince Millî Korunma Muhasebe Bürosuna bilânço göndermesinin zaruri olduğuna;

b) 1946 yılına ait incelemelerimizde, bâzı tahsis mahalleri tarafından gönderilen mahsup evrakının bir kısmının tahsis miktarından fazla çıktığı ve bunun da aynı Bakanlığa bağlı birkaç teşkilâta ait sarf evrakı ile tahsis kararlarının birbirine karıştırılmasından ileri geldiği anlaşılmıştır. Millî Korunma Muhasebe Bürosu bu karışıklığın içinden çıkamadığından aynı Bakanlığa ait bütün teşkilâtın yolladığı mahsup evrakı muhteviyatının tutarını toptan Bakanlığa ait teşekküllerin zimmet bakiyesinden düşerek umumi bir zimmet bakiyesi elde etmiştir. Bu şekil mahsup sarfiyatın Millî Korunma Kanununca yapılan tahsisten hangisine ait olduğunu ve tahsisat miktarından ne kadar borç bakiyesi kaldığını tâyine imkân vermemektedir.

1947 yılı bilânçosunda, her bakanlığın muhtelif teşkilâtına ait sarfiyatın o teşkilâta mütaallik tahsislerle mahsup edilmesi için icabeden tedbirin alınmasına;

c) Borçlu hesaplarda kayıtlı bulunan paraları Millî Korunma camiasının hakiki alacaklarını göstermesi icabederken bâzı mutavassıt hesaplardaki erkamın borçlu hesaplara karıştırıldığı müşahede edilmiştir. Bu itibarla Millî Korunma Muhasebe Bürosunda bu alacakların umumi bilânçoya intikalinde icabeden itinanın gösterilmesine;

d) Ziraat Bankası nezdindeki Millî Korunma Muhasebe Bürosuna yalnız sarf evrakı gönderip bilânço yollamayan sermaye tahsis mahallerinin satınalmış oldukları sabit kıymetlere ait yıl sonu sayım zabıtlarını usulüne tevfikân tanzim ederek Millî Korunma Muhasebe Bürosuna göndermelerine;

e) Toprak Mahsulleri Ofisinin, kuru fasulye, kuşyemi ve bakla mübayaatından mütehasıl zararlardan 2.349,93 lira Millî Korunmadan alacağı görünmekte ise de, Heyetimizce evvelce yapılmış olan incelemelerde, Ofisin Millî Korunmaya borçlu bulunduğu neticesine varılmıştır.

Bu mebalığın başlangıcına ait muameleler Ofisin, 1943 yılı hesaplarına dâhil olup mezkûr yıl hesapları da reddedilmiş bulunmakta olduğundan senelerdenberi sürüncemede kalan bu mevzuun bir an evvel neticelendirilmesi zaruretine;

f) Alacaklı hesaplarla bir ilgisi bulunmayan ve mutavassıt hesaplarla karşılıklar hesabına alınmaları icabeden bâzı paralara bu hesapta yer verilmesinin doğru olmadığına;

g) Ticari işletmelerin 1946 yılı masraf ve zararlarının 5.053.720,62 lira üzerinden kâr ve zarar hesabına intikal ettirildiği görülmekte ise de, Ziraat Bankası pamuk hesabının 1946 kâr ve zarar hesabından mutavassıt hesaplara naklinde, kâr ve zararın matlubundaki sair çıkışlara kaydedilmesi icabederken zimmetindeki teşkilât ve idare masraflarına matlup kaydedilmiştir.

Bu tarz kaydın, kâr ve zarar hesabının Millî Korunma camiasının bilûmum faaliyetini aksettirmek imkânını vermediğinden, yerinde olmadığına işaret etmek isteriz.

31 XII. 1946 tarihi itibarıyla tanzim edilmiş olan 1946 yılına ait Millî Korunma umumi bilânçosuyla kâr ve zarar hesabını saygı ile yüksek tasvibinize arz ederiz.

Başbakanlık
Umumi Murakabe Heyeti
Başkanı

T. C.

İçişleri Bakanlığı
İller İd. G. M.

2. Ş. M.

Sayı: 22464/5, 2446

17 . III . 1950

Özü: 1946 yılı Millî Ko-
runma bilançosu

Yüksek Başkanlığa

7 . I . 1950 gün ve Muamelât Um. Md. Kararlar Md. 32 - 40/6 - 89 sayılı buyurukları karşı-
lığıdır:

1946 yılı Millî Korunma Bilançosu kâr ve zarar hesapları hakkında Umumi Murakabe Heyeti tarafından hazırlanan raporun 30 ncü sayfasında yer alan İstanbul Mahrukât Ofisi, heyetince de açıklandığı veçhile hali tasfiyede bulunup bu raporda yer almadığı tesbit edilmiş bulunduğu göre bu hususa bakanlığımızca ilâve edilecek bir mütalâamız olmadığını saygıyla arz ederim.

İçişleri Bakanı Y.
İ. Aker

T. C.

Maliye Bakanlığı
Hazine Genel Müdürlüğü
İçborçlar

Sayı: 54657/2, 6459

15 . II . 1950

Özü : 1946 takvim yılı Millî
Korunma Bilançosuna ait
Umumi Murakabe Heyeti-
raporu hakkında.

Başbakanlık Yüksek Makamına

Muamelât Umum Müdürlüğü ifadesiyle alınan 7 . I . 1950 tarih ve 32 - 40/6 - 89 sayılı tezkere-
leri cevabıdır.

Tezkerelerine merbut 1946 takvim yılı Millî Korunma Bilançosu ile kâr ve zarar hesaplarına mütaallik Umumi Murakabe Heyetinin raporutetkik olundu.

Bakanlığımızı ilgilendiren sıhetlere mütaallik Umumi Murakabe Heyetinin raporu tetkik maddesinin ikinci fıkrasına müsteniden aşağıda arz olunmuştur.

Millî Korunma Kanununun yedinci tatbik senesi olan 1946 takvim yılında Koordinasyon Heyeti-
nin mütaaddit kararlarıyla, muhtelif Bakanlık ve müesseseler namına 3780 sayılı Kanunun muaddel
43 ncü maddesi gereğince tesis edilen sermayeden 74.210.354,64 liralık tahsis yapılmış ve bu mikta-
rın faizler hariç 61.103.569,87 lirası kullanılmıştır.

Kullanılan bu sermayenin 47.000.000 lirası Millî Korunma Kanununun 45 ncü maddesinin Ç fıkrası gereğince reeskont yolu ile 14.103.569,87 lirası ise aynı maddenin C fıkrası gereğince Ziraat Bankası'nın kendi menabîinden karşılanmıştır.

Umumi Murakabe Heyeti raporunda bahsedilen diğer işlerden Bakanlığımızı ilgilendiren bir mevzu bulunmadığını saygılarımla arz ederim.

Maliye Bakanı Y.

T. C.

Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı

Teşkilâtlandırma Gn. Md.

Ş. II

Sayı: Genel: 1264 Özel: 6

Ankara, 11 Mart 1945

Özeti: 1946 yılı Millî Korunma bilânçosu hakkında.

Başbakanlık Yüksek Makamına

Muamelât Umumi Müdürlüğü ifadeli 7 . I . 1950 tarih ve 32/40 sayılı buyrukları cevabıdır: 1946 Takvim yılı Millî Korunma bilânçosu, kâr ve zarar hesaplarının Umumi Murakabe Heyeti tarafından tetkiki neticesinde hazırlanan raporda tenkit konusu edilen ve Bakanlığımızı ilgilendiren hususlara mütedaîr cevaplar ekli olarak Yüksek ıttılama saygıyla sunulmuştur.

Ekonomi ve Ticaret Bakanı
Vedad Dicleli

1946 yılı Millî Korunma Bilânçosu hakkında Umumi Murakabe Heyetinin raporuna karşı Ekonomi ve Ticaret Bakanlığının mütalâası

1946 yılında Millî Korunma fonundan yapılan sarfiyat hakkında Yüksek Başbakanlık Umumi Murakabe Heyetince düzenlenen raporun Başkanlığımızı ilgilendiren kısımlarına verilen cevaplar aşağıda arz olunmuştur.

Ticaret Ofisi :

Umumi Murakabe Heyeti raporunda, Ofisin 1946 yılında Koordinasyon Heyeti kararı ile tesbit edilen nazari kadrosunda % 13 nisbetinde münhal bulunduğu halde, kadroda derpiş edilmeyen ayrıca 75 yevmiyeli memur kullanıldığı belirtilmekte ve bu durum tenkid olunmaktadır.

Umumi Murakabe Heyetinin, Ofisin 1945 yılı muamelâtı hakkındaki raporunda da temas edilen bu noktaya geçen yıl verilen Bakanlık mütalâasında da tebarüz ettirildiği gibi, Ofis kadro arı yapılması derpiş edilen işlere göre tanzim edilmiş bulunmaktadır. Halbuki yıl içinde Ticaret Ofisine, kuruluş maksadına uygun olmakla beraber bâzı munzam ve geçici vazifeler verilmektedir. Evvelden kestirilemeyen bu işler için Ofisin esas kadrosuna ilâveler yapmak mümkün görülmemekte ve geçici mahiyetleri göz önünde bulundurularak, bu çeşit yeni işler verildikçe esas kadronun da değiştirilmesi mahzurlu sayılmaktadır. Raporda belirtildiği gibi, Ofisin 1946 yılı başında 75 aded olan yevmiyeli memur ededinin sene sonunda 35 e indirmiş olmasından da anlaşılacağı üzere, yevmiyeli memur istihdamı keyfiyeti iş durumuna göre ayarlanmakta, iş olunca alınmakta, iş azalınca veya hitam bulunca alâkaları kesilmektedir. Yevmiyelilerin alâkalarının kolayca kesilmesine mukabil, kadroya tâyin edildiği takdirde alâka kesilmesi birçok kanuni icapların tekemmül ettirilmemesini ve hattâ tazminat dahi verilmesini icabettirdiğinden, yevmiyeli kullanmak suretiyle tasarruf sağlanmış bulunmaktadır.

Bu mucip sebepler altında adı geçen müessesenin munzam ve geçici mahiyetteki işlerinin yürütülebilmesi için geçici olarak yevmiyeli müstahdem çalıştırması muvafık görülmektedir.

2. Umumi Murakabe Heyeti raporunda, bir kısım Ofis depolarında sene sonu envanter sayımları yapılmadığı ve zabıtlara depo kayıtlarında yer alan miktarların geçirildiği belirtilerek, bu durum, bilânçonun sıhhati bakımından, tenkid olunmaktadır.

Umumi Murakabe Heyetinin bu husustaki tenkidi yerinde görülmüş ve sene sonu sayımlarının yapılması ve zuhur edecek farkların Muhasebe kayıtlarına intikal ettirilmesi hususu Ofise tebliğ edilmiştir.

3. Raporda, fuzuli olarak Hazineye ödenmiş olan taahhüt vergilerinin istirdadı hususunda teşebbüse geçildiği belirtilmekte ve bu işin bir an evvel intaç edilmesi temenni edilmektedir.

Murakaba Heyeti raporunda da tebarüz ettirildiği gibi, Ofise, fuzuli olarak ödenmiş olan taah-

hüt vergilerinin istirdadı için gerekli teşebbüslere geçilmiş olup halen takibatta bulunmaktadır.

4. Raporda, Ticaret Ofisinin bankalar nezdindeki cari hesaplarında mevcut parası bulunduğu halde, bankalardan borç almasıyla Ofis lehine faiz farkından istifade etmek imkânlarını araştırmamış olması tenkid edilmektedir.

Filhakika Ticaret Ofisinin 1946 yılı Bilânçosunda, bankalar hesabının aktifinde mevcut 9.806.887,35 liraya mukabil, pasif kısmında, 8.837.030,05 liralık alacak yekûnu bulunmaktadır. Ancak, pasifteki bu miktarın, 1.458.282,51 lirası, Bakanlığımız hesabına mubayaa edilen tiftikler için Ziraat Bankası nezdinde açılmış olan kredi hesabının kullanılan kısmından, 7.002.219,44 lirası da Ziraat Bankası tarafından İzmir Tarım Satış Kooperatifleri lehine açılmış bulunan kredi hesabının 1946 yılı sonuna kadar kullanılmış olan kısmı ile bu hesabın 331.468,31 lira tutarındaki faizinden tereküp etmektedir.

Mahiyetleri izah edilen bu kredi hesaplarının faizleri taallûk eylediği hesapların zimmetine geçirilmiş olduğundan, bu meblâğlar Ofisin netice hesaplarını ilgilendirmemektedirler.

5. Umumi Murakaba Heyeti raporunda, Ofis Bilânçosunda ayrıldığı görülen 12.219,58 lira ihtiyat akçasının, Millî Korunma mevzuatı bakımından tefrikına lüzum bulunmadığı bildirilmektedir.

Umumi Murakaba Heyetinin Ofisin 1945 yılı muamelâtına ait raporunda da temas edilen bu noktaya geçen yıl verilen Bakanlığımız mutalâasında da belirtildiği üzere, Ticaret Ofisi, Millî Korunma Kanununda alım ve satım neticesinde hâsıl olan müspet farkların ne gibi bir muameleye tâbi tutulacağı hakkında sarîh bir hüküm bulunmaması sebebiyle, bu hususta 3460 sayılı Kanun hükümlerine göre hareket etmiş ve bir ihtiyat akçası ayırmış bulunmaktadır. İhtiyat akçalarının her hangi beklenmeyen bir zararı karşılama bakımından oynayacağı faydalı rol gözönünde tutulursa, Ofisin bu suretle hareketinin uygun olduğu anlaşılır.

Petrol Ofisi:

1. Umumi Murakaba Heyeti raporunda, Ofis memurlarına ait sicil dosyalarında sicil ile ilgisi bulunmayan bâzı vesaikın bulunduğu belirtilmekte ve lüzumlu evrakın da gayrimuntazam bir şekilde bulunması tenkid edilmektedir.

Ofisin sicil dosyaları yeniden tasnif ve tertip edilmiş bulunmaktadır.

2. Umumi Murakaba Heyeti raporunda, Petrol Ofisi şube hesaplarının merkez hesaplarına yalnız bakıyeler üzerinden intikal ettirilmesi tenkidi mucip görülmüştür.

Ofis Murakabe Heyetinin bu tenkidini gözönünde tutarak 1948 yılı Bilânçosunda şube hesaplarını merkez hesaplarına zimmet ve matlup yekûnları üzerinden intikal ettirmiş bulunmaktadır.

3. Umumi Murakabe Heyetince, mubayaa ve tashih hesaplarına taallûk eden muamelelerin başka hesaplara intikal ettirilmesi, Ofis hesaplarının hakiki mubayaa ve satış miktarlarını göstermesine imkân vermediğinden, bedema mubayaa ve tashihlere ait muamelâtın bu hesaplardan dolandırılması tavsiye edilmektedir.

Petrol Ofisine badema bu yolda işlem yürütülecektir.

4. Raporda, stok hesabında görülen acentalar nezdindeki akar yakıtın sene sonu sayım zabitleriyle muhasebe kayıtları arasında bâzı farklara tesadüf edildiği bildirilmekte ve bu farkların mutavassıt bir hesapla izalesi cihetine gidilmesi zarureti belirtilmektedir.

Petrol Ofisi Genel Müdürlüğünün bu mevzuda verdiği cevapta, acentaların envanter cetvellerine 31 Aralık tarihinde yolda bulunan mallar da dâhil olduğundan ve bu yoldaki mallar muhasebe kayıtlarında stoklar hesabının «Yoldaki mallar» tâli hesabında görüldüğünden, acenta stok envanterleriyle muhasebe kayıtlarındaki stok mevcutlarını gösteren stok hesabı arasında yoldaki mallar kadar fark zuhur ettiği, haddi zatında «Yoldaki mallar» tâli hesabıyla acenta stokları bir arada mütalâa edildiği takdirde bu farkın görülmiyeceği belirtilmekte ve badema yoldaki malların acenta stok envanterlerine dâhil edilmeyeceği bildirilmektedir.

5. Raporda, Petrol Ofisinin bankalar nezdinde alacağı bulunduğu halde, Ziraat Bankasında borçlu hesap açtırarak buradan faizle borç almış olması tenkid edilmektedir.

Ofisin Ziraat Bankasındaki 477.123,84 lira borç bakıyesi veren hesabı yeni açılmış bir hesap değildir; K/103 sayılı Koordinasyon Heyeti kararıyla Ofise tanınan 2,5 milyon liralık sermaye

limitinin hesabıdır. Ve 17 . I . 1947 tarihinde tamamiyle kapatılmış bulunmaktadır. Ziraat Bankasının, mezkûr hesap Ofis lehine alacak bakiyesi verdiğinde faiz ödemiyeceği anlaşıldığından faiz almak için ayrıca bir alacaklı cari hesap açtırılmış ve müesseseye faizden mütevellit bir gelir temin edilmiştir.

Borçlu hesaptaki mebalîğ için 11.370,31 lira faiz ödenmesine mukabil alacaklı hesaba 98.368,03 lira faiz tahakkuk ettirilmiş olmakla Ofisin lehine hareket edilmiştir. Ofis acentalarının gönderdikleri akar yakıt bedelleri alacaklı hesaplarda toplanmakta ve borçlu hesapta bakiye mevcutsa bu hesaba nakledilmektedir.

6. Umûmi Murakabe Heyetince fon hesabının tanzimi ve tashihi hususunda ileri sürülen mütalâalar Petrol Ofisi Genel Mürürlüğü tarafından göz önünde tutularak 1947 senesi hesaplarında lüzumlu tashihler yapılmak suretiyle hakiki fon, masraf tasarrufu ve kâr hesapları belirlenmiştir.

7. 1946 yılı, sonunda amortismanlarının tefrik edilmemesi Umumi Murakabe Heyetince tenkidi muicp görülen 53 aded sarnıçlı vagonun 1947 yılı sonunda amortismanları yapılarak hesaba geçirilmiştir.

İzmir İncir ve Üzüm Tarım Satış Kooperatifleri Birliği :

Muamelât ve hesap işleri :

Sene sonlarında Devlet yağlarının bulunduğu depolardan yalnız merkez depoları sayımının yapılarak bu işlerle vazifeli bulunan yardımcı birliklerdeki yağ mevcutları sayımlarının yapılmadığı raporda tenkid edilmiştir.

Muhtelif raporlarda bulunan zeytinyağı mahsulünün vezni birçok muamelelere (boşaltma, dolurma ve tekrar boşaltma ameliyelerine) ihtiyaç göstermekte ve kâfi miktarda kab bulunamaması yapılacak masrafların çokluğu ve aktarma ameliyeleri esnasında vukubulacak fireler gibi bir takım sebepler muvacehesinde bunların yıl sonlarında vezni suretiyle envanterlerinin yapılması cihetine gidilmemiştir.

Netekim, yağ işlerinin tasfiyesi ânına kadar geçen 5 senelik bir devre zarfında 45.777 tonluk bir iş haemine mukabil ancak % 0,51 gibi cüzi bir nispette fire zuhur ettiği göz önünde bulundurulacak olursa, bilânço tarihindeki mevcut zeytinyağının sayımlarının yapılmamış olmasından masraf bakımından fayda sağlandığı anlaşılır.

Alınan Komüsyonlar :

Yağ işlerinden dolayı birliğe verilmiş olan komüsyon mevzuu üzerinde geçen senelerde yapılan tenkide karşılık olmak üzere verdiğimiz cevaplar Büyük Millet Meclisi Sayıştay Komisyonunca muhik görülerek kabul edilmiş olduğundan, bu yıl da tekrar edilen tenkide cevap olarak, geçen seneki mütalâamıza ilâve edilecek bir husus bulunmamaktadır.

Malzeme bedellerine yapılan zamlar :

Birlikçe Devlet Yağları Servisi için mubayaa edilen bilecümle malzeme için depo ve idare masrafları karşılığı olarak alış fiyatlarına yüzde bir miktar ilâve yapılması Bakanlığımızca tabii telâki edilmektedir.

Satılan varil zararları :

1946 yılında satılan bir miktar varilden zuhur eden zararın bir kısmının amortismanlar, diğer bir kısmının ise, netice hesabına kaydedilmesi gerekirken, bu zararın kâmilten amortisman hesabına alındığı hakkındaki tenkide gelince,

Yağ işleri için muhtelif tarihlerde satın alınan varillerden hangi partinin ne miktarda amortismanına tâbi tutulduğu ve satılanların alınan hangi parti varillerden olduğu bilinemediği cihetle, Birliğin varil zararlarının amortisman hesabından mahsup edilmesi cihetine gidilmemiştir. Ancak evvelece ayrılmış olan 19 bin küsur liralık amortisman da Devlet yağları hesabında kayıtlı bulunduğu göre bu tarzda muamele yürütülmüş bulunması neticeye müessir görülmemiştir.

Türk Tütün Limitet Şirketi :

a) Şirket 1946 yılında gerek kendi namına, gerekse Millî Korunma hesabına sağladığı iş hacmi itibarıyla masraflarını bir nispet tahtında tevzie tâbi tutmamıştır.

Bu itibarla, 1946 yılında müdahale tütünleri manipülasyon masrafları zümresinden olan 3.915,57 liralık muhabere masrafı arasında 2.200 liralık kısmının Şirkete aidiyeti hususu tesbit edilememiştir.

Keyfiyet Şirketten sorulmuştur. Alınacak cevaba göre işlem yapılacaktır.

b) Mısır'da satılan tütünler dolayısıyla Mısır Şubesine ödenen 4.478,09 liralık komisyon Millî Korunma hesaplarına iadesi gelince;

Bu şekilde alınan komisyonlar, Şirketin şubesi bulunmayan her hangi bir dış memlekette yapacağı tütün satışları için vereceği komisyon mahiyetinde telâkki edildiğinden bunların iadesi cihe-tine gidilmemiştir.

Esasen şirket Mısır'da tesis ettiği şubesine kendi tütünlerinin satışından da bizzat % 3 komisyon vermekte ve bu şube aldığı komisyonlarla masraflarını karşılamaya çalışmaktadır.

Mısır şubesinin teşekkül tarihi olan 1937 yılından 1948 yılının sonuna kadar 12 senelik uzunca bir faaliyet devresi neticesinde şube aldığı komisyonlarla dahi masraflarını kapayamıyarak 152.698,58 liralık zarara mâruz kalmış bulunmaktadır.

c) Satış hâsıllarının Ziraat Bankasındaki % 6 faizli borçlu cari hesaptaki borç bakiyesinin itfa-sına tahsis edilecek yerde, Şirket nezdinde mahfuz tutulduğu ve şirketin bundan istifade ederek bir kısım Millî Korunma paralarını kendi işlerinde kullandığı, bu itibarla Millî Korunma hesabına olan borç bakiyesinden mütevellit Bankanın tahakkuk ettirdiği faizlerden bir kısmının şirkete aidiyeti ge-rektiği hakkındaki mütalâaya gelince;

Evveldi senelerde de izah edildiği veçhile, yapılacak müdahalenin miktarı önceden kestirilemediği eihetle, her zaman derhal kullanılabilir ve miktarı piyasaca bilinmiyen bir paranın elde bulunma-sı lüzumlu addedilmiş ve buna mukabil, millî bir müessese olan Ziraat Bankasına verilen faiz bir kayıp mahiyetinde telâkki edilmemiştir.

Müdahale zaruretleri ortadan kalktıktan sonra likit vaziyette olan Millî Korunma paralarıyla satılacak tütün hâsıllarının Ziraat Bankasındaki Millî Korunma hesabına yatırılması için 1947 yılının Nisan ayında Şirkete gerekli talimat verilmiştir.

T. C.

Tarım Bakanlığı

Zirai Kombinalar Dairesi Reisliği

Şube : Hesap İş.

Sayı : Genel : 1034

Özel : 472

20 . I . 1950

Özü: Umumi Murakabe Heyetinin Millî Korunma 1946 raporunun cevabı hakkında

Başbakanlık Yüksek Makamına

7 . I . 1950 tarih, (Muamelât Umum Müdürlüğü - Kararlar Müdürlüğü) 32/40 - 6/89 sayılı emirleri karşılığıdır :

Umumi Murakabe Heyeti tarafından Millî Korunma 1946 bilânçosuna dair olarak düzenlenen raporun Zirai Kombinalara ait kısımları hakkındaki mütalâanın ilişikte sunulduğunu saygılarımla arz ederim.

Tarım Bakanı Y.

Millî Korunma 1946 yılı bilânçosu hakkında Umumi Murakabe Heyeti raporunun cevabı :
Raporun II. İşletme faaliyetleri bahsinde Zirai Kombinalara ait kısım 64 - 79 ncu sahifelerde yer almıştır.

1. Raporun 64 - 66 nci sahifelerinde A - Toplu bakış ve B - İdare ve teşkilât bahisleri cevabı mutazammın değildir.

2. Raporun 67 nci sahifesinden başlıyan (C - İşletmeler ve faaliyeti) bahsinin 68 nci sahifesinde ve (Netice ve teklifler) bahsinin 125. sahifesindeki 6 nci maddenin (a) fıkrasında; merkez atel yesi hesap işlerinin iyi organize edilmemesi dolayısıyla masrafların çiftlik işletmeleri masraflarına intikal ettirilmediği zikredilerek bu durumunslahı cihetine gidilmesi bildirilmiştir.

1947 senesinde merkez atelye ve depo âmirliği masrafları üzerinde esaslı surette durulmuş; depo masraflarının buradan işletmelere yapılan sevkiyatın yüzde onuna, atelye umumi idare masraflarının da yaptığı imal ve tamirler işçiliklerinin yüzde yüz ellisine tekabül ettiği tesbit olunarak 1. I. 1948 den itibaren atelye maliyet hesaplarının buna göre yürütülmesi sağlanmıştır. Böylece; Umumi Murakabe Heyetince tavsiye edilen islâh işi iki sene evvel yerine getirilmiş bulunmaktadır.

3. Raporun 69 ve 70 nci sahifelerinde işletme faaliyetlerinin izahına ait kısım da cevabı tazammun etmemektedir.

4. Raporun 71 nci sahifesinden başlıyan (D - İstihsal, maliyet ve randımanlar) bahsinin 72 nci sahifesinde ve (netice ve teklifler) bahsinin 126 nci sahifesindeki (f) fıkrasında; Gelemen ve Gökhüyük çiftliklerinin dönüm verimine göre kilo maliyetinin yüksek olmasının üzerinde durulacak bir konu olduğu tebarüz ettirilmiştir.

a) Gelemen Devlet Çiftliği fundalık ve bataklıklardan ibaret ormandan açma arazide faaliyette bulunmuştur: Muhitin fazla yağışlı ve toprak altı sularının da yakın oluşundan, ilk defa kültür altına alınmakta olan bu tarlaların devamlı bir şekilde ağaç filizi getirmesi ve otlanması sürüm ve bakım masraflarını dolayısıyla bir dekara düşen maliyeti yükseltmektedir. Bu masrafların seneden seneye azalmak suretiyle normal haddine düşeceği tabiidir.

b) Gökhüyük Devlet Çiftliğinin 1946 senesinde üzerinde faaliyette bulunduğu toprakların islâha muhtaç olması ve yer yer çorak arızaları göstermesi bakımından ilk senelerde mezkûr arazinin islâhı olağanüstü masrafları istilzam etmekte, buna inzımam eden o senenin yağış durumu da yabani ot getirimini çoğaltmak yoluyla masrafları kabartmış bulunmaktadır. Bunları önleyici tedbirler alınmakta ve maliyetin normale indirilmesine çalışılmaktadır.

5. Raporun yine (D - İstihsal, maliyet ve randımanlar) bahsinin 73 ncu sahifesinde ve (netice ve teklifler) bahsinin (g) fıkrasında; Keykubat Devlet Çiftliğinde zirai ve fennî usullere rağmen randımanın yükseltilmesine ve hububat kalitesinin islâhına imkân bulunmadığının ve bu işletmenin bulunduğu bölgede ziraat erbabına da faydalı olmadığına anlaşıldığı ve bu çiftliğin işletilmesine devam edilmesinin zararlı olacağı ifade edilmiştir.

Keykubat Devlet Çiftliğinin kuruluşunda Hazineye ait olması hasebiyle işletmeye tahsis edilen ve o vakte kadar hiç işlenmiyen arazinin, işletmenin açılmasından sonra bu arazi üzerinde hak iddia edenlerin müracaati ve kadaastro mahkemelerinde iddialarını ispat ve ilâma rapteylemeleri sonucunda işletme arazisinin mühim kısmı elden çıkmış, faaliyeti çok mahdut bir sahaya inhisar eden çiftliğin verimi de bu yüzden azalmıştır.

Yukarıdaki durumu mütaakıp bu işletmenin kadrolarında ve atelûmum işletme ve idare masraflarında 1946 yılından itibaren âzami tasarruf tedbirleri alınmış, bu cümleden olarak 1947 bidayetinden itibaren işletmenin bütün muhasebe, mubayaa, ambar ve sair bilcümle idare işlerinin kısaltılarak bir tek memura gördürülmesine kadar varılmıştır.

Muktazası yeni Füzyon Kanununun meriyete girdiği 1 . III . 1950 tarihinde teemmül edilmek üzere, ayrı tedbirler ittihazına da geçilmiştir.

6. Raporun 73 ncu sayfasından başlıyan (E - Stok ve satışlar) bahsinin 75 nci sayfa beşinci paragrafında ve (Netice ve teklifler) bahsinin 125 nci sayfa 6 nci maddenin (b) fıkrasında; çok mühim bir miktara bâliğ olan istihsalin tartılarak tesbitindeki müşkülât kabul edilmekle beraber,

istihsal miktarının vaktinde tesbiti için nakil ve ambarlama sıralarında tartı ve ölçü imkânlarının temin edilmesinin lüzumlu olduğu belirtilmiştir.

Bilhassa geniş arazi üzerinde ziraat yapan işletmeler istihsallerinin hasat anında tartılmak suretiyle tesbitleri tatbikat bakımından fiilhakika mümkün olmamakla beraber, istihsal edilen hububatın muayyen yerlerde ve belli ölçüler dâhilinde yığılanmakta ve bunların miktarları hacımdan intikal yoluyla esasen tesbit edilmektedir.

Diğer taraftan, birkaç büyük çiftlik müstesna, diğerlerinin istihsal miktarları hasadı mütaakıp tartıya müstenit olarak da tesbit olunmaktadır.

Ayrıca belirli hacim ölçüleri bulunan biçer-döğer depoları adedi ve bu depoları boşaltan kamyonların sefer adedi ile de istihsal miktarı kontrol edilmektedir.

7. Raporun 77 nci sayfasında başlıyan (F - Hesap işleri) bahsinin 78 nci sayfadaki ilk paragrafında ve (Netice ve teklifler), bahsinin 126 ncı sayfa (c) fıkrasında; Kombinaların 14 işletmesinden 11 inde 1946 yılı sonu itibariyle fiilî sayım yapıldığı, bunlardan yalnız Özden, Gökhöyük ve Başkuyu işletmelerinde sene sonu sayımlarının yapılmadığı, aynıyâtın yıl sonlarında sayılarak, tartılarak, ölçülerek miktarlarının tesbit edilmesibeyan olunmuştur.

Yıl sonlarında bütün aynıyâtın behemehal sayılarak, tartılarak ve ölçülerek sayım zabıtlarına geçirilmesi konusu daha evvel ele alınmış, bu hususta hazırlanan teknik esaslar idarenin 11 . XI . 1947 tarih 240 sayılı genelgesiyle bütün işletmelere yollanmış, 1947 yılı sonunda merkezde ve işletmelerin hepsinde her türlü mevcutlar mezkûr esaslar dairesinde sayılmak, ölçülmek ve tartılmak suretiyle sayım zabıtlarına geçirilmiş, mütaakıp seneler de aynı usulün tatbiki idare tarafından hassasiyetle takip ve temin olunmuştur.

8. Raporun 78 nci sayfasının üçüncü ve dördüncü paragraflarında; Kombinalar teşkilâtında muhasebe kayıtlarının geçmiş senelere nazaran daha muntazam bir şekilde yürütüldüğünün memnuniyetle görüldüğü zikrolunmakla beraber kurumca bu işe daha fazla itina gösterilmesinde fayda mülâhaza edildiği bildirilmiş, bununla beraber muhasebe servisinin verimli bir metotla çalıştığı ve başarılı mesai gösterdiği belirtilmiş, (Netice ve teklifler) bahsinin 126 ncı sayfa (d) fıkrasında da; Kurum teşkilâtında muhasebe kayıtlarının geçmiş senelere nazaran daha muntazam yürütüldüğünün umumiyetle görüldüğü, yine de kurumca bu işe daha fazla itina gösterilmesi ifade edilmiştir.

Kombinaların muhasebe işlerine nasıl başladığı bu idarenin 1944 bilânço raporunda etrafiyle açıklanmıştır. Hesap kuruluşunun gecikmesinde, bu idarenin 1940 yılından 1944 yılına kadar olan hesaplarının o vakit mevzuat icabı olarak Millî Korunma Muhasebesinde temerküz ettirilmesine çalışılmasının ve kendi bünyesinde o vakte kadar hesap organizasyonuna yer verilmemiş olmasının en mühim âmil olduğu Umumi Murakabe Heyeti tarafından da görülmüş ve raporlarında belirtilmiştir.

Bu raporun mevzuu olan 1946 bilânçosu, idarenin bütün eski tecrübeleri ve tatbikatı göz önünde tutarak hazırladığı hesap plânının ilk tatbik yılının bilânçosudur. Mütaakıp yılların hesap kayıtlarının ve bilânçolarının tetkikinde hesap işlerinin daha iyi gelişmiş olduğu müşahede edilecektir.

Kombinalar İdaresi hesap işlerinin iyi çalışabilmesi için lüzumlu ve mümkün olan her itınayı göstermektedir.

9. Raporun 78 nci sayfasının son paragrafında ve (Netice ve teklifler) bahsinin 126 ncı sayfa (e) fıkrasında; bilânçoda hammadde ve malzeme ambarı hesabında kayıtlı bulunan demirbaşların sabit kıymetler hesabı meyanında gösterilmesinin, bilânçonun vuzuhu bakımından, gerekli olduğu belirtilmiştir.

Bahis konusu demirbaşlar, merkez atelye ve deposunun (ambar içi) demirbaşlarıdır. Bunların bir kısmı tiplerinin değiştirilmiş ve yenilerinin gönderilmiş olması sebebiyle işletmelerden müterakim amortismanlarıyla beraber merkez deposuna mal edilen makineler, bir kısmı da deponun stok bulundurduğu ve ihtiyaç hâsıl olan işletmelere peyderpey sevkedegeldiği demirbaşlardır.

Böyle olmakla beraber, bunlar 1947 bilânçosunda tavsiye gereğince sabit kıymetler hesabı meyanına alınmış ve mütaakıp seneler bilânçolarında da böyle yapılması için ilgililere gerekli notlar verilmiştir.

T. C.

İşletmeler Bakanlığı
Sayı : Genel 48

17 . I . 1950

Özü : 1946 yılı Millî Korunma Bilânçosu H.

Başbakanlık Yüksek Makamına

7 . I . 1950 tarihli ve 32/40 - 6,89 yazılarına :

1946 yılı Millî Korunma Bilânçosu ile kâr ve zarar hesabı hakkında Umumi Murakabe Heyeti tarafından hazırlanan raporun Bakanlığımızı ilgilendiren Yalvaç Deri Fabrikasıyla Zeytinburnu Çimento Fabrikasına ait kısımları incelendi.

Yalvaç Deri Fabrikasının tasfiyesi sona ermiş bulunduğundan bu hususta serdedilecek bir mütalâamız bulunmamaktadır.

Zeytinburnu Çimento Fabrikasının tasfiyesi sonucunda Sümerbank elinde kalmış olan malzemenin raporda tavsiye edildiği veçhile, bir an evvel paraya tasvili hususunda anılan Bankaya gerekli talimatın verilmiş bulunduğunu, Millî Korunma Kanununun 51 nci maddesinin 2 nci fıkrası gereğince, üstün saygılarımla bilgilerine arz ederim.

İşletmeler Bakanı
Münir Birsal

T. C.

Ziraat Bankası
M. K. M. B.
Umum Müdürlük
O. H/1 No. 4

21 . 2 . 1950

Yüksek Başbakanlığa

Koordinasyon Bürosu ifadesiyle alınan 7 . 1 . 1950 tarih ve 32/40 - 6/89 sayılı emirleri cevabıdır :

1946 senesi Millî Korunma bilânçosu ile kâr ve zarar hesabının incelenmesi sonunda Umumi Murakabe Heyetince hazırlanan rapora, ilgili konular da, cevap ve mütalâamız ilişik olarak yüksek huzurlarına sunulmuştur.

Bu vesileyle en derin saygılarımızın kabulünü rica ederiz.

Türkiye Cumhuriyeti
Ziraat Bankası

1946 yılı Millî Korunma Bilânçosuyla kâr ve zarar hesabı hakkında Umumi Murakabe Heyetince hazırlanarak Yüksek Başbakanlığa sunulan rapora - ilgili konularda - bankamızın mutalâa ve cevabı aşağıda arz olunmuştur:

I - Genel durum

Millî Korunma umumi bilânçosunun tanzimindeki gecikme - raporda Umumi murakabe Heyetince de işaret ve kabul buyrulduğu veçhile - muhtelif şekillerde Millî Korunma sermayesi tahsis olunan mahallerden evrakı müsbite ve bilânçoların zamanında bankamıza gönderilmemesinden ileri gelmektedir.

II - İşletme faaliyetleri

D) Ziraat bankası pamuk hesabı

(Sayfa: 33)

Umumi Murakabe Heyetinin faiz ve komisyonlarla diğer bâzı masrafların maliyete ilâve edilmiyerek doğrudan doğruya kâr ve zarar hesabına geçirilmesi yolundaki mutalâası Millî Korunma Kanununun 49 cu maddesinde bahsi geçen Muhasebe talimatnamesinin tâdilini gerektirdiğinden keyfiyet Maliye Bakanlığına yazılmıştı.

Maliye Bakanlığından alınan 28 . XI . 1949 tarih ve 40391 sayılı tezkerede halen tatbik edilmekte olan muamelenin neticeye tesiri olmadığından mevzuatın tâdiline zaruret hissedilmediği bildirilmiştir. Diğer taraftan, 5034 sayılı Kanuna ait Sayıştay Komisyonu kararında yer almış bulunan bu hususun kanununun 24 . IV . 1947 tarihinde yayınlanmış bulunması dolayısıyla bu tarihten evvel yürütülmüş olan 1946 ve 1947 seneleri hesaplarında tatbiki mümkün olamamış ve Maliye Bakanlığının yukarıda sözü geçen cevabına intizar edildiği için 1948 senesi hesaplarında da Umumi Murakabe Heyetinin temenni ve tavsiyeleri dâhilinde muamele yapılamamıştır.

Pamuk faiz ve komisyonlarıyla diğer bâzı masrafların doğrudan doğruya kâr ve zarara geçirilmesi noktasında ısrar buyrulduğu takdirde müteakıp yıllara ait pamuk hesaplarında bu cihet nazarı dikkate alınacaktır.

(Sayfa: 35)

Mubayaa olunan demirbaşlar, müteakıp seneler pamuk bilânçolarında iştirâ bedellerinden amortisman paylarının tenzili suretiyle sâfi kıymetleri üzerinden gösterilecektir.

E) İzmir İncir ve Üzüm Tarım Satış Kooperatifleri Birliği

(Devlet yağları)

1. Nebati yağlar

b) İşletme faaliyeti

(Sahife : 52)

Millî Korunma kredisiyle ilgili muamelelerde yanlışlıkla alınmış olan aciyolardan henüz iade edilemeyen cüzi bir miktarın da geri verilmesi hususu Genel Müdürlüğümüzce takip olunmaktadır.

Yakında tamamının tasfiye edilmiş olacağını umuyoruz.

III - Bilânçonun tetkik ve tahlili

A) Aktif

III - Sermaye tahsisinden borçlular: 19.892.496,39 lira

1. Mütedavil sermaye: 13.616.939,33 lira

a) Ticaret Bakanlığı

Yerli Ürünler Şirketi

(Sahife : 87)

Namına tahsis olunan mütedavil sermayeden dolayı bilânço tanzim ederek Millî Korunma Mü-

hasebe Bürosuna göndermesi hususunda Yerli Ürünler Şirketine talimat verilmiştir.

3. İkrazat: 5.953.385,43

e) Muammer Alemdar

(Sahife : 93)

Muammer Alemdar 86 sayılı Koordinasyon Kararına göre taksite bağlanan borcunu ödemediğinden Hazinece icra yoluyla takibe geçilmiş, icra merciinden alınan karar - borçlunun itirazı üzerine - Yargıtayca vazife noktasından bozulmuştur.

Sonradan, Asliye Mahkemesi nezdinde takibin açılması teemmül edildiği sırada yeniden taksitle tesviye teklifinde bulunmuş, Hazinecede buna muvafakat edilmiş olduğundan borçlu tarafından on bin lira yatırılmıştır.

Hazinece kabul buyrulan yeni şartlar ve mukavelename hakkında Bakanlığın emri gelince mahsubu yapılmak üzere muvakkat hesapta tutulmaktadır.

Bu safhadan Yüksek Başkanlığa da malûmat verilmiştir.

17. Muhtelif borçlu hesaplar 76.212.815,40 lira.

C) Diğer borçlu hesaplar

(Sayfa : 96).

Sermaye tahsis mahallerinden gelen bilânço ve envanterlerde kayıtlı buldukları hesaplara göre - Bankamızca - Millî Korunma umumi Bilânçosunda ilgili kısma ithal edilmişlerdir.

VII - Sabit kıymetler : 11.854.256,75 lira.

e) Mefruşat ve büro demirbaşları.

(Sayfa : 103, 104)

Namlarına teşkilât ve idare masrafı tertibinden kredi açılan ve Bankamıza evrakı müsbite göndermekle mükellef tutulan mahallerden sabit kıymetlere ait sene sonu sayım zabıtları ve envanterler - taleplerimize rağmen - alınmamaktadır.

Bu sebeple, sabit kıymetlerdeki vukuu muhtemel değişikliklerin tesbiti mümkün olamamış mefruşat ve demirbaş eşya umumi bilânçoya, Muhasebe büromuz kayıtlarına göre geçirilmiştir.

B) Pasif

X - Muhtelif alacaklı hesaplar : 37.286.490,12 lira.

2. Alacaklı şahıslar

(Sayfa : 109).

Umumi Murakabe Heyetinin 1945 Millî Korunma Bilânçosuna verdiğimiz cevapta da belirtildiği üzere 1939 - 1941 yılları müdahale mübayaaları neticesinde tahassül eden kârın taksiminde Ticaret Bakanlığı hesabına noksan geçirildiği anlaşılan 3009,05 lira Merkez Müdürlüğümüzce « Ticaret Bakanlığı tütün işleri ihtiyat fonu » hesabına nakledilmiş bulunmaktadır.

3. Diğer alacaklı hesaplar

(Sayfa : 110).

5193 sayılı Kanuna ait Sayıştay Komisyonu kararıyla reddedildiği için yeniden tanzimi gereken kuru fasulye, kuş yemi ve bakla hesapları Toprak Mahsulleri Ofisinden henüz alınmamıştır.

Aynı kısımda, Umumi Murakabe Heyetince, muhtelif alacaklı hesaplarda mutavassit hesaplar ve karşılıklar hesabı ile ilgili miktarların kaydedilmiş olmasına işaret edilmektedir.

Sermaye tahsis mahallerinden gelen bilânço ve envanterlerde alacaklı hesaplar grubunda kayıtlı bulunan bu miktarların Bankamızca umumi bilânçoya intikal ettirilirken aynı mahiyetteki hesaplara kaydı zaruri olmuştur.

XII - Karşılıklar : 29.244.250,73 lira.

2. Kok kârı.

(Sayfa : 112)

Kok kömürüne ait tasfiye bilânçoları birçok müracaatlarımıza rağmen Etibanktan alınamamış keyfiyet Maliye Bakanlığına yazılmıştır.

Tasfiye bilânçolarının Bankamıza gönderilmesi hususu Maliye Bakanlığınca takip olunmaktadır.

IV - Kâr ve zarar hesabının incelenmesi

A — Zimmet :

a) Ticari işletmeler masraf ve zararları : 5.053.720,62 lira.

(Sayfa : 115)

Mütaakıp seneler bilânçolarında pamuk masraflarının kâr ve zarar hesabına kaydı Umumi Murakabe Heyetince tavsiye olunan şekilde yapılacaktır.

Bilânço ve kâr ve zarar hesabının sermaye tahsis olunan mahallerden Bankamıza gönderilen vesaike istinat eylediğini, Umumi Murakabe Heyetince - Bankamız Millî Korunma hesaplarını ilgilendiren veçhede - üzerinde tevakkufa değer mahiyette görülen hususatin yukarıda sözü geçen mahallerden gelen donelerin eksikliğinden ileri geldiğini ve sermaye tahsis olunan mahallerce evrakı müsbite ve bilânçoların kanunen muayyen müddetler zarfında Bankamıza gönderilmesine mütaallik tedbirlerin alınması keyfiyetinin, Millî Korunma umumi bilânçosunun miadında hazırlanabilmesi noktasından, Bankamıza da arzu edildiğini en derin saygılarımızla arz ederiz.

Türkiye Cumhuriyeti
Ziraat Bankası

Sayıştay Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Sayıştay Komisyonu

Esas No. 3/45

Karar No. 29

25 . VII . 1951

Yüksek Başkanlığa

1946 yılı Millî Korunma bilânçosu ile buna ait olup 3780 sayılı Kanunun 51 nci maddesi gereğince hazırlanmış bulunan Başbakanlık Umumi Murakabe Heyetinin raporu ve işlemlerle ilgili Bakanlıkların düşüncelerini taşıyan cevaplardan ibaret 22 . III . 1950 gün ve 3/507 sayı ile komisyonumuza havale buyurulan dosya ;

Umumi Murakabe Heyeti, Ziraat Bankası ve murakabeye tâbi teşekküllerin temsilcileri huzuriyle okunup lâzımgelen izahat alındıktan sonra yapılan inceleme neticeleri aşağıda arz edilmiştir.

1. Olağanüstü hallerde Devletin bünyesini Ekonomi ve millî savunma yönlerinden takviye maksadiyle Bakanlar Kuruluna bâzı yetkiler ve görevler veren 3780 sayılı Millî Korunma Kanununun 4945 sayılı Kanunla değişen 51 nci maddesinde «Her yıl bilânçosu ve Umumi Murakabe Heyeti raporu işlemlerle ilgili Bakanlığın mütalâası ile birlikte hesabın taallük ettiği yılın sonundan itibaren en geç bir yıl içinde Başbakanlıkça Büyük Millet Meclisine gönderilir» denilmekte ve bu değişiklikten evvelki müddet ise 6 aydan ibaret bulanmasına

rağmen 1946 yılı bilânçosu ancak 21 . III . 1950 tarihinde Büyük Millet Meclisine takdim edilmiştir. Alâkalı müesseselerin daha hassas davranarak kanuni mehil içinde bilânçolarını vermeleri lüzumuna ehemmiyetle işaret ederiz.

2. Millî Korunma Kanunu ile derpiş edilen işlemlerde kullanılmak üzere tahsis olunan sermayenin 1946 sonundaki yekûnu 74.210.354,64 liradan ibarettir. Tahsis mahallerinin Ziraat Bankasından çektikleri miktar 61.103.569,87 liradır. Fakat bundan 19.892.496,39 lira hesaplarının Millî Korunma Muhasebe Bürosuna verilmiş olduğu görülmüştür.

3. Tahsis mahallerince Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasından çekilen 61.103.569,87 liralık tediyeinin 14.103.569,87 lirasını banka kendi kaynaklarından, 47.000.000 lirasını da Hazine kefaletini haiz bonolarını reeskont ettirmek suretiyle Merkez Bankasından temin etmiştir. Bankadan çekildiği bildirilen ve muhtelif bankalara tahsis edilmiş olan bu para bankalara izafeten Millî Korunma Kanununa istinaden kurulmuş bulunan müesseselere mütedavil sermaye olarak verilmiştir. Umumi Murakabe Heyeti raporunda bunların kullanılma tarzları

ve sarfi şekilleri hakkında etraflı malûmat mevcut olduğundan raporumuzda teferruat hususunda Yüksek Meclise arzı malûmattan çekinilmştir.

4. Millî Korunma camiasının 1946 yılı sonunda;

- A) 76.212.815,40 lira alacakları
37.286.490,12 lira borçları
46.115.176,36 liralık stokları
16.504.326,84 lira brüt sabit kıymetleri
4.640.070,09 lira sabit kıymet birikmiş amortismanları ve
29.244.250,73 lira karşılıkları bulunduğ.

B) Millî Korunma camiasının 1946 yılı sonundaki kârının;

	Lira
1940 - 1941 yılları zararını teşkil eden	826.115,84
Zirai Donatım Kurumunun 1943 yılı kârı olup 4604 sayılı Kanun gereğince tenzil edilen	98.733,80
Teskilât ve idare masraflarından hesapları verilmemiş olduğu için karşılık ayrılan	322.171,63
	<hr/> 1.247.021,27

olmak üzere ceman 1.247.021,27 liranın tenzilin-den sonra 40.405.149,88 lira olduğu ve bunun 8.210.571,04 lirasının 1946 yılı sâfi kârı teşkil ettiği anlaşılmıştır.

5. Tahsis edilen paraların, bu paraları kullanan alâkalı Bakanlara göre müfredatı aşağıdaki cetvellerde gösterilmiştir :

Sarf mahalleri	Açılan kredi	Kredinin kulanılan kısmı
Başbakanlık	444.433,57	445.889,44
Ticaret Bakanlığı	50.256.641,19	39.743.034,60
Tarım »	12.039.574,08	12.845.375,95
Ekonomi »	8.178.929,14	4.212.330,68
Adalet »	2.328.956,09	2.360.915,82
Millî S. »	422.786,52	420.843,—
İçişleri »	397.961,78	396.560,63
Dışişleri »	93.038,74	92.995,72
Maliye »	44.657,33	582.247,83
Ulaştırma »	3.376,20	3.376,20
Yekûn	<hr/> 74.210.354,64	<hr/> 61.103.569,87

6. Umumi olarak Millî Korunma Kanununun hükümlerine göre tesis ve kendilerine bu kanunla konulan fondan döner sermaye tahsis edilen teşekküller iş programları mevcut olmadan bakanlıkların umumi ve prensibe ait emirleri ve kendilerinin takdirleri ile iş görmektedirler. kâffesinin nazari kadroları aştıkları ve yevmiye ile devamlı olarak memur kullandıkları tesbit edilmiştir.

7. İhtiyat akçesi mevcut olmayan muhassas 17 milyon liralık bir kredi ile iş gören Ticaret Ofisinin resmî dairelere sattığı mallar bedelinden kesilen taahhüt vergilerinin 10 . VI . 1942 gün ve 1302 sayılı B. M. M. Kararı gereğince istirdadı icap ettiği neticesine bu teşekkülün 1943 yılı Bilançosu incelenirken varılmış ve belirtilmiştir; taahhüt vergilerinin istirdadına Ofisin 1949 yılında teşebbüs ettiği görülmüştür.

8. 2,5 milyon lira sermaye ile iş gören Petrol Ofisin yıl sonlarında bilûmun sabit kıymet bedelleri üzerinden amortisman paylarının tefrik edilmesine işaret etmeyi lüzumlu addederiz.

9. Zirai Kombinalar Kurumu tamir atelyesi hesap işlerinin iyi organize edilmemesi dolayısıyla mühim bir yekûna bâliğ olan depo ve sevk masrafları ile yapılan bir kısım tamirat ve imalât masraflarının ait oldukları çiftlik işletmeleri hesaplarına intikal ettirilmediği ve bu yüzden 1946 yılı atelye hesaplarının 1,5 milyon liraya yakın bir zarar irae etmekte olduğu görülmüştür. Bu durumun ıslahı cihetine gidilmesi lüzumuna işaret etmek isteriz.

10. Mahrukat Ofisi 742 sayılı Koordinasyon kararı ile tasfiyeye tâbi tutulmuş olduğu cihetle ve 1945 yılı Millî Korunma bilançosunda bundan bahsedildiği için bu mevzua burada tekrar temas zait addedilmiştir.

11. Zeytinburnu Çimento Fabrikasına 28 . VII . 1943 tarihinde yürürlüğe giren 464 sayılı Koordinasyon kararı ile elkonmuş ve bu kararın 7 nci maddesindeki salâhiyete binaen fabrikanın işletilmesi Ekonomi Bakanlığınca Sümerbanka tevdi edilmişti. Bu fabrika 22.X. 1945 tarihinde mevki tatbika konan 607 sayılı Koordinasyon kararı ile eski sahiplerine iade edilmiştir. Başbakanlık Umumi Murakabe Heyetince 1945 yılı raporunda tasfiye hesapları üzerinde tafsilen durularak tasfiye sonunda elde kalan 119.554,45 liralık malzemenin harap ve zayi olmadan bir an evvel nakde tahvili tav-

siye edilmiş ise de, bu malzemenin henüz tamamen satılmamış olduğu tesbit edilmiştir. Bu noktayı belirtmeyi faydalı buluruz.

12. Tarih Devlet yağları;

Sene sonunda yalnız merkez depoları sayımlarının yapılması ile iktifa edilip, diğer yardımcı depolar sayımlarının yapılmadığı ve mevcutların muhasebe kayıtlarına göre, tesbit edilmiş olduğu, bir kısım malzemeye ait envanter sayımlarının mütaakıp yıl içinde yapılmak suretiyle sadece bir formalitenin yerine getirilmiş olduğu görülmüştür. Bu itibarla sayımların bilânço tarihi itibarıyla yapılacak hakiki sayım zabıtlarının tanzimi hususuna dikkat edilmesi lüzumuna işaret etmek isteriz.

13. Türk Tütün Limitet Şirketinin 1946 yılında şirketçe ödenmiş olan P. T. T. masraflarından 2 200 liralık bir hissenin Millî Korunma hesaplarına nakledildiği görülmüştür. Şirkete esasen benzeri masrafları karşılamak için bir komisyon verilmekte olduğundan, Millî Korunma sermayesinden ödenmiş olan bu gibi masrafların ve şirketin Mısır bürosu vasıtasıyla sattırılmış olduğu tütünler için bu büroya verilen 4.478,09 liranın Millî Korunma hesaplarına iadesi lüzumuna işaret etmek isteriz.

14. Türk Tütün Limitet Şirketi;

Ticaret Kanununun bilânçoların tanzimine dair 328 nci maddesi, sabit kıymetlere, iştirâ bedellerinden amortisman paylarının tenzilinden sonra bakiye kalan sâfi kıymetler üzerinden, aktifte yer verilmesini âmir bulunmakta olduğu halde kanunun mutlak olan bu hükmünün yerine getirilmemiş olması keyfiyetine dik-

kati çekmek isteriz.

15. Yerli ürünler şirketi zimmetinde görülen 10.431.907,45 lira mütaaddit Koordinasyon Kararı ile tahsis edilen mütedavil sermaye bakiyesini göstermektedir. Bu şirketin de diğer mütedavil sermaye tahsis mahalleri gibi 305 sayılı karar gereğince Millî Korunma Muhasebe Bürosuna bilânço göndermesinin zaruri olduğuna ve borçlu hesaplarda kayıtlı bulunan paraları Millî Korunma camiasının hakiki alacaklarını göstermesi icabederken bâzı mutavassıt hesaplardaki rakamların borçlu hesaplara karıştırılmasına dikkati çekmek isteriz.

Komisyonumuzca yapılan inceleme sonunda Umumi Murakabe Heyeti tarafından tadilen hazırlanan 1946 yılı Millî Korunma bilânçosu ile kâr ve zarar hesaplarının Millî Korunma kayıtlarına uygun olduğu anlaşılmıştır.

Bu muaddel bilânço, kâr ve zarar hesabı ve bunların tasdikına mütedair hazırlanan kanun tasarısı ile birlikte Yüksek Meclise arz edilmek üzere Yüce Başkanlığa sunulur.

Sayıştay Komisyonu

Başkanı	Sözcü
Siird	İsparta
Ş. Türkoğan	S. Bilgiç
Kâtip	
Mardin	Malatya
A. Bayar	M. Kulu
	İmzada bulunamadı.
Muş	Samsun
H. Dadı	H. Alişan
Tekirdağ	C. Yardım
H. Bingül	Tokad
	H. Koyutürk

SAYIŞTAY KOMİSYONUNUN TEKLİFİ

3780 sayılı Millî Korunma Kanununa göre yapılmış olan harcamalara ait 1946 takvim yılı bilânçosunun onanması hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 3780 sayılı Millî Korunma Kanununa göre ilişik cetvelde gösterilmiş olan harcamalara ait 1946 takvim yılı Bilânçosu ile kâr ve zarar hesabı onanmıştır.

MADDE 2. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

1946 yılı Millî Korunma muaddel Bilânçosu

AKTİF

PASİF

	TL.		TL.
I - Tahsis edilmeyen sermaye	1.189.645,36	VIII - Sermaye	75.400.000,—
II - Tahsis edilen sermaye	74.210.354,64	IX - Sermaye tahsisinden alacaklar	61.103.569,87
III - Sermaye tahsisinden borç	19.892.496,39	X - Muhtelif alacaklı H.	37.286.490,12
IV - Muhtelif borçlu hesaplar	76.212.815,40	XI - Mutavassıt hesaplar	25.490,66
V - Mutavassıt hesaplar	13.980.206,36	XII - Karşılıklar	29.244.250,73
VI - Stoklar	46.115.176,36	XIII - Kâr	40.405.149,88
VII - Sabit kıymetler	11.864.256,75		
Yekûn	243.464.951,26	Yekûn	243.464.951,26

1946 yılı Millî Korunma muaddel kâr ve zarar hesabı

ZİMMET

MATLUP

	TL.		TL.
Ticari işletmeler masrafları	5.053.720,62	Ticari işletmeler gelirleri	8.514.316,61
Sınai işletmeler masrafları	151.589,—	Sınai işletmeler gelirleri	122.754,71
Zirai işletmeler masrafları	2.917.531,—	Zirai işletmeler gelirleri	10.560.056,82
Teşkilât ve idare masrafları	2.863.967,—	Müteferrik gelirler	250,52
	10.986.807,62		
Kâr	8.210.571,04		
Yekûn	19.197.378,66	Yekûn	19.197.378,66